

**Материалы к курсу
латышского языка**

Д. Нитиня, А. Лацхази

**ТЕКСТЫ
И УПРАЖНЕНИЯ**

Санкт-Петербург, 2006

Д. Нитиня, А. Лацхази. Тексты и упражнения : Материалы к курсу латышского языка / отв. ред. А. В. Андронов. — 2-е изд., доп. — Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский государственный университет, Кафедра общего языкознания, 2006. — 77 с.

Тексты и упражнения настоящего сборника с любезного разрешения авторов взяты из вышедшего в 1998 году учебника латышского языка для венгров (Daina NĪTIŅA, LACZHÁZI Aranka. Latviešu valoda — Lett nyelvkönyv. Budapest: Osiris, 1998). При подготовке пособия для латышских слов была использована модифицированная запись (дополненная отсутствующими в традиционной орфографии графемами *æ*, *ǣ*, *ō*, *uo* для обозначения соответствующих фонем). Перевод пояснений с венгерского на русский осуществлён Аранкой Лацхази, латышский текст вычитан Эверитой Андроновой.

© Д. Нитиня, 2006
© А. Лацхази, 2006
© А. В. Андронов, 2006

PIRMĀ STUNDA

Латышский алфавит. Звуки латышского языка. Ударение.
Общие сведения о склонении, типы склонения имён существительных,
образование множественного числа.

Личные местоимения. Вопросительные местоимения *kas, kāds, -a*.
Спряжение глагола *būt* в настоящем времени.

1.

— Labdien! Iepazīsimies. Es æsmu skuoluotāja. Mani sauc Ilze Kalniņa.
Mans vārds ir Ilze. Mans uzvārds ir Kalniņa. Kas jūs æsat?

— Es æsmu ārsts. Mans vārds ir Jānis. Mans uzvārds ir Uozuols. Iepazīs-
tieties! Mana sieva Dace. Bet tur ir mans brālis Pēteris.

— Ļuoti patīkami! Kas, lūdzu, ir Dace?

— Viņa arī ir ārste.

— Un Pēteris? Kas, lūdzu, viņš ir?

— Viņš ir žurnālists. Un kas tu esi?

— Es æsmu studente. Mani sauc Laima.

— Viņa ir mana kaimiņiene.

— Šuodien diemžāļ ir ļuoti slikts laiks.

— Jā, diena ir vēsa un lietaina.

— Uz redzēšanos rīt!

— Uz redzēšanos!

2.

Kas šeit ir? Šeit ir cilvēks. Kas viņš ir? Viņš ir mans kaimiņš. Kāds viņš
ir? Viņš ir jau vēcs cilvēks.

Šeit ir vīrietis. Viņš ir liels un stiprs. Viņš ir mans tēvs. Šeit ir arī meitene.
Viņa ir jauna un skaista. Viņa ir jauka. Viņa ir mana māsa.

Kas tur ir? Tur ir māja. Kāda ir māja? Māja ir liela un plaša. Tur ir arī
dārzs. Kāds ir dārzs? Dārzs ir mazs, bet jauks. Tur ir kuoki. Kas ir tur tālāk? Tur
ir iela. Kāda ir iela? Iela ir šaura. Un tur tālāk? Kas tur ir? Tur ir ceļš, upe, tilti
un kuģi. Upe ir pa kreisi. Pa labi ir tirgus.

Kas ir šeit iekšā? Iekšā ir cilvēki. Šeit iekšā ir arī galds un krēsli. Kas ir
ārā? Ārā ir pagalms un dārzs. Vēl tur ir arī liela iela.

Kāds šuodien ir laiks? Šuodien ir jauks, silts un saulains laiks.

3.

Šeit ir māja. Māja ir vēca, bet jauka. Te ir mans tēvs, mana māte, mans
brālis un mana māsa.

Te ir lielas un mazas istabas. Sienas ir gaišas. Arī griesti ir gaiši.

Durvis ir baltas, bet grīda ir brūna.

Te ir liels skapis, apaļš galds, ārti krāsli. Pa labi ir mana istaba. Tur ir manas grāmatas. Grāmatas ir dažādas. Pa kreisi ir virtuve. Pie mājas ir plašs dārzs. Tur vienmēr ir patīkami. Tur ir ļoti labi atpūsties.

УПРАЖНЕНИЯ

1. В следующих словах постарайтесь правильно произнести:

а) краткие гласные: kas, ir, tur, un, mans, maza, upe, tilti, tirgus, galdi, durvis, virtuve;

б) долгие гласные: vārds, uzvārds, jūs, ārsts, ārste, lūdzu, arī, rīt, vīrs, kāds, māsa, māja, tālāk, ārā, grīda, brūna, grāmata.

2. Произнесите правильно:

а) закрытые гласные e, ē: es, (tu) esi, bet, vēl, te, māte, upe, mēs, teātris ('театр'), centrs ('центр'), vējš ('ветер');

б) открытые гласные æ, ā: æsmu, æsat, æsam, diemžāļ, vāess, cilvāeks, vāecs, tāēvs, krāsli, ārts, ārti, vienmēr, dāēls ('сын'), zāēns ('мальчик'), bāēns ('ребёнок'), pilsāeta ('город'), žāēl.

3. Обращайте внимание на правильное произношение следующих дифтонгов:

ai — laiks, skaista, laime, Laima, Daina, laimīgs ('счастливый');

au — jau, jauns, jauks, saulains, tauta ('народ'), nauda ('деньги');

ei — šeit, meita, meitene, meistars ('мастер'), reiz ('раз'), reizēm ('иногда');

ie — ierapzīsimies, ierapzīstieties, diena, lietus ('дождь'), vīrietis, liels, iela;

uo — skola ('школа'), soma ('сумка'), uola ('яйцо'), šodien, kuoks, uoga ('ягода')

4. Обращайте внимание на правильное произношение согласных:

č — četri, lāči ('медведи'), veči ('старика'), čakls, čemodāns ('чемодан');

ģ — ģimene ('семья'), ģimnāzija, ģitāra, kuģis, ģēnijs ('гений');

ķ — kaķis, puķes ('цветы'), ķīmija ('химия'), ķert, ķemme ('расчёска');

ļ — ļoti, ceļš, apaļš, ļaudis, ļaut ('позволить');

ņ — viņa, kaimiņš, kaimiņiene, ņemt, tuorņi ('башни');

s — silta, mans, māsa, siena, griesti, skapis, saule;

š — uz redzēšanuos, viņš, šeit, plaša, šaura, gaiša, šodien;

ž — žurnālists, diemžāļ, dažādi, meži ('леса'), žāēl.

5. Вместо точек вставьте подходящее слово в нужной форме.

Jānis ir Dace ir Es ... ārste. Ilze un Dace ir mana māsa, mans

Mēs ... brāļi. brālis, vāess, kāds,

Šeit ... māja. ... ir māja? ... ir dārzs? æsmu, kaimiņienes, ir,

Šodien ir ... laiks. Meitene ir ... jauka. ... ir upe. ... ļoti, tur, æsat, æsam,

æsat studenti. Viņš ir jau kāda, vāecs, jūs

6. Образуйте предложения в форме вопросов и ответов, употребляя при этом приведённые слова.

Образец: *Kas ir gaišas? Durvis ir gaišas.*

viņš, viņa, ir, mēs, jūs, āsam, āsat, tu, esi, kas, kāds, kāda, kādi, kādas, es, āsmu, tēvs, māte, brālis, māsa, māja, dārzs, laiks, ceļš, galds, krāsli, durvis, kaimiņš, siena, mans, mana, labs, liels, stiprs, mazs, vācs, plašs, slikts, saulains, jauks, plats, apaļš, gaišs, ārts, balts.

7. Переведите на латышский язык.

Пожалуйста, познакомьтесь! Мой муж Карлис. Мой сосед Мартиньш и моя соседка Илзе. Очень приятно.

Здесь мой дом и мой сад. Мой дом маленький, но сад большой и просторный. Что там? Там коричневый шкаф. Что там внутри? Там разные книги. Какая дверь? Дверь белая. Потолок тоже белый. Что снаружи? Там улица. Какая улица? Улица широкая. Там дальше река. Река очень красивая. Какая сегодня погода? Сегодня погода чудесная и солнечная.

UOTRĀ STUNDA

Позиционные изменения звуков.

Указательные местоимения *tas, šis*. Вопросительные слова *kur, kad*.

Местный падеж. Чередование согласных в склонении существительных.

Отрицание при глаголе. Спряжение вторичных глаголов в настоящем времени.

Общий вопрос.

1.

Kur un kad?

Kur dzīvo Jānis? Viņš dzīvo Latvijā. Vai arī Pēteris dzīvo Latvijā? Nē, Pēteris pašreiz tur nedzīvo. Viņš tagad studē Ungārijā. Viņš ir students. Kur ir Juris un Anna? Juris ir šeit, bet Anna ir tur. Viņa ir dārzā. Tur ir patīkami atpūties. Vai Jānis dzīvo pilsētā? Nē, viņš nedzīvo pilsētā, viņš dzīvo laukos.

Kur ir tavs dzīvuoklis? Tas ir šeit. Mans dzīvuoklis ir šajā mājā. Bet kas tur dzīvo? Tajā mājā dzīvo Ilze. Kur viņa strādā? Viņa strādā slimnīcā. Ilze ir mediķe. Pašreiz gan viņa ir muzejā.

Kur tu esi pa dienu? Pa dienu es āsmu darbā. Kad tu parasti esi mājās? Mājās es parasti āsmu naktī, agri nuo rīta vai vēl vakarā. Kur tu strādā? Es

strādāju universitātē. Taču bieži es strādāju arī bibliotēkā. Reizēm es, pruotams, strādāju arī mājās.

Kur ir Juris? Viņš ir skolā, juo viņš vēl ir skolnieks. Arī Dace ir skolniece. Viņa dzīvo Rīgā. Kur ir tavs draugs? Mans draugs ir stacijā, bet mana draudzene pašreiz ir tirgū. Kas strādā veikalā? Ēriks strādā veikalā. Viņš ir pārdevējs, bet mēs esam pircēji.

Kad ir karsts laiks? Karsts un saulains laiks ir vasarā. Kad ir vēss un lietains? Rudenī parasti ir vēss un lietains laiks. Kāds laiks ir pavasarī? Pavasarī ir jau silts un jauks laiks. Vai arī ziemā ir karsts laiks? Nē, ziemā nav karsts. Ziemā parasti ir vēss vai pat auksts laiks. Kad jūs strādājat dārzā? Mēs strādājam dārzā pavasarī, vasarā un rudenī. Vai jūs strādājat dārzā ziemā? Nē, ziemā mēs dārzā nestrādājam.

2.

Kas tas ir?

Tas ir tāvs.

Tas ir ceļš.

Tas ir dārzs.

Tas ir dzīvuoklis.

Tas ir tirgus.

Kas tā ir?

Tā ir māte.

Tā ir skola.

Tā ir slimnīca.

Tā ir universitāte.

Tā ir egle.

Kas tie ir?

Tie ir ceļi.

Tie ir dārzi.

Tie ir dzīvuokļi.

Tie ir kaimiņi.

Tie ir griesti.

Kas tās ir?

Tās ir skolas.

Tās ir slimnīcas.

Tās ir kaimiņienes.

Tās ir egles.

Tās ir durvis.

3.

Vai tu esi inženieris? Jā, esmu. Un tu? Vai tu esi māksliniece? Nē, neesmu. Esmu zinātniece. Vai Uldis ir jūrnieks? Nē, viņš nav jūrnieks. Uldis ir strādnieks. Viņš strādā rūpnīcā. Vai Ilze ir ārste? Jā, viņa strādā slimnīcā. Vai jūs esat glāznuotāji? Nē, mēs esam rakstnieki.

Vai tu esi ungāriete? Nē, neesmu. Es esmu latviete. Bet Jānošs? Vai viņš ir latvietis? Nē, nav. Viņš ir ungārs. Viņš dzīvo Budapeštā. Arī Anna ir ungāriete. Vai viņa runā latviski? Jā, viņa runā latviski. Vai Jānis runā ungāriski? Nē, diemžēl viņš nerunā ungāriski. Vai tu bieži runā pa telefōnu? Nē, nerunāju. Pa telefōnu bieži runā kaimiņiene.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Прочитайте вслух следующие слова, обращая внимание на их правильное произношение:

а) закрытые е, ē: Pēteris, nē, akmens, ūdens, nespēlēt, studēt, bet, muzejs, universitāte, reizēm, vēl, pārdevējs, pircējs, ceļš;

б) открытые æ, æ: æsmu, æsam, æsat, pilsāta, dāels, vācs, vāss, vāls, vālu, glāznuot, glāznuotājs, diemžēl;

в) дифтонг uo: luogs, skuoluotājs, juo, kuoks, pruotams, dzīvuot, laukuos, skoula, skolnieks, suoma, mežuos, tirguos, labuos dzīvuokļuos, manuos dārzuos.

2. Прочитайте вслух следующие слова и обратите внимание на происходящие в них фонетические изменения.

students, slikts, auksts, silts, nakts, rīts, sirds ('сердце'), kāds, karsts, labs, draugs, dārzs, vēss, mežs, mēness ('месяц'), mati, upe, svešs, nav, tāvs.

3. Образуйте форму местного падежа единственного и, если это позволяет значение слова, также множественного числа от следующих существительных. Придумайте предложения с этими формами.

dārzs, dzīvuoklis, tirgus, veikals, māja, universitāte, Ungārija, Latvija, Buda-
pešta, Rīga, slimnīca, skola, darbs, pilsēta, pavasaris, vasara, nakts, vakars,
mēnesis, skapis, gulbis.

4. Вместо точек вставьте подходящее местоимение (*tas, tā, tajā, tie, tās, tajuos, tajās, šis, šī, šajā, šie, šīs, šajuos, šajās*), потом поставьте прилагательные, данные в скобках, в нужную форму.

1. ... tur ir (apaļš) galdi. 2. ... meitenes ir (jauks). 3. Šeit ... dzīvuoklī dzīvo (jauns) cilvēki. 4. Tur ... veikaluos strādā (labs) pārdevējas. 5. ... slimnīcā strādā (jauns, bet labs) ārsti. 6. ... vīrietis strādā (liels) rūpnīcā. 7. Mans draugs dzīvo šeit ... mājā. 8. ... māja ir (vācs), taču dzīvuokļi tur ir (ārts).

5. Придумайте вопросы к следующим предложениям.

1. Dace ir dārzā. 2. Dārzs ir plašs un skaists. 3. Viņa tur bieži strādā pavasarī. 4. Juris pašreiz ir mājās. 5. Pa dienu viņš ir darbā. 6. Pēteris bieži runā pa telefōnu. 7. Ēriks runā ungāriski. 8. Dace strādā veikalā, juo viņa ir pārdevēja.

6. Образуйте форму отрицания сказуемого следующих предложений.

Jānis dzīvo Latvijā. Viņš ir inženieris. Ilze studē universitātē. Viņa ir studente. Mēs dzīvojam laukuos. Jūs strādājat dārzā. Dace pašreiz ir muzejā. Nuo rīta es esmu darbā. Tu esi skolā, juo tu esi skolniece. Rudenī parasti ir silts un saulains laiks. Es runāju latviski, juo es esmu latvietis. Es runāju bieži pa telefōnu. Viņi ir mani kaimiņi.

7. Переведите на латышский язык.

Даце латышка. Она живёт в Латвии. Даце живёт в Риге? Нет, она не живёт в Риге. Она живёт за городом. Где Даце работает? Даце работает в больнице. Она врач.

Кто живёт в этом доме? В этом доме живёт Шандор. Кто он? Он венгр. Но он говорит и по-латышски. Кто твой сосед? Мой сосед учитель. Он работает в школе. Сейчас осень и он работает в саду. Какая погода осенью? Осенью уже часто холодно и дождливо. Но иногда и осенью погода чудесная и солнечная. Какая погода обычно в Латвии зимой? В Латвии зимой обычно прохладная или даже холодная погода.

TREŠĀ STUNDA

Притяжательные местоимения.
Общие сведения о спряжении, структурные типы глаголов.
Прошедшее и будущее время.
Количественные числительные 1–9.

1.

Mūsu ģimene

Iepazīstieties, šis ir mans tēvs Pēteris Uozuols. Tā ir mana māte Ieva Uozuola. Mans tēvs ir inženieris, bet māte ir ārste. Tēvs strādā rūpnīcā. Viņš vienmēr ir ļoti aizņēmts. Māte strādā poliklīnikā. Es pats studēju universitātē. Mana māsa Ilze un viņas vīrs Jānis pašreiz ir ārzemēs. Viņi ceļo pa Ungāriju un Austriju. Mūsu vācāmamma ir pensionāre. Jau divas nedēļas viņa dzīvo pie radiem laukuos. Taču vācmāmiņa būs atkal mājās jau rīt. Mūsu vectētiņš diemžēl ir jau miris. Vācaistēvs arī bija inženieris.

Mūsu ģimene ir diezgan liela. Kuopā dzīvo trīs paaudzes. Pavisam ģimenē ir seši cilvēki. Mūsu ģimene dzīvo šajā mājā. Mans brālis Ēriks šeit nedzīvo. Viņš ir precējies. Viņš un viņa sieva Dace dzīvo savā dzīvuoklī. Vācāki un vācmāmiņa labprāt strādā mūsu dārzā. Tajā aug ābeles, ķirši, zemes un puķes. Pašreiz tur zied ruozes. Tās ir sarkanā krāsā.

2.

Kur? un kad?

Kur tu esi dzimis?	Es esmu dzimis Rīgā.
Kur ir dzimusi tava sieva?	Viņa ir dzimusi Vidzemē.
Kur jūs bijāt vakar?	Vakar es biju laukuos.
Kur jūs vakar strādājāt?	Vakar mēs strādājām bibliotēkā.
Vai jūs tur strādāsiet arī rīt?	Nē, rīt mēs tur nestrādāsim. Rīt mēs būsīm mājās.
Kur tu dzīvoji pagājušajā gadā?	Pagājušajā gadā es dzīvoju ārzemēs.
Kad tu biji Ungārijā?	Ungārijā es biju pagājušajā mēnesī.
Kur jūs dzīvosiet nākušajā gadā?	Nākušgad es laikam dzīvošu Rīgā.
Kad tu būsi atkal mājās?	Mājās es druoši vien būšu nākušajā nedēļā.

3.

Cik?	Cik ilgā laikā?
viens gads, viena nedēļa	vienā dienā
divi dzīvuokļi, divas mājas	divuos gaduos, divās nedēļās
trīs zēni, trīs meitenes	trīs (trijuos) mēnešuos, trīs (trijās) dienās

4.

Kādā krāsā?

Kādā krāsā ir šīs puķes?	Tās ir dzeltēnas. Šīs puķes ir dzeltēnas. Šīs puķes (tās) ir dzeltēnā krāsā.
Kādā krāsā ir tava kleita?	Mana kleita ir raiba. Tā ir raiba.
Kādā krāsā ir viņas acis?	Viņas acis ir zilas. Tās ir zilas. Viņas acis (tās) ir zilā krāsā.
Kādā krāsā ir viņa mati?	Viņa mati ir brūni. Tie ir brūni. Viņa mati ir brūnā krāsā.
Kādā krāsā ir griesti?	Griesti ir gaiši pāļāki. Tie ir gaiši pāļākā krāsā.
Kādā krāsā ir jūsu kurpes?	Manas kurpes ir tumši brūnas. Tās ir tumši brūnā krāsā.
Kas ir mēlnā krāsā?	Mēlna ir tāfele. Mēlnā krāsā ir tāfele.
Kāds ir krīts?	Krīts ir balts. Krīts ir baltā krāsā.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Прочитайте вслух следующие слова, обращая внимание на их правильное произношение:

- а) закрытые **e, ē**: studēju, ārzemēs, ģimene, Ēriks, precējies, precējusies, precējušies, ābele, zemenes, deviņi ārsti, deviņas skoluotājas, Vidzeme, nedēļa;
б) открытые **æ, āē**: vāctāvs, vācaistāvs, vienmāer, vācmāmiņa, cilvāks, cilvēki, vācāki, zāens, zāeni, dzeltēns, pāļāks;
в) монофтонг **o**: poliklīnika, pensionārs, pensionāre, bibliotēka;
г) дифтонги **ie, uo**: iepazīstieties, Ieva Uozuola, sieva, druoši vien, ceļot, dzīvuot, dzīvuoklis, kuopā, ruoze, nākuošgad.

2. Прочитайте вслух следующие слова, обращая внимание на правильное произношение согласных *ģ, ļ, ņ, ķ, š, ž, č*.

ģimene, inženieris, ļuoti, nedēļa, taču, māmiņa, vecmāmiņa, vectētiņš, seši, sešas, ķirši, pašreiz.

3. Прочитайте вслух следующие слова и обратите внимание на то, что

- а) **-ts, -ds** произносятся как **-c**; б) глухие согласные в позиции между двумя гласными произносятся долго; в) в некоторых из этих слов происходит регрессивная ассимиляция; г) звонкие согласные остаются звонкими и в конце слова.

aizņēmts, pats, gads, krīts, balts, kāds;
mati, acis, Dace, puķes, taču;
labprāt, raibs, kad, aug, zied.

4. Ответьте на вопросы.

Kādā krāsā ir tava kleita? Kādā krāsā ir šīs puķes? Kādā krāsā ir viņas acis? Kādā krāsā parasti ir tāfele? Kādā krāsā ir viņa mati? Kāda ir jūsu māja? Kāds ir viņu dzīvuoklis? Kas ir tavs draugs? Kāds ir viņa vārds? Kur viņš pašlaik ir? Vai tava draudzene ir māksliniece? Vai viņa ir šodien tavā vai savā dārzā?

5. Прибавьте к следующим словам

а) имена числительные (1–9): akmens, ābuols, ceļš, diena, durvis, grāmata, iela, istaba, kaķis, kuoks;

б) притяжательные местоимения (mans, mana, tavs, tava, savs, sava, mūsu, jūsu, viņa, viņas, viņu): ābele, acis, bērns, brālis, darbs, dāls, draudzene, ģimene, māsa, kaimiņš.

6. Вместо точек вставьте подходящие местоимения.

Образец: Es esmu students. Mans vārds ir Jānis.

Viņš ir skoluotājs. ... vārds ir Pēteris. Viņa ir studente. ... vārds ir Dace. Tu esi ārste. ... uzvārds ir Kalniņa. Mēs esam vīrs un sieva. ... uzvārds ir Kalniņi. Jūs esat brālis un māsa. ... uzvārds ir Bērziņi. Viņi ir vīrs un sieva. ... dzīvuoklis ir Rīgā. Es esmu Ilze. Šī ir ... suoma. Un tas ir ... dzīvuoklis. Pašreiz es esmu ... dzīvuoklī.

7. Вставьте в предложения местоимения или прилагательные в нужной форме, потом преобразуйте всё предложение во множественное число.

Образец: (tas, tā) ir (es) galds. Tas ir mans galds.

(šis, šī) ir (viņš) māsa. (tas, tā) ir (jūs) māja. (šis, šī) ir (viņi) māte. (tas, tā) ir (tu) brālis. (šis, šī) ir (viņa) draudzene. (tas, tā) ir (mēs) skoluotāja. (tas, tā) ir (liels, liela) dārzs. (šis, šī) ir (plats, plata) ceļš. (šis, šī) ir (plašs, plaša) stacija. (es) brālis ir (tas veikals). Vai tu esi (šī māja)?

8. Закончите предложения с помощью слов, данных в скобках.

Šodien es ... (būt, savs dzīvuoklis). Kur tu ... (būt) rīt? Rīt es ... (nebūt, darbs), es ... (būt, savas mājas). Vai vakar tavs tēvs ... (būt, Budapešta)? Nē, viņš tur ... (nebūt). Mēs vakar ... (būt, šī slimnīca). Kāds laiks ir ... (šī vasara)? Kāds laiks parasti ... (būt ziema)? Kādā krāsā ir sienas ... (šīs istabas)?

9. Напишите следующие предложения в прошедшем и будущем временах.

1. Šajā gadā es esmu ļoti aizņemta. 2. Mans vīrs strādā muzejā. 3. Pašreiz viņš dzīvo Rīgā. 4. Viņa dzīvuoklis ir ļoti ērts. 5. Mēs bieži ceļojam pa Latviju. 6. Mans brālis studē universitātē. 7. Viņš dzīvo pie mūsu radiem. 8. Mana māsa šodien ir pilsētā. 9. Viņa ir lielā veikalā vai tirgū. 10. Mūsu kaimiņi šajā nedēļā ir darbā. 11. Viņi strādā slimnīcā. 12. Mana kaimiņiene bieži runā pa telefonu. 13. Taču viņa labprāt strādā arī savā dārzā.

10. Переведите на латышский язык.

Ваша семья большая — вместе живут три поколения. Где работают ваши родители? Отец Янис Калниньш — учитель. Он работает в школе. Мама Анна Калниня работает в музее. Кто твои сёстры Даце и Илзе? Даце художница, а Илзе учится в университете. Я сам тоже ещё студент. Илзе уже замужем. Она и её муж живут в нашем доме. Мой брат Эрик тоже женат. Но он здесь не живёт. Эрик и его жена живут в своей квартире. Дедушка и бабушка сегодня в деревне. Они будут дома только завтра. Где они работали? Дед был моряком, а наша бабушка была учительницей.

CĀTURTĀ STUNDA

Винительный падеж. Предлоги *par, pa, ar, uz*.

Краткостное и долготное спряжение. Спряжение смешанных глаголов на *-īt: lasīt*.

Спряжение первичных глаголов *ēst, dzert, braukt, iet*.

Количественные числительные *10–1000*.

1.

Mājās

Visu dienu mājās ir mūsu vācāmāiņa. Viņa iet uz veikalu vai tirgu, gatavo brokastis un pusdienas. Nuo rīta vācāki aiziet uz savu darbu, bet es eju uz universitāti un mans brālis Jānis iet uz skolu. Pusdienas mājās ēd Jānītis, juo viņš parasti ir diezgan ātri atpakaļ no skolas. Es mājās pusdienuoju rāti. Visa ģimene kuopā pusdienuo vienīgi sestdienās un svētdienās.

Mājās visa mūsu ģimene parasti ir vakarā. Tāvs lasa avīzi. Reizēm viņš ar kaimiņu spēlē šahu. Bieži viņi runā par darbu vai politiku. Mamma kuopā ar vācāmāiņu gatavo vakariņas. Jānītis kuopā ar vācāmāiņu mazgā traukus. Es bieži lasu grāmatu vai rakstu vēstules. Reizēm es spēlēju klavieres. Mūsu ģimenē klavieres spēlē arī māte un vācāmamma. Mūsu tētis spēlē vijuoli. Jānītis labprāt spēlē vienīgi bumbu. Vakarus mēs reizēm ejam uz teātri vai koncertu. Samērā rāti mūsu ģimene iet viesuos.

2.

Nuo rīta cilvēki ēd brokastis. Viņi brokastuo. Es parasti ēdu agri. Kuo tu ēd brokastīs? Brokastīs labprāt ēdu omleti, maizi ar sviestu un sieru. Nuo rīta es parasti dzeru kafiju.

Pusdienā cilvēki ēd pusdienas. Viņi pusdienuo. Kuo jūs ēdāt pusdienās? Šuodien mēs ēdām pusdienās salātus, zupu, kotletes ar rīsiem. Mēs dzērām minerālūdeni un mazliet arī vīnu.

Vakarā cilvēki ēd vakariņas. Viņi vakariņuo. Dace bieži ēd vakariņas vālu vakarā. Tad jau viņa ir ļoti izsalkusi. Kuo Dace ēd vakariņās? Šuovakar viņa ēda cēptus kartupeļus un vistu. Vakarā Dace parasti dzer tēju, pienu vai kefīru. Viņas māsa Ilze gan vakariņās parasti ēd tikai kūkas.

Kur tu ēd bruokastis?	Es bruokastuoju mājās.
Kur jūs ēdat pusdienas?	Pusdienas mēs parasti ēdam darbā. Bet šuodien mēs ēdām restorānā. Tas maksāja 1428 (tūkstoš četri simti divdesmit astoņus) forintus.
Kur Pēteris ēd vakariņas?	Viņš parasti vakariņuo mājās. Vakar viņš bija Rīgā un ēda vakariņas kafejnīcā. Tas maksāja trīs latus un 50 (piecdesmit) santīmus.

3.

Kuo tu dari?	Es lasu grāmatu.
Kuo tu vakar darīji?	Vakar es kuopā ar savu draugu biju teātrī.
Kuo tu darīsi rīt?	Rīt pa dienu es būšu darbā.
Kuo dara tavi bērni?	Viņi spēlē bumbu.
Kuo dara tava sieva?	Viņa runā pa telefōnu.
Kuo pašreiz dara tavs brālis?	Viņš mazgā savu krāklu.
Kuo dara šī meitene?	Viņa dejuo valsī.
Kuo dara ārsts?	Ārsts ārstē slimniekus.
Kuo dara kaimiņiene?	Viņa gatavuo pusdienas.
Kuo dara jūsu ģimene?	Mūsu ģimene ēd bruokastis.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Произнесите правильно:

а) закрытые е, ē: ēst, dzert, es dzeru, tu dzer, ēd, es vakar ēdu, viņi ēda, mēs ēdām, jūs ēdāt, eju, tu ej, sestdien, spēlēt, spēlēju, spēlē, tētis, teātris, ūdens, tēja, kefīrs, desmit, četri, seši, septiņi, deviņi;

б) открытые æ, āē: cilvēki, šuodien āēdu, viņš āēd, āēdam, āēdat, vācāki, rāti, vāstule, tāvs, dāēls, samāērā, cēpts, krākls.

2. Произнесите правильно:

а) гласные о, ō: omlete, politika, forinti, telefōns;

б) дифтонги uо, iе, eи, ai: bruokastis, bruokastuot, gatavuo, pusdienas, iet, veikals, nuo, aiziet, juo, diezgan, vienīgi, viesi, maize, sviests, siers, šuovakar, piens.

3. Образуйте предложения с помощью следующих слов.

1. Rīgu, braukšu, uz, vilcienu, nākuošgad, ar. 2. tirgu, mana, uz, iet, kaimiņiene, rāti. 3. un, es, dzeru, nuo, un, kafiju, rīta, sieru, labprāt, sviestu, maizi, āēdu, ar.

PIEKTĀ STUNDA

Дательный падеж. Употребление дательного падежа с глаголами *patikt, garšuo, sāpēt*.

Предлог *līdz*. Дательный падеж множественного числа при предлогах.

Спряжение смешанных глаголов на *-ēt*: *mīlēt*.

Спряжение первичных глаголов *duot, salt, pirkt, mest*.

1.

Kā tev iet?

— Paldies! Man iet ļoti labi. Vienkārši lieliski! Man ir laba un skaista sieva. Un nesen mums piedzima dēls. Ēsmu laimīgs. Man patīk mans darbs, un man ir arī nauda. Man ir labs dzīvuoklis un tagad jau divus mēnešus arī savs autō. Vakar nopirku sev jaunu uzvalku, bet sievai jaunu kažuoku. Tas būs viņai dāvana dzimšanas dienā. Vēl nopirkšu viņai puķes un konfektes. Manai sievai ļoti patīk dzeltēnas ruozes. Viņai garšo saldumi. Paldies dievam, visi āsam vāseli!

— Ne visai. Man bieži sāp galva. Slima ir arī mana meita. Viņai nav labi ar acīm. Pagājušajā gadā meita smagi slimuoja ar gripu. Mūsu ģimenei dzīve nav viegla. Reizēm man nekas nepatīk, nekas negaršo. Man ļoti patīk ceļot, taču ceļojumi diemžēl ir pārāk dārgi. Nesen biju teātrī, taču izrāde man nepatika. Beidzuot nopirku sev arī jaunu kostīmu brūnā krāsā. Bet meita saka, ka man šī krāsa nepiestāv. Laikam viņai taisnība.

— Diemžēl man iet slikti. Ēsmu bēdīga un nelaimīga, juo nesen man nuomira tēvs. Arī mans vīrs nav vāselis. Viņam ir slimas sirds, bieži sāp arī kājas. Vīrs laikam ir pārpūlējies darbā. Grūti iet arī maniem bērniem. Dēls nav apmierināts ar savu darbu. Manu meitu ir pametis vīrs, un pašreiz viņa dzīvo viena ar diviem bērniem. Meitai ir arī materiālas grūtības kā mums visiem. Reizēm duomāju, kāpēc mūsu ģimenei tāds smags liktenis?

2.

Kas kam ir?

Cilvēkam ir dzimtene, ģimene, vācāki, bērni, radi, draugi, māja vai dzīvuoklis
tiesības un pienākumi, laime vai nelaime, prieki un bēdas, labs vai
slikts raksturs
garš, slaidis, vidējs, neliels vai mazs augums;
taisni, cirtaini, tumši, gaiši, brūni, mēlni, blondi, sirmi, īsi vai gari
mati;
zilās, zaļās, brūnās, mēlnās vai pāļēkās acis;
taisns, garš, īss, uzrauts dāguns;
ovāla, apaļa vai bāla seja;

sārti vaigi; augsta vai zāma piere;
 platas, šauras, tumšas, biezas uzacis;
 biezas vai plānas lūpas
 drēbes: kleita, kostīms, blūze, svārki, bikses, krākls, mētelis, šalle,
 kažuoks, cāpure, zeķes; apavi: kurpes, zābaki
 Putniem ir spārni, ligzda, knābis, asi nagi
 Zaķim ir garas ausis, četras kājas, asi zuobi
 Kaķim ir zaļas acis, ūsas, gara aste
 Mājai ir durvis, jumts, luogi, sienas, saimnieks un saimniece

Kas kam garšuo?

Manam draugam garšuo cāpti kartupeļi ar gaļu, alus, dāsa un siers, saldējums
 Viņam negaršuo piens, kūkas, konfektes un kafija

Kas kam patīk vai nepatīk?

Manai mātei patīk strādāt dārzā, lasīt grāmatas, iet uz teātri, gatavot
 pusdienas
 Viņai nepatīk truoksnis, lielas pilsētas, slikti cilvēki, nerātni bērni,
 netīri trauki

3.

Cik ir pulkstenis?

Pulkstenis ir viens. 1.00
 Ir viens.
 Viens pēcpusdienā. 13.00
 Pulkstenis ir trīspadsmit.
 Pulkstenis ir pieci. 17.00
 Ir pieci pēcpusdienā.
 Ir septiņpadsmit.
 Ir pusnakts. 24.00
 Ir divdesmit četri.
 Pusdeviņi. 8.30
 Pieci un piecas minūtes. 17.05
 Ir piecas minūtes pāri pieciem
 (septiņpadsmitiem).
 (Pulkstenis) ir piecpadsmit minūtes
 pāri septiņiem. 19.15
 Ir ceturksnis pāri deviņpadsmitiem.
 (Pulkstenis) ir bez piecām minūtēm
 septiņi. 18.55
 Bez piecām minūtēm deviņpadsmit.

Cikuo?

Pulksten vienuos.
 Vienuos.
 Vienuos pēcpusdienā.
 Pulksten trīspadsmituos.
 Pulksten piecuos.
 Piecuos pēcpusdienā.
 Septiņpadsmituos.
 Pusnaktī.
 Divdesmit četruos.
 Pusdeviņuos.
 Piecuos un piecās minūtēs.
 Piecas minūtes pāri pieciem
 (septiņpadsmitiem).
 Piecpadsmit minūtes pāri septi-
 ņiem (deviņpadsmitiem).
 Ceturksni pāri septiņiem.
 Bez piecām minūtēm septiņuos.
 Bez piecām minūtēm deviņ-
 padsmituos.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Прочитайте вслух следующие слова, обращая внимание на их правильное произношение:

а) закрытые е, ē: tev, sev, nesen, reizēm, nekas, ceļojumi, teātris, negaršuo, nepatikt, bēdīgs, liktenis, kāpēc, dzimtene, seja, zeķes, vidējs, drēbes, mētelis, saldējums, nerātns, vēl;

б) открытые æ, æ: dāls, æsmu, diemžēl, tēvs, bērni, cilvēks, cilvēki, bēdas, mālns, pālēks, dāguns, zāms, krākls, cāpure, cāpta dāsa, pilsēta, vāsāls;

в) дифтонги: iet lieliski, skaista sieva, jau, juo, truoksnis, nuopirkt, jauns kažuoks, paldies dievam, ruozes, garšuo, slimuot, luogs, zuobi, ceļojums, beidzuot, dzīvuo, meita, laime, prieki, piere;

г) гласные о, ō: autō, konfektes, ovāls, kostīms, blonds;

д) согласные: ļuoti, dzimšana, puķes, bieži, gripa [grippa], ģimene, ass, nav, taču, pašreiz, labs [laps], slikts [slikc], slaidis [slaic], mati [matti], jumts [jumc], acis [accis], zeķes, zaķis, kaķis, auss.

2. Скажите по-латышски:

а) который теперь час:

12.00 12.15 12.30 14.20 15.50 16.30 18.15 18.45 19.10 20.30 7.15 9.00

б) когда вы бываете дома, на работе, на концерте, когда завтракаете, обедаете и ужинаете:

8.00 8.30 9.15 14.00 17.15 19.30 21.10

3. Слова, данные в скобках, поставьте в нужный падеж.

1. Mans brālis dzīvuo (pilsēta), bet mani vācāki dzīvuo (lauki). 2. (Tava māsa) ir jauna kleita. Tā (viņa) ļuoti piestāv. 3. (Vīrieši) patīk runāt par (sievietes). 4. (Šis veikals) kaimiņiene bieži pārķ (maize, piens, sviests un gaļa). 5. (Mans vīrs) negaršuo tēja un kafija, (viņš) garšuo alus. 6. Šuodien būšu (mājas) tikai pulksten (astuoņi). 7. Jānis bija (darbs) tikai līdz (četri), juo (viņš) ļuoti sāpēja galva. 8. Kāpēc tu neraksti (es) tik ilgi (vāstule)? 9. (Cik) būs (bibliotēka) tavs draugs? Viņš būs tur bez (piecas minūtes) (seši). Tad viņš (tu) atduos (grāmata). 10. (Ilze) iet slikti. Vakar (viņa) nuomira vācmāmiņa.

4. Вместо точек напишите подходящий предлог.

1. Vakar kuopā ... ģimeni gājām ... teātri. 2. Mēs dzīvuojām tālu, tāpēc braucām ... autobusu. 3. Meitenes ... rītam runāja ... puisiem un jaunām kleitām. 4. Nuo rīta bērni iet ... skolu, bet viņu vācāki iet ... darbu. 5. Kalniņu ģimene parasti vasarā ceļuo ... Latviju. 6. Šuodien ... pusdienām strādāšu mājās, bet vakarā braukšu ... Vīni. 7. Tava draudzene bieži runā ... telefōnu, viņa parasti runā ... savu vīru vai bērniem. 8. Vīriešiem patīk runāt ... darbu vai politiku. 9. ... vasarai strādāšu universitātē, tad laikam braukšu atpūsties ... kalniem vai Balatonu. 10. Mans vīrs strādā ... inženieri. Viņš parasti ir darbā ... vālam vakaram. 11. Bruokastīs Ilze bieži ād maizi ... sieru un dzer kafiju ... pienu.

5. Дополните предложения подходящими формами глаголов *duot, neduot, atduot, neatduot, pārduot, pieduot, nepieduot, ieduot*.

1. Šajā veikalā ... grāmatas. 2. Pagājušajā gadā mani vācāki ... savu māju. 3. Šīs grāmatas man ... mūsu skuoluotāja. 4. Vācāki parasti visu ... saviem bērniem. 5. Māte ... bērniem konfektes. 6. Tāvs ... dālam 100 latus. 7. Kaimiņi mums ilgi ... naudu. 8. Ilze laikam drīz ... savu dzīvuokli. 9. Jānis ceļuoja viens pa Eiropu, un Ilze viņam tuo 10. Cilvēkiem bieži ir grūti ... naudu.

6. Ответьте на следующие вопросы с помощью слов, данных справа.

Kas tev patīk?	gaiša krāsa, tumšas krāsas, sarkana, zila, zaļa
Kas tev nepatīk?	krāsa, pāļēka krāsa, labi, slikti, ne visai, lieliski,
Kas garšo tavam draugam?	maize, siers, vīns, piens, ceļuot, Vīne, Budapešta,
Kas negaršo tavam brālim vai tavai mātai?	Balatons, saulains laiks, vēss, lietains laiks, lietus, galva, zuobi, zilās acis, alus, augsti kalni,
Kas piestāv šai sievietei?	auksts laiks, ābuoli, bēdīgi cilvēki, biezi mati,
Kas viņai nepiestāv?	blondi mati, balta blūze, būt viesuos, cēpure,
Kas sār skuoluotājam?	čakli bērni, čardašs, dārzi, dāvanas, dāsa, gaļa,
Kā iet Jānim?	jūra, kafija, tēja, kāja, sirds, kaķi, kartupeļi, kefīrs, konfektes, kūkas, ķirši
Kā iet mūsu kaimiņiem?	

7. Глаголы, данные в скобках, употребите в требуемой по смыслу форме.

1. Pēterim vakar ļuoti (sāpēt) zuobi. 2. Es tev drīz (rakstīt) vēstuli. 3. Kādu grāmatu jūs (lasīt) pagājušajā nedēļā? 4. Rīt mēs (iet) uz koncertu. 5. Vīrs (nuopirkt) savai sievai puķes. 6. Pagājušajā gadā mūsu vectētiņš diemžēl daudz (slimuot). 7. Dārzā (stāvēt) meitene. 8. Bērni (mīlēt) savus vācākus. 9. Ziemā Jānītis bieži (salt). 10. Manam brālim (piedzimt) meita. 11. Jānim nesen (nuomirt) tāvs. 12. Šeit es parasti (pirkt) grāmatas. 13. Dace bieži (sacīt — saka — sacīja), ka viņai nepatīk šī pilsēta.

8. Переведите на латышский язык.

1. Как дела у твоего отца? Не очень. Он довольно долго болел. И у меня сейчас болит голова.

Который сейчас час? Уже полпятого. Скоро пойдём домой. Во сколько ты едешь в Будапешт? Я еду завтра в шесть утра. В Будапеште я буду разговаривать со своим другом о нашей квартире.

2. Моей жене нравится кофе и пирожные. Ей очень идёт светлая одежда. Илзе нравится весна. Осень ей не нравится, потому что тогда холодная и дождливая погода.

Илзе любит своего мужа и своих детей. Ей нравится вместе с семьёй ходить в театр. Илзе счастлива, потому что в её семье все здоровы.

SĀESTĀ STUNDA

Родительный падеж. Предлоги, управляющие родительным падежом.
Порядковые числительные, склонение местоименных форм.
Чередование согласных в форме 2 лица единственного числа настоящего времени
(*sēdēt, gulēt, pūst, nākt*).

1.

Gadalaiki

Daudziem patīk pavasaris, juo tas ir prieka un cerību laiks. Upēs iet lādus, un pilnīgi nuokūst sniegs. Pavasaris ir dabas atmuodas laiks. Pavasarī ir skaisti svātki — Lieldienas. Aprīlī un maijā sazaļuo zāle un kuoki. Reizēm Latvijā maijs jau ir ļuoti silts.

Vasarā gaisma aust agri, un dienas ir garas. Parasti ļuoti silts un jauks ir jūnijā. Pļavas ir puķu pilnas. 23. un 24. jūnijā Latvijā svin Jāņus. Diemžāel Jāņuos bieži līst. Skaists ir laiks, kad Latvijā zied liepas.

Rudenī bieži ir apmācies, miglains vai vējains laiks. Rudenī kuoku lapas kļūst dzāeltāenas. Septembrī gan dažreiz ir vēl silts. Arī oktōbrī reizēm ir labs laiks — atvasara. Novembrī parasti ir drūms, mitrs un lietains. Novembrī jau ap četriem ir krāesla. Rudenī ir īsas dienas. Tumši un gari ir vakari.

Ziemā cilvākiem bieži ir auksti. Salst arī dzīvniekiem. Taču skaisti decembrī ir Ziemassvātki. Priecīgi svātki ir arī Jaungads. Janvārī Latvijā reizēm ir liels sals. Bieži snieg vai pūš ass un lādains vējš. Februārī reizēm ir putenis. Tuomāer martā cilvāki jau duomā par pavasari.

2.

Kas šuodien par dienu?	Šuodien ir pirmdiena.
Kāda diena bija vakar?	Vakar bija svētdiena.
Kāda diena būs rīt?	Rīt būs uotrdiena.
Kad jūs atnāksit pie vācākiem?	Es atnākšu pie mātes trešdien.
Kad tavs vīrs būs atkal mājās?	Viņš būs mājās laikam cāeturtdien.
Kur tu būsi piektdien?	Piektdien es būšu pie jūras.
Kad tev ir dzimšanas diena?	Man dzimšanas diena ir šajā sestdienā.
Kāds šuodien ir datums?	Šuodien ir 1996. gada 1. marts (tūkstuoš deviņi simti deviņdesmit sēstā gada pirmais marts).
Kad ir dzimis Jānis?	Viņš ir dzimis 23. jūlijā (divdesmit trešajā jūlijā).
Kad ir dzimusi Anna?	Viņa ir dzimusi augustā.
Cik tev ir gadu?	Diemžāel man ir jau daudz gadu.
Cikuos lāc saule?	Saule lāc sešuos.

Cikuos riet saule rudenī?
Cik dienu ir nedēļā?

Rudenī saule riet agri.
Nedēļā ir septiņas dienas.

3.

Laika prognōze

Šuodien un turpmākajās dienās Latvijā gaidāms mainīgs mākuoņu daudzums. Šuodien un rīt Latvijas rietumos brīžiem snigs, iespējams putenis. Dienvidaustrumu un austrumu vējš nuo 5 līdz 10 m (metriem) sekundē. Gaisa temperatūra naktī nuo –7 (mīnus septiņiem) līdz –12 (mīnus divpadsmit) grādiem, dienā nuo –2 (mīnus diviem) līdz –7 (mīnus septiņiem) grādiem. Rīgā bez nuokrišņiem. Gaisa temperatūra nuo 0 (nulles) līdz +2 (plus diviem) grādiem.

Šuodien, rīt un turpmākajās dienās Latvijā būs saulains laiks. Pūtīs dienvidu vējš. Austrumu rajuonos neliels lietus. Gaisa temperatūra šuodien nuo +18 līdz +28 (nuo plus astuoņpadsmit līdz plus divdesmit astuoņiem) grādiem.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Прочитайте вслух следующие слова, обращая внимание на их правильное произношение:

а) закрытые е, ē: cerība, rudens, vējš, vējains, septembris, decembris, putenis, februāris, seši, sešas, iespējams, metrs, sekunde, temperatūra, bez, bet;

б) открытые æ, æ: lædus, kræsla, cilvæki, svætki, lædains, tuomær, cæturtais, cæturtdien, sæstais, sæstā, læc, atslæga;

в) дифтонги **uo** и **ie**: atmuoda, kuoki, mākuoņi, nuo, nuokrišņi, šuodien, rajuons, tuomær, prieks, sniegs, Lieldienas, bieži, zied liepas, ziema, rietumi, dienvīdi.

2. Следующие латышские приметы связаны с погодой. Переведите их на русский язык.

Ja ('если') ziemā daudz zvaigžņu (zvaigzne 'звезда') — būs auksts laiks.

Ja silts janvāris — būs silts arī maijs.

Ja 1. februārī ir silts — būs karsts jūlijs.

Ja janvāris auksts — būs karsts jūlijs.

3. Ответьте письменно на следующие вопросы.

Kāda šuodien ir diena? Kāds šuodien ir datums? Kāds datums būs rīt? Kāda diena bija vakar? Kad jums ir dzimšanas diena? Kad jums ir vārda diena? Cik jums gadu? Cik ir pulkstenis? Cikuos jūs sākat darbu? Cikuos jūs beidzat darbu? Kad ir Ziemassvētki? Cik dienu ir augustā?

4. Образуйте предложения, употребляя все слова, данные в скобках.

Kā māja tā ir? Tā ir (mūsu ārsts, ārste, kaimiņi, Anna, profesōrs) māja. Šī ir (brālis, mani brāļi, tava māsa, Ilze, mūsu tēvs, Jāņa māte) istaba. Kā grāmata tā ir? Tā ir (es, tu, mēs, jūs, viņas, Dace, studenti, zāens, meitene, vīrietis, sievietes) grāmata. Kā avīze tā ir? Šī ir (mans tēvs, tava māsa, mana draudzene, mūsu draugi, jūsu studenti, viņa māsa, tavs dāels) avīze.

5. Образуйте форму родительного падежа от слов, данных в скобках.

1. Man ļuoti patīk (Ungārija) daba, pilsētas un ciemi. 2. Rīgā ir (Teātris), (Valdemārs) un (Marija) iela. 3. Mēs dzīvojam (Dārzs) ielā. 4. (Rīga) centrā ir (Brīvība ‘Свобода’) iela. 5. (Latvija) galvaspilsētā ir daudz (teātris, muzejs, veikals). 6. Šeit ir daudz (skaists laukums un dārzs). 7. Kur, lūdzu, ir (grāmatas) veikals? 8. Šajā ielā ir maz (veikals). 9. Daudz (veikals) ir (Anna) ielā. 10. Tur ir (maize) veikals. 11. Dace iet uz (dāvanas) veikalu. 12. Pienu, sviestu un kefīru viņa pārēk (piens) veikalā. 13. Pēteris ir (Jānis) draugs. 14. Šuodien Jānim ir (dzimšana) diena. 15. Šeit ir (tāvs) mētelis un (māte) suoma. 16. Šuodien pūš (dienvidi) vējš, bet vakar pūta (ziemeļi ‘север’) vējš. 17. (Autobuss) pietura (‘остановка’) nav tālu. 18. Mūsu kaimiņiene ir (bērns) ārste. 19. Šeit strādā (acis un ausis) ārsts. 20. (Vīrietis) frizētava ir pa kreisi. 21. Pa labi ir (sieviete) frizētava. 22. (Latvietis) valuoda nav grūta.

6. Переведите на латышский язык.

1. Мама вышла из кухни. 2. За домом двор. 3. Моя машина стоит за больницей. 4. Юноша идёт к окну. 5. В воскресенье я был у брата. 6. Он вышел из дома без шапки. 7. После обеда мой муж читал, а я писала письмо. 8. После работы я ходил в магазин за хлебом. 9. Под деревом стоит скамья. Под скамьей лежит собака. 10. Ваза на столе.

7. Вместо точек вставьте подходящие предлоги.

1. ... rīta es āēdu bruokastis un eju ... darbu. 2. ... veikala iznāca daudz cilvēēku. 3. Dace dzīvuo ... mātes. 4. ... sienas stāv skapis. 5. Mūsu kaimiņš ir ... darba. 6. Skuoluotāja aizgāja ... veikalu ... piena. 7. Pulkstenis ir ... cēturkšņa seši. 8. Mans vīrs strādā ... rīta ... vakaram. 9. Lidmašīna liduo ... jūras. 10. Es sēžu ... gultas. 11. Anna šuodien būs ... savas mātes. 12. Rīt viņa ies ciemuos ... savas draudzenes. 13. Man sāp zuobi, tāpēc iešu ... zuobārsta.

8. Дополните предложения подходящими формами глаголов, данных в скобках.

1. Rudenī saule (lēkt) vāēlu. 2. Svētdienās mēs reizēm (gulēt) līdz pulksten deviņiem. 3. Jūs (sēdēt) pie galda un (ēst) pusdienas. 4. Cikuos tu (sākt) un cikuos tu (beigt) darbu? 5. Jānis (sākt) darbu astuoņuos. 6. Pašreiz tu (sēdēt) pie savas mātes gultas. 7. Šuodien (nelīt) lietus, bet (snigt) sniegs. 8. Pavasarī sniegs (nuokust), (sazaļuo) zāle un kuoki. 9. Man (salt), juo ārā (pūst) stiprs vējš. 10. Šajā veikalā es parasti (pirkt) pienu un maizi. 11. Pēteris (braukt) uz darbu ar trolejbusu. 12. Mūsu ģimene parasti (ēst) vakariņas mājās. 13. Manam draugam (sāpēt) galva.

9. Прочитайте следующие предложения и обратите внимание на правильное употребление имён числительных.

1. Vakars teātrī es sēdēju 22. rindā (‘ряд’). 2. Man bija 13. vieta (‘место’). 3. Vakars mēs braucām uz teātri ar 47. autobusu. 4. Uz darbu Pēteris parasti brauc ar 7. tramvaju. 5. Dace brauc uz mājām ar 17. trolejbusu. 6. Pašreiz ir

1996. gads. 7. Jānis ir dzimis 1968. gadā. 8. Viņam ir dzimšanas diena 23. maijā.
9. Ieva ir dzimusi 1986. gada 14. jūnijā.
Datums: 1995. gada (G) 31. decembris (N), 1996. gada 15. janvāris, 1997. gada
24. februāris.

SEPTĪTĀ STUNDA

Система склонения имён существительных. Звательный падеж.

Склонение прочих имён. Склонение числительного *trīs*.

Возвратные глаголы. Спряжение первичных глаголов *likt, cept, griezt, prast, ģērbties*.

1.

Vakarā būs viesi

Šuorīt Maija pamuodās agri. Ir sestdiena, taču gaida daudz darbu. Vakarā būs viesi. Maija pieceļas, ātri nuomazgājas dušā, saģērbjas un saķemmējas. Virtuvē Ulda māte jau liek galdā bruokastis. Šuodien bruokastīs viņas ģimene ād vārītus cīsiņus ar salātiem, sviestmaizes ar sieru un šprotēm, dzer tomātu sulu un kafiju ar krējumu. Māte bruokastīs labprāt ād biezpienu un cāpumus.

Pēc bruokastīm vīratāvs brauc uz tirgu, juo tur ir liela dārzeņu un augļu izvēle. Šuodien viņš tur nuopārk dažus kilogramus kartupeļu, vienu kāpuostgalvu, gurķus, burkānus, sīpuolus, ķipluokus un pētersīļus. Pēc tam viņš izvālas skaistus ābuolus un vīnuogas. Tāvam ļuoti gribas nuopirkt arī zemenes, taču tās šuodien ir pārāk dārgas.

Lādušskapis ir tukšs, un Maija ar vīru arī duodas uz pārtikas veikaliem. Mājās paliek vienīgi māte uzkuopt dzīvuokli. Vispirms Maija ar Uldi duodas uz gaļas veikalu. Tur Uldis izvālas liesu cūkas gaļu, kā arī lielluopu gaļu. Trākna gaļa rēti kam patīk. Vēl viņi nuopārk šķiņķi un aknu pastēti. Pēc tam viņi iegriežas maizes veikalā un nuopārk pāris kukuļus svaigas baltmaizes un klaipu rupjmaizes. Dzērienu veikalā Uldis nuopārk šampanieti.

Pēcpusdienā visi ir ļuoti aizņāmti. Uldis cāp un sautē gaļu. Īpaši labi viņam paduodas cepētis. Viņa tāvs griež dāržeņus, palīdz mātei sagatavuot salātus. Maija cāp spēka pīrādziņus un dažādas smalkmaizītes.

2.

Anna, cikuos tu parasti celies?
Vai vāctāvam ir laba apetīte?
Vai tev gribas ēst?

Es ceļuos ap septiņiem.
Jā, viņam ir diezgan laba ēstgriba.
Nē, man negribas ēst, man gribas dzert.

Kur tu, māmiņ, parasti ej iepirkties? Kur tu parasti iegādājies maizi?	Sestdienas rītuos es parasti eju uz tirgu. Maizi pērku šajā veikalā, juo šeit tā vienmēr ir svaiga.
Kur atruodas tuvākais dzērienu veikals?	Dzērienu veikals atruodas tepat netālu Marijas ielā.
Kur jūs pašreiz steidzaties? Cikuos tavam vīram sākas darbs? Cikuos šuovakar beidzas teātra izrāde?	Mēs steidzami uz vilcienu. Viņam darbs sākas astuoņuos. Izrāde beidzas ap pulksten desmitiem.
Kuo tu pašreiz mācies? Jāni, kad tu ieradies mājās? Ilze, kur atpūšas tava ģimene?	Es mācuos latviešu valuodu. Es ieraduos mājās vālu. Manai ģimenei patīk atpūsties pie āzāra vai upes. Es pati labi atpūšuos arī ceļojumā.
Dacīt, kur pastaigājas tavs draugs?	Viņš pastaigājas parkā. Viņam ļuoti patīk atpūsties mežā.
Par kuo tu priecājies? Kuo jūs klausāties? Kuo jūs vakar skatījāties televīzijā? Ar kuo tu vakar iepazinies? Kā tu jūties? Kurp jūs duodaties, Kalniņa kungs?	Es priecājuos par dāvanu. Mēs klausāmi mūziku. Mēs skatījāmi mākslas filmu. Es iepzinuos ar jaunu, interesantu puisi. Paldies, es jūtuos labi. Es duoduos uz laukiem. Man ir divas brīvas dienas, un es braucu pie radiem. Es proutu angļu un vācu valuodu.
Kalniņas kundze, kādas svešvaluodas jūs prumat?	

УПРАЖНЕНИЯ

1. Прочитайте вслух следующие слова, обращая внимание на их правильное произношение:

а) закрытые e, ē: piecēties, saģērbties, ķemmēties, dzert, krējums, dārzeni, izvēle, izvēlēties, zemenes, pastēte, dzērieni, cept, cepetis, palīdzēt, spēķis, apetīte, ēstgriba, televīzija, interesants, svešvaluodas;

б) открытые æ, āē: (viņš) āēd, cæp, pærk, cæpumi, lædusskapis, trækns, trækna, ræti, tævs, dæls, væctævs, bærns, zæns, cilvæki, kræsls, kræslis, cæpure.

2. Ответьте на вопросы (устно и письменно).

1. Kuo jūs parasti pærkat piena veikalā? 2. Cik maksā biezpiens? 3. Kuo tu nuopirki pagājušajā nedēļā? 4. Kur jūs pærkat gaļu? 5. Cik maksā kilograms cūkas gaļas? 6. Cik maksā puskilograms lielluopu gaļas? 7. Kas jums garšuo? 8. Kas jums negaršuo? 9. Vai jūs dzerat kafiju ar cukuru (cukurs 'сахар') un pienu? 10. Cik bieži tu ej uz tirgu? 11. Kuo tu parasti pērc tirgū? 12. Vai jūs iegādājāties šajā gadā jaunu mēteli vai cæpuri? 13. Kādas valuodas tu pruoti? 14. Vai tu runā latviski? 15. Kur atruodas tava mašīna?

3. Употребите слова, данные в скобках, в нужной форме.

1. (Jānis) garšuo sviestmaizes ar (šķiņķis). 2. (Mana draudzene) garšuo cūkas gaļa ar (cāpti kartupeļi). 3. (Mans draugs) nepatīk atpūsties (pilsētā). Viņš labprāt pastaigājas pa (mežs). 4. Šuodien ir (vāess) diena. Pūš stiprs (ziemeļi) vējš. 5. Vai šī ir (tavs brālis) mašīna? Nē, (mans brālis) nav (mašīna). 6. Mūsu vāc māmiņa bieži runā pa (telefōns). Vakar viņa ilgi runāja ar (mūsu kaimiņiene). 7. (Pēcpusdiena) Uldis devās uz (veikals). Viņš tur nuopirka (krējums, siers), kā arī (ābuoli, vīnuogas un konfektes). (Ābuoli) Uldis atdeva (sava māte), bet konfektes — (meita Ilze). 8. (Lādusskapis) atruodas daudz (gaļa) un (dārzeni). 9. (Maize) (veikals) es iegādājuos (divi kukuļi) (baltmaize). 10. Māte bieži cāp (speķis) (pīrādziņi), juo (bāerņi) tie ļuoti garšuo. 11. Sieviete liek uz galda (rupjmaize, šķiņķis) un (gurķi). 12. Viņa izvāelas (liess) (cūka) (gaļa), juo (trāekns) gaļa nevienam negaršuo.

4. Образуйте предложения с помощью этих слов.

1. Kāds, iela, dzīvuot, tavs, brālis, ģimene? Viņš, ģimene, dzīvuot, Brīvība, iela. 2. Anna, māte, strādāt, skuola. Viņa, būt, skuluotāja. 3. Cik, istaba, būt, tavs, draudzene, dzīvuoklis? Viņa, dzīvuoklis, būt, 4, istaba, un, liels, virtuve. 4. Ilze, pirmais, skuola, atrasties, pilsētā, centrs. 5. Kur, studēt, tavs, meita? Mans, meita, studēt, Latvija, Universitāte. 6. Es, šuodien, būt, darbs, līdz, vakars. 7. Pēc, 10, minūte, Uldis, braukt, uz, Rīga. 8. Mūsu, māte, būt, māja, pēc, pusstunda. 9. Vai, tu, būt, laiks, runāt, ar, ārstis? Nē, es, šuodien, nemaz, nebūt, laiks. 10. Dace, vīrs, rakstīt, par, mūzika, un, koncāerti. 11. Vāctāevs, vakar, nuopirkt, tīrgus, augļi, un, māedus.

5. Вместо точек вставьте подходящие предлоги.

1. Māte ļuoti priecājās ... mūsu jaunuo dzīvuokli. 2. ... galda atruodas augļi un vīnuogu sula. 3. Jāņa mašīna atruodas ... skuolas. 4. ... rīta visi steidzas ... darbu. 5. Mans draugs aizgāja ... veikalu ... šampanieša. 6. Es neieraduos ... vācākiem slimības 7. ... kuo Pēteris brauca uz Budapeštu? Viņš brauca ... vilcienu. Pēteris brauca kuopā ... savu ģimeni. 8. Es eju ... darbu ... cāturkšņa astuoņuos. 9. Šuodien ... darba es iešu ... poliklīniku ... zuobārsta. 10. Es vakar jūs redzēju ... četrim. Jūs gājāt ... Kr. Baruona ielu. 11. Jā, mēs gājām ... veikalu ... piena un maizes. ... tam mēs devāmies ... mājām. 12. Vakar atpūtuos ... āzāera. 13. Vācāki vienmāer duomā ... saviem bāerņiem. 14. Jānis iepazinās ... jaunu meiteni.

6. Дополните предложения подходящими формами глаголов, данных в скобках.

1. Mēs drīz (duoties) ceļā. 2. Bet kur tu pašreiz (duoties)? Es (duoties) uz staciju. 3. Kur jūs (atpūsties) pagājušajā gadā? Mēs (atpūsties) laukuos. Mēs tur bieži (pastaigāties) pa mežu. 4. Manam draugam viegli (paduoties) valuodas. Viņš jau (prast) angļu un vācu valuodu. Viņš (runāt) arī ungāriski. 5. Dace šuodien (justies) slikti. Viņai (sāpēt) galva un (būt) temperatūra. 6. Cikuos (sākties) teātra izrāde? Cikuos vakar (beigties) koncāerts? 7. Mana mašīna (atrasties) netālu pie maizes veikala. 8. Katru rītu Anna (māzgāt) traukus. 9. Vai jūs katru rītu (māz-

gāties) vannā ('ванна')? 10. Uldis vakar (iegriezties) veikalā un (iegādāties) jaunu mēteli. 11. Viņš (izvēlēties) arī brūnas kurpes. 12. Kur tu (steigties)? Es (steigties) uz teātri.

7. Дополните следующие предложения данными справа глаголами.

1. Šim vīrietim ... cēptas aknas.	2. Ilzes vīrs pašreiz ...	justies, uzkuopt,
tirgū.	3. Tur viņš parasti ... dārzeņus un augļus.	pirkt, vārīt, pastai-
4. Jāņa sieva ... cūkas gaļu un ... kartupeļus.	5. Viņas vīram ļuoti ... ēst.	gāties, gribēties,
6. Kaimiņu meitene ... maizi.	7. Mūsu vectētiņš ...	griezt, klausīties,
8. Mēs vienmēr ...	9. Anna ir slima, tāpēc viņa šodien ... mājās un ...	garšnot, palikt,
radiō.	10. Katru dienu mūs ģimene ... šajā parkā.	cept, neiet, mazgāt,
11. Es tagad ... dzīvuokli. Pēc tam es ... matus.		atrsties, sāpēt

8. Переведите на латышский язык.

Обычно Илзе просыпается рано. Но сегодня суббота, и она встаёт только в половине десятого. Илзе одевается, завтракает и отправляется на рынок. Там она покупает свинину, капусту, картошку, помидоры и яблоки. У Илзе сегодня много работы, потому что она ждёт гостей. Около трёх часов придёт мама. Она поможет Илзе готовить салат и печь мясо и пироги. К сожалению, муж Илзе появится дома только через несколько дней. В настоящее время он за границей. Сегодня вечером к Илзе в гости придёт её сестра со своей семьёй. У Илзе нет детей, а у её сестры два мальчика. Племянник Валдис учит венгерский язык. Он уже немного умеет говорить по-венгерски. Илзе нравятся гости и она очень ждёт свою сестру. Однако ей не нравится мыть посуду.

ASTUOTĀ STUNDA

Местоименные формы имён прилагательных, склонение.

Употребление неместоименных и местоименных форм.

Разновидности вторичных глаголов: *duomāt, dzīvuot, medīt, meklēt*.

1.

Brauciens uz Latviju

Pēc nedēļas Jānošs ies atvaļinājumā. Viņš kuopā ar sievu duosies ceļojumā uz tālu Latviju. Meita paliks pie savas mīļās vācmāmiņas. Viņas druoši vien brauks atpūsties pie Balatona aēzāra. Iespējams, ka abas apmetīsies skais-tajā Tihaņas pussalā.

Jau vakar Jānošs dzelzceļa biļešu kasē nopirka divas vilciena biļetes līdz Varšavai. Viņš pasūtīja divas vietas guļamvagonā. Sākumā Jānošs un Marta gribēja pirkt biļetes uz Rīgu turp un atpakaļ. Vēlāk abi nolēma nuo Rīgas liduot atpakaļ ar lidmašīnu. Diemžāel gan nav tiešā reisa. Viņiem nāksies liduot caur Prāgu vai arī pārsēsties Vīnē. Jānošs un Marta iebruks Varšavā agri nuo rīta, varēs apskatīt Puolijas galvaspilsētu, juo ātrvilciens „Balti ekspres“ atiet tikai pēcpusdienā.

Jānošs iet uz pastu. Tur viņš nuosūta telegrammu saviem Varšavas draugiem. Cērams, ka viņi varēs Jānošu un viņa sievu sagaidīt stacijā. Tad visi kuo-pā apskatīs sēnatnīguo pilsētas daļu, pasēdēs kādā jaukā Varšavas kafejnīcā.

Vakar Jānošs piezvanīja saviem paziņām uz Rīgu. Viņi apsuolīja pasūtīt divvietīgu istabu viesnīcā „Rīga“ vai „Latvija“. Paziņas ieteica apskatīt ne vien sēnuo Rīgu, bet arī citas Latvijas pilsētas. Pēterim ir mašīna, un viņš apsuolīja aizvest Jānošu un Martu uz brīnišķīguo Gaujas senleju un Siguldu.

2.

Cikuos atiet vilciens uz Budapeštu?

Vilciens atiet pulksten 14.05 nuo 9. (devītā) perōna.

Cikuos pienāk vilciens nuo Rīgas?

Vilciens pienāk 6.10 pie 11. perōna.

Kad būs muitas kontrōle?

Muitas kontrōle būs uz ruobežas.

Kad jūs braucat pruojām?

Es aizbraucu sēstajā jūlijā.

Kā var aiziet vai aizbraukt līdz

Tā ir tālu. Jūs varat braukt ar taksometru.

centrālajai (galvēnajai) stacijai?

Kur atruodas biļešu kase un bagāžas glabātava?

Biļešu kase ir tepat pa labi, bet bagāžas glabātava atruodas pirmajā stāvā.

Kāda mums ir vieta?

12. vagonis, 21. un 22. vieta.

Vai šī vieta ir brīva?

Diemžāel visas vietas ir aizņēmtas.

Vai vilciens pienāk laikā?

Nē, vilciens kavējas par 10 minūtēm.

Kuo pārduod pastā?

Tur pārduod apluoksnes, pastmarkas un pastkartītes.

Vai jūs pieņēmat bandrōles, pasta sūtījumus un naudas pārvēdumus?

Mēs pieņēmam bandrōles un pakas.

Naudas pārvēdumus pieņem un izsniedz pie cērtajā luodziņā.

Kāds ir jūsu pasta nuodaļas indekss un adrese?

Indekss ir LV 1058, adrese: Rīgā, Uozuolciema ielā 21–37.

Kurā vietā (luodziņā) pārduod atklātnes?

Atklātnes pārduod trešajā luodziņā.

Kur šeit tuvumā ir pastkastīte?

Pastkastīte ir aiz stūra.

Kur te ir tuvākais telefōna automāts?

Tuvākais telefōna automāts ir autouostā.

Vai tu piezvanīji saviem vēcākiem?

Diemžāel numurs neatbild. Pēc stundas zvanīšu vēlreiz.

Vai jūs piezvanījāt uz darbu?

Es jau zvanīju vairākas reizes, bet telefōns visu laiku ir aizņēmts.

3.

Labdien, mīļais Jāni!

Paldies par Tavu vēstuli! Ļuoti priecājuos, ka Tu uz Budapeštu aizbrauci labi. Tikai uotruo nedēļu æsmu Rīgā, bet man liekas, ka jau labi pazīstu Væcrīgu. Tu man daudz kuo parādīji un pastāstīji. Kā Tu zini, īpaši man patīk staigāt pa šaurajām Væcrīgas ieliņām, pabūt Duoma laukumā. Rīga ir jauka pilsæta ar brīnišķīgu væcuo arhitektūru un daudz skaistiem dārziem un parkiem.

Bædājuos par tuo, ka vēl labi nepruotu latviešu valuodu. Taču katru dienu atkārtoju gramatiku un cītīgi mācuos jaunus vārdus un izteicienus. Un kā Tev iet? Cæru, ka nav grūti, juo Tu diezgan labi runā ungāriski. Vai bieži ej uz koncærtiem? Zinu, ka Tu mīli ungāru mūziku. Un mūzika vispār taču ir tava lielā kaislība un aizraušanās. Es gan slinkuoju. Kuopš Tu aizbrauci, maz æsmu bijusi koncærtuos. Nesen vienīgi atkal klausījuos Duoma ērģeles. Tas, pruoatams, bija burvīgi!

Ļuoti gaidu Tavu vēstuli un vēl vairāk Tevi pašu atpakaļ Rīgā. Sirsnīgi sveicieni manai mīļajai Budapeštai! Pasveicini nuo manis arī Donavu!

Visu labu Tev un atā!

Marta

УПРАЖНЕНИЯ

1. Прочитайте вслух следующие слова, обращая внимание на их правильное произношение:

a) закрытые e, ē: pēc nedēļas, ceļojums, iespējams, apmesties, dzelzceļš, biļete, pārsēties, varēt, telegramma, leja, centrālais, pulkstenis, pulksten, perōns, ruobeža, taksometrs, tepat, indekss, adrese, vēlreiz, arhitektūra, cerēt;

б) открытые æ, æ: æzærs, vælu, vælāk, diemžæļ, pilsæta, cærams, sæns, sæna, sænatnīgs, galvænais, galvænā, væcs, væca, Væcrīga, pārvædums, væstule, bædāties, bædājuos, (es) cæru, næsu, ædu, næsāt, slæpuot.

2. Вместо точек напишите подходящие приставки или предлоги.

1. Vilciens ...iet ... desmit minūtēm ... uotrā perōna. 2. Vilciens ... Rīgas ...nāk ... devītā perōna. 3. ... luoga ...nāca jauka meitene. 4. Mazais Jānītis ... vasaru palika ... væcmāmiņas. 5. ... rīta tirgū Ilze ...pirka šuos garšīguos ābuolus. 6. Ritas vīrs ...sūtīja biļetes ... telefōnu. 7. ... staciju mēs ...lēmām braukt ... taksometru. 8. Varšavā viņas ...sædās citā vilcienā. 9. Mūsu ģimene ...brauca Budapeštā vælu vakarā. 10. Šuodien es ...skatīju Væcrīgu un ...sūtīju telegrammu ... Budapeštu saviem væcākiem. 11. Vai tu Annu ...gaidīsi stacijā? 12. Es rīt ...zvanīšu tev ... darbu. 13. Jānošs ...suolīja man ...stāstīt ... Budapeštu. 14. Viņš ...teica man braukt ... kuģi ... Donavu. 15. Kuo ...duod šajā veikalā? 16. ... rīta tævs ...væda bærnus ... skolu ... savu mašīnu.

3. Вместо точек вставьте подходящее прилагательное в нужной форме.

1. Vai jums ir ... kaimiņi? 2. Cik maksā šis ... uzvalks? plašs, garšīgs,
3. Mana ... draudzene strādā dzērienu veikalā. 4. Rita vakar vāss, dzeltāns,
iepazinās ar ... vīrieti. 5. Pagājušajā vasarā Pētera ģimene mīļš, zaļš, mazs,
atpūtās pie ..., bet ... āzāra. 6. Skuoluotāja Kalniņa dzīvu ... interesants,
stāvā. 7. Mēs iegājām Ulda ... mājā. 8. Viņa sieva parādīja šaurs, labs,
mums ... istabas un ... virtuvi. 9. Pilsētā ir daudz ... parku un skaists,
... ielu. 10. Teātrī mēs bijām ar saviem ... vācākiem. sānatnīgs,
11. Dārzu veikalā es nopirku ... ābolus. 12. Diena ir ... un lietains, zils,
... . 13. Ulda sievai patīk ... ruozes. 14. Es visiem parādīšu pēdējais, jauns,
Vācīgas ... ieliņas. ārts

4. Дополните предложения нужными формами имён прилагательных и порядковых числительных.

1. Jāņa ģimene brauca mājās ar (pēdējais) autobusu. 2. Viņi dzīvu (4.) stāvā.
3. Koncērtā viņi sēdēja (8.) rindā. 4. Pie mūsu drauga mēs ieradīsimies (vāls) pēcpusdienā. 5. Viņš dzīvu (skaists) vietā pie (liels) āzāra. 6. Dace tagad dzīvu pilsētas (jauns) rajonā. 7. Viņas (jauns) kaimiņiem ir (mazs) bērni. 8. Vai tu esi apmierināta ar savu (jauns) dzīvuokli? 9. Ne visai. Man nepatīk (1.) stāvs. 10. Svētdien es iešu ciemos pie savas (vācs) kaimiņienes. 11. Pēc (garšīgs) pusdienām mēs sēdējam (saulains) dārzā un priecājamies par (jauks) laiku. 12. Jāni, vai tu jau sen dzīvu šajā (balts) mājā? 13. Man ļoti patīk šī (skaists) vieta pie āzāra. 14. Es parasti braucu uz darbu ar (3.) tramvaju.

5. Поставьте глаголы в нужной форме.

1. Jānis katru rītu (mazgāties) aukstā ūdenī. 2. Cik tu parasti (celties)? 3. Pēc mēneša Rīgā (ierasties) mans vīrs un mani bērni. 4. Vakarā mēs (steigties) uz operu. 5. Es labprāt (klausīties) ungāru mūziku. 6. Katru gadu es (atpūsties) Latvijā pie kāda āzāra vai upes. 7. Kaimiņiene (audzēt) savā dārzā gurķus un tomātus. 8. Jānošs pašreiz (ceļot) pa Latviju. 9. Mans vīrs jau (duomāt) par vasaras atvaļinājumu. 10. Cik (maksāt) šis mālnais mētelis? 11. Ziemā viņi (slāpuot) kalnos. 12. Māte vienmēr (rūpēties) par bērniem. 13. Pagājušajā gadā mēs Latvijā ļoti (priecāties) par baltu sniegu. 14. Nākušajā nedēļā es (ciemuoties) pie savas draudzenes Varšavā. 15. Vakar mēs (pastaigāties) pa Vīni. 16. Vai jūs bieži (apmeklēt) teātri? 17. Sievietes bieži (runāt) par muodi un apģērbiem.

6. Подчёркнутые слова замените словами с противоположным значением.

1. Mans vācais kaimiņš strādā dārzā. 2. Ilze dzīvu lielā dzīvuoklī. 3. Pagājušajā mēnesī Austrijā bija auksts laiks. 4. Šis ūdens ir netīrs. 5. Vai šī vieta, lūdz, ir brīva? 6. Mēs pastaigājamies pa pilsētas platajam ielām. 7. Kalniņu ģimene bieži iet uz kinu. 8. Man patīk šīs mālnās kurpes. 9. Vai šī sieviete ir laba ārste? 10. Vai šuodien ir apmākusies diena? 11. Galvānā stacija atrodas tālu. 12. Šajā ielā ir daudz veikalu. 13. Mans draugs vakar aizbrauca.

14. Annas dāels šuodien agri ieradās darbā. 15. Latviešu valuodu mācīties ir viegli. 16. Nuo rīta lija lietus. 17. Šajā istabā ir zāmi griesti. 18. Par kuo tu prie-cājies? 19. Man garšuo zemenes.

7. Переведите на латышский язык.

1. Рита сходила на почту и купила четыре конверта и марки. 2. Она сегодня будет писать письмо своим родственникам. 3. Родственники Риты живут в Лиенае. 4. Это город в Латвии у моря. 5. Этот город находится на западе Латвии. 6. Рита хочет летом съездить в Латвию, осмотреть Лиенаю и отдохнуть у Балтийского моря. 7. Пару лет назад Рита уже отдыхала несколько недель в Латвии. 8. Она радовалась зелёным полям, белым берёзам и голубым озёрам. 9. Муж Риты очень занят на работе, поэтому он, наверное, не поедет в Латвию. 10. У Тибора есть машина, и осенью они, скорее всего, вместе будут путешествовать по Венгрии.

DEVĪTĀ STUNDA

Склонение местоимений *es, mēs, tu, jūs; sevis; šis, tas; kas; pats*.

Суффиксы имён существительных.

Разновидности смешанных глаголов: *aicināt, gaidīt, gribēt*;
особенности некоторых глаголов (*dziedāt, gulēt, mācīt, mācēt*).

1.

Brīvais laiks

Kad cilvēkiem ir brīvs laiks, viņi atpūšas, nodarbojas ar sportu un dažādi izklaidējas. Vasarā daudziem patīk atpūsties pie ūdeņiem — pie jūras, upes vai aezāra krastā. Tur var peldēties, sauļoties, spēlēt volejbolu. Maijas Vītuolas ģimenē visiem patīk staigāt pa mežu, lasīt uogas un sēnes. Maijas draudzenes vīrs ir kaislīgs mednieks un makšķernieks. Cauras sestdienas un svētdienas viņš pavada pie dabas. Ziemā Ēriks medī mežacūkas, aļņus, lapsas un zaķus. Vasarā viņš zvejuo zivis. Reiz Ēriks nuoķēra lielu līdaku.

Maijas vīrs Mārtiņš labprāt spēlē basketbolu un tenisu. Viņš piedalās arī sacensībās. Ziemā Maijas ģimene brauc slāepuot. Abi viņu bērni sliduo. Maijas un Mārtiņa ģimene bieži iet uz teātri, operu vai koncertu. Viņi apmeklē arī muzejus, apskata jaunās izstādes. Viņu kaimiņi gan parasti visus vakarus pavada mājās pie televizōra.

2.

Pagājušajā mēnesī mūsu tētim bija dzimšanas diena un mēs gājām pusdienās uz kafejnīcu. Tur mēs izvēlējāmies galdiņu pie luoga. Pienāca oficiante un pasniedza mums ēdienu karti.

— Lūdzu, kuo jūs pasūtīsīt?

— Uzkuodām ņemsim tomātu salātus.

— Kādu zupu jūs ēdīsīt?

— Mums, lūdzu, trīs frikadeļu zupas, vienu dārzeņu zupu un vienu buljuonu ar gaļas pīrādziņu.

— Kuo jūs vālaties nuo uotrajiem ēdieniem?

— Divas porcijas sautātas lielluopu gaļas, divus bifštekus un vienu cāptu zivi.

— Vai pasūtīsīt kādu dzērienu?

— Minerālūdeni un citrōnu dzērienu. Un vēl, lūdzu, trīssimt gramus konjaka un pudeli šampanieša.

— Acumirkli! Mēs aizmirsām pasūtīt salduo ēdienu.

— Lūdzu!

— Visiem, lūdzu, ķīseli ar putukrējumu.

3.

Šuodien man ir vārda diena un es ielūdzu savus tuviniekus un draugus uz vakariņām restorānā. Jau dienā pa telefōnu es pasūtu arī aukstuos ēdienus (uzkuožuamos): lasi, cūkgaļas cepeti, marinātas sēnes, gurķus un tomātus, apelsīnu dzērienu.

Kad es un mani viesi apsēžas pie galda, viesmīlis attaisa pudeles, ielej visiem glāzēs šampanieti.

— Uz tavu veselību! — visi paceļ glāzes un saskandina.

Viesmīlis atnæs vāzi, ieliek tajā neļķes, kuras man uzdāvināja draugi. Pēc tam viņš atnæs ēdienu kartes, un mani viesi izvāelas uotruo ēdienu: kotletes, šniceli, teļa cepeti vai cāptu tītaru. Zupu šuovakar neviens nevāelas. Vēl es pasūtu visiem saldējumu ar riekstiem, kafiju, 200 gramus Rīgas mælnā balzama un 300 gramus dægvīna.

Viesmīlis atnæs ēdienus.

— Labu apetīti! — viņš saka.

Ēdiens ir garšīgs. Visi ir līksmi un priecīgi.

4.

Ar kuo jūs nuodarbuojaties
brīvajā laikā?

Kuo tu dari brīvajā laikā?

Kāds ir tava vīra
vaļasprieks?

Es glæznuoju. Man ļuoti patīk glæznuot jūru gan
agri nuo rīta, gan vakara stundās.

Vakar es biju keramikas izstādē. Apskatīju arī
dzintara izstrādājumus.

Viņam ir vairāki hobiji. Galvænie nuo tiem:
tūrisms un fotografēšana.

Kuo jums patīk darīt brīvajā laikā?	Mēs ar vīru labprāt lasām grāmatas, apmeklējam koncērtus, klausāmies simfōniskuo mūziku. Starp citu, es pati dziedu kuorī.
Kā iet Annai?	Annai? Tu taču zini, ka viņa ir tevī iemīlējusies. Gaida tevi.
Kuo tu darīsi šuovakar? Kuo tu vakar sev nuopirki?	Šuovakar es kuopā ar savu meiteni iešu uz ōperu. Es vakar sev nekuo nenuopirku.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Прочитайте вслух следующие слова, обращая внимание на их правильное произношение:

а) закрытые е, ē: izklaidēties, ūdens, ūdeņi, upe, peldēties, spēlēt volejbolu, mežs, sēnes, mednieks, makšķernieks, Ēriks, medī, zvejuo, spēlē tenisu, sacensības, muzejs, televizōrs, ēdiens, dārzeni, dzērieni, pudele, ķīselis, vērsa gaļa želejā, veselība, kotletes, šnicele, teļš, saldējums, keramika;

б) открытые æ, āē: cilvāks, cilvāki, æzārs, slāpuot, sautāta gaļa, cæpta zivs, marināts, marināta, pārsōna, vāsāls, vāsāla, viņš izvālas, cæpts tītars, mēlnais balzāms, mēlnas ruokas, glāzna, glāznuot, glāznuotājs, galvānais uzdāvums, galvānā āēka, cæpumī, cæpure, cærams, cæturtais, cæturtdiena, cæturksnis, dæguns, dæsa, ælpa, ælpuot, krækls, krāēsls, krāēsla.

2. Употребите данные местоимения в нужной форме.

1. Skuoluotājs ir apmierināts ar (es). 2. Vai (tu) šuovakar ir brīvs laiks? 3. Es gribu aiziet pie (jūs). 4. Kuopā ar (tu) es gribu aiziet uz koncērtu. 5. Šuodien (mēs) ir daudz darba. 6. Sacensības nuotiek ('соревнования происходят') bez (viņš). 7. Jānis uzmanīgi ('внимательно') klausījās (es). 8. Dace nelabprāt stāstīja par (sevis). 9. Kur atruodas (šis) vīrieša cæpure? 10. (Šī) meitenei ir zilas acis. 11. Jānis stāstīja par saviem kaimiņiem, bet es nekuo negribēju par (tie) dzirdēt. 12. (Šīs) mājās ir daudz dzīvuokļu. 13. Uldis grib draudzēties ar (šīs) meitenēm.

3. Вместо точек напишите подходящие формы местоимений *es, tu, mēs, jūs, šis, šī, tas, tā, viņš, viņa, mans, tavs*.

1. Cikuos ... šuovakar būsi pie ...? ... būšu pie ... pēc astuoņiem. 3. Kas ... iedeva ... grāmatu? — ... man iedeva Pēteris. 4. Vai Pēteris uzaicināja ... uz kafejnīcu? — Nē, viņš neuzaicināja ... uz kafejnīcu. 5. ... meitene ir iemīlējusies 6. Kas patīk ... māšai? — ... patīk mūzika. 7. Drīz ... brauksim uz Latviju. Draugi ... parādīs Rīgu un Jūrmalu (город в Латвии). 8. Kā ... sauc? — ... sauc Juris. 9. Kā sauc ... meitu? — ... meitu sauc Kristīne. 10. Cik gadu ir ... brālim? — ... ir 28 gadi. 11. Cik ... ir māsu? — ... ir tikai viena māsa. 12. Vai māsa dzīvuo kuopā ar ... ? — Nē, ... nedzīvuo kuopā ar 13. Kuo ... darīsi ar ... grāmatu? — ... lasīšu. 14. Kas dzīvuo ... istabā? — Šeit dzīvuo ... māte. 15. Kam ... dāvināsi ... smaržas? — ... dāvināšu savai sievai. 16. Vai ... zāēns ir ... dāēls? — Jā, ... ir ... dāēls.

4. Глаголы, данные в скобках, употребите в нужной форме.

1. Mana sieva (dziedāt) kuorī. 2. Es par tuo nekuo (nezināt). 3. Vasarā bērni labprāt (peldēties) upē vai aezārā. 4. Es rīt tevi (gaidīt) pie muzeja. 5. Kuo jūs (gribēt) zināt? 6. Mēs (gulēt) šajā istabā. 7. Mans brālis pašreiz (klausīties) radiō. 8. Šuodien mēs (rakstīt) vēstules, bet šuo grāmatu mēs (lasīt) rīt. 9. Kā (mācīties) jūsu bērni? 10. Vai tu (varēt) man palīdzēt? 11. Ievai šuodien (sāpēt) galva. 12. Mūsu kaimiņi vakarus parasti (skatīties) televizōru. 13. Es (sēdēt) pie galda, bet mans draugs (stāvēt) pie luoga. 14. Mēs bieži (sarakstīties) ar mūsu draugiem Rīgā. 15. Kuo jūs, lūdzu, (vēlēties)?

5. Вместо точек вставьте подходящую приставку.

1. Jāņa Vītuola ģimene vakar ...brauca uz Cēsīm (город в Латвии). 2. Mēs jau ...skatījām šuo izstādi. 3. Vilciens ...iet pulksten 15.20. 4. Es ...lūdzu savus draugus uz pusdienām. 5. Mans vīrs vēlas sev ...pirkt jaunu uzvalku. 6. Ieva šuodien ...muodās vālu. 7. Varšavā mums vajag ('надо') ...sēsties citā vilcienā. 8. Cikuos tu šuorīt ...cēlies? 9. Stacijā mani ...gaidīs brālis. 10. Ieva ...nesa mums avīzes. 11. Es ...lēju pienu glāzē. 12. Anna ...sūtīja saviem radiem vēstuli. 13. Šī krāsa tev ļuoti ...stāv. 14. Nuo rīta viņa ātri ...ģērbās, ...ķemmējās un devās uz darbu. 15. Vilciens ...nāks pēc piecām minūtēm.

6. Образуйте новые существительные от следующих слов с помощью представленных в этом уроке суффиксов.

braukt, brīvs, ceļuot, cept, cerēt, daudz, draugs, dzert, dziedāt, dzimt, dzīvs, dzīvuot, ēst, glāznuot, grūts, grūti, jauns, jautāt, jūra, kafija, kluss, lasīt, māksla, pārdeva, rakstīt, rietēt, sākt, salds, slimis, strādāt, sūtīt, tīrs, tuvs, tuvus, vārds, vāsēls, viesis, zināt, brālis, galds, iela, Jānis, luogs, māte (mamma), māsa, meita, pīrāgs.

7. К следующим существительным прибавьте подходящие прилагательные (или причастия).

rīts, diena, vakars, nakts, gaļa, mētelis, akmens, apetīte, ceļojums, cilvēks, ceļš, darbs, dāguns, dzīvuoklis, galds, iela, krējums, ūdens, kalns, vīrietis, krāsa.

8. Переведите на латышский язык.

Добрый вечер, милая Иева!

Ты уехала только две недели назад, но мне кажется, что Тебя уже давно нет дома. Как Тебе нравится в Юрмале? Я рада, что у Тебя всё хорошо. Ты пишешь, что вода в Рижском заливе в этом году тёплая. Тогда Ты наверное часто купаешься в море.

Я не плаваю так хорошо, как Ты, но часто хожу на наше озеро. Там я встретила Яниса. Он спрашивал меня о Тебе. Мне кажется, что он в Тебя влюблён.

Сейчас мама работает в саду, а папа чинит машину. У нас было много клубники и, кажется, будет много вишни тоже.

Все шлют Тебе привет. Очень ждём Тебя дома!

Твоя сестра Даце.

DESMITĀ STUNDA

Степени сравнения имён прилагательных и наречий, сравнительные обороты.
Повелительное наклонение глаголов, способы выражения побуждения.
Система предлогов (значение, управление).

1.

Iepirkšanās

Annai un Pēterim ir daudz rūpju. Viņu meita Kristīne ir saderinājusies. Drīz viņai un Mārtiņam būs kāzas. Jaunais pāris sākumā dzīvuos pie Annas un Pētera, juo viņu mājā pavisam ir piecas istabas. Tagad Anna un Kristīne ir aizņēmtas ar pūra sagādāšanu. Viņas staigā pa veikaliem un iepērkas. Vakar viņas nopirka skaistu gultas veļu, divas jaunas sēgas. Šuodien māte ar meitu meklē traukus, galdautus un salvetes. Beidzuot viņas nopērk pusdienu servīzi un galda piedārumu komplektu: karuotes, nažus un dakšiņas. Kristīnei īpaši patīk dziļie zupas šķīvji un cepešu bļūda. Taču citā veikalā viņas ierauga vēl skaistāku servīzi.

Uz kāzām nepieciešams uzpuosties. Tāpēc apģērbu veikalā Pēteris sev nopērk jaunu uzvalku, bet sievai modērnū kostīmu bēša krāsā un zaļu blūzi. Kristīne kuopā ar savu līgavaini nopērk brīnišķu baltu zīda audumu. Tad viņi duodas uz muodes salōnu, kur izvēlas modeli un pasūta līgavas kleitu. Tas būs visdārgākais un krāšņākais apģērbs Kristīnes mūžā.

2.

Jauns dzīvuoklis

Kristīne un Mārtiņš nopirka jaunu dzīvuokli. Viņu dzīvuoklī ir trīs istabas, virtuve, vannas istaba un tualete. Dzīvuoklī ir arī plaša priekštelpa, kur atrodas bufete, drēbju pakaramais, liels spūogulis un telefōns. Kristīnei un Mārtiņam ir daudz grāmatu, tāpēc viņi pasūta darbnīcā grāmatu plauktus. Tie atradīsies pie viesistabas sienām. Vēl tur būs Mārtiņa glēznas, rakstāmgalds un televizōrs.

Mēbeļu veikalā Kristīne un Mārtiņš iegādājas apaļu galdu un krēslus viesistabai, kā arī nopērk guļamistabas garnitūru. Tā ir dārgāka par viesistabas iekārtu. Tuomēr vislētākās ir virtuves mēbeles. Ļuoti āerti ir tas, ka virtuvē ir sienasskapis.

Trešā viņiem būs bērnistaba. Tuo viņi iekārtuos vēlāk pēc bērna dzimšanas. Kristīne gaida meitiņu, bet Mārtiņš duomā, ka pirmais viņiem būs dāēls.

Dzīvuokļa iekārtuošana prasa daudz naudas un laika. Taču Kristīne un Mārtiņš visu dara ar prieku. Kas var būt jaukāks par pašu iekārtuotu dzīvuokli!

3.

Telefona sarunas

- Hallō! Vītuola klausās.
- Labdien, Marta! Šeit Anna.
- Ā-ā, sveika! Kā iet?
- Pavisam labi. Zvanu, lai uzlūgtu tevi ar vīru uz Kristīnes kāzām.
- Cik jauki! Ar prieku ieradīsimies. Kad tad būs kāzas?
- Laulības būs baznīcā pēc divām nedēļām. Svētdien divuos pusdienā.

Pēc tam vakariņas restorānā.

- Restorānā? Vai uomulīgāk nav mājās? Jums taču ar Pēteri ir liela māja.
- Jā ... Taču mielastu rīkuo Mārtiņa ģimene.
- Skaidrs! Paldies par uzaicinājumu! Tad jau vēl sazvanīsimies.
- Nuoteikti. Atā!
- Atā!

- Kafejnīca „Sigulda“.
- Labdien, pasauciet, lūdzu, pie telefona Bērziņas kundzi!
- Sakiet, lūdzu, kas viņai zvana? Bērziņas kundze pašreiz ir ļoti aizņemta.

- Vītuola.
- Runājiet, lūdzu, skaļāk, es labi nedzirdu!
- Anna Vītuola.
- Pagaidiet, lūdzu, tūlīt pasaukšu.
- Hallō! Vai tā esi tu, Anna?
- Jā. Sveika, Silvij!
- Pieduod, Anna, bet man pašreiz galīgi nav laika. Tāpēc runā, lūdzu, ātrāk!
- Silvij, man nepieciešama liela kāzu torte. Kristīne prācas.
- Būs kārtībā! Piezvani man parīt!
- Uz redzēšanos!

УПРАЖНЕНИЯ

1. Упражняйтесь в произношении новых слов:

a) закрытые **e, ē**: veda, saderināties, salvetes, komplekts, modelis, tualete, bufete, mēbeles, tāpēc, torte, cepešu bļūda, drēbes, drēbju pakaramais, pēc tam, ģimene, vēl, telefons, televizors, bez darba, slimības dēļ, tāls ceļš, viņa dzer pienu, pēc nedēļas, pret vēju, mīlestība, zem gultas;

б) открытые **æ, ǣ**: sāga, galda piedærumi, apģærbs, viņi izvælas un æd, priekštælpa, glæzna, kræsls, læti kræsli, bærnistaba, vælāk, aizņemts, viņi prācas, iepærkas, ærts, dzīvuot ærti, dæls, zæni, ar cæpuri, væcāki un bærni, kuopš sæniem laikiem.

2. Напишите слова в нужной форме.

1. Māte ir (jauns) par (tāvs). 2. Vāctāvs ir (vācs) nekā (vācāmāte). 3. Virtuve nav (liels) kā (vannas istaba). 4. Vasara Kristīnei patīk (labi) par (ziema). Taču (labi) viņai patīk pavasaris. 5. Viesistaba ir (liels) par (guļamistaba). 6. Šuodien man ir (daudz) naudas nekā vakar. 7. Daugava ir (liels) upe Latvijā. 8. Jānītim ir tikai pieci gadiņi. Viņš ir (jauns un mazs) mūsu ģimenē. 9. Mēs visi strādājam dārzā, taču (daudz) tur strādā mūsu māmiņa. 10. Budapešta ir (liels) par (Rīga). 11. Šis krākls man ir par mazu. Duodiet man, lūdzu, (liels) krāklu! 12. Viņš runā (skaļi) nekā māsa. 13. Šī ir (skaista) diena viņas mūžā. 14. Runā, lūdzu, (klusī)! 15. Ieva ir mana (jauna) māsa. 16. Kā sauc tavu (jauns) dālu?

3. Переведите на латышский язык.

1. У моей старшей сестры сегодня день рождения. 2. Она на пять лет старше меня. 3. Илзе пригласила к себе своих лучших друзей. 4. Гости принесли много цветов. Больше всего было роз. 5. Моей сестре больше всего нравятся жёлтые розы. 6. Больше всего ей нравится клубника. 7. Самый красивый подарок сестра получила от меня. 8. Она дала мне самое большое и самое красное яблоко. 9. У наших родителей самый большой дом на этой улице. 10. Июль — самый жаркий месяц лета. 11. В июне самые короткие ночи, а в декабре — самые короткие дни.

4. Дополните предложения формами второго лица множественного числа повелительного наклонения данных глаголов.

1. (duot), lūdzu, vienu klaipu baltmaizes! 2. (sacīt), lūdzu, kur pārduod zivis! 3. (iepažīties)! Mans draugs Oskars. Mana māsa Irēna. 4. (pasaukt), lūdzu, Uozuola kungu pie telefona! 5. (nākt) ātrāk, jūs jau gaida! 6. (atnākt) šuovakar pie mums uz vakariņām! 7. (rakstīt) pareizi! 8. Lūdzu, (iepažīstināt) mani ar Kalniņas kundzi! 9. Mazliet (pagaidīt), lūdzu! 10. (pieduot), ka es nepiezvanīju. 11. (būt) tik laipns un (palīdzēt) man! 12. Lūdzu, (nākt) šurp! 13. Lūdzu, (sēsties)! 14. (mīlēt) savus vācākus! 15. (nuodarbuoties) ar sportu!

5. Переведите на латышский язык.

1. Пойдём в магазин и купим молока, масла и хлеба! 2. Скажите, пожалуйста, сколько стоит килограмм говядины? 3. Не забудьте выключить телевизор! 4. Не звони так часто своему другу! Пусть он отдохнёт после работы! 5. Вспомним своих друзей! 6. Помоги мне купить новые туфли! 7. Пойдём погулять! 8. Извини, что я не мог прийти! 9. Пусть Петерис сейчас же едет домой! 10. Встретимся на станции в два часа! 11. Пойдём в гости к Иеве!

6. Образуйте форму второго лица единственного числа повелительного наклонения от следующих глаголов.

1. (iepažīties)! Tā ir mana līgava. 2. (piezvanīt) man pēc piecām minūtēm! 3. (celties), pulkstenis ir jau pusastuoņi! 4. (nākt) ātrāk! Man nav laika tevi gaidīt. 5. (aiziet) uz veikalu un (nuopirkt) kartupeļus! 6. (palīdzēt) man nuopirkt jaunu mēteli! 7. (atnākt) pie manis uz dzimšanas dienu! 8. (uzrakstīt) man

vāstuli! 9. (uzlūgt) pie mums viesuos savu draudzeni! 10. (sēsties) un (mācīties)! 11. (nuomazgāties) un (nākt) pie galda! 12. (pastāstīt) man par savu ģimeni! 13. (pavadīt) mani uz mājām! 14. (rūpēties) par savu jaunākuo māsu!

7. Вместо точек вставьте подходящие предлоги.

1. Māte paņēma bērnus ... ruokas. 2. Uldis ieradās ... pusdienas laiku. 3. Viņš sarunājas ... kaimiņu. 4. Marija neieradās darbā slimības 5. Pēteris parasti ir darbā ... pulksten pieciem. 6. Vācsmāmiņa iznāca ... virtuves. 7. ... rīta bērnus mazgājas, paēd brokastis un iet ... skolu. 8. Mana sieva bieži runā ... telefōnu. 9. Brālis ir vācāks ... māsu. 10. Es eju ... ielu ('Я иду через улицу'). 11. ... darba es atpūšos. 12. ... vakariņām es gāju gulēt. 13. ... galda atrodas četri krāsli. 14. Es nuoliku vāzi ... galda. 15. Kas nāk ... jums ciemos?

8. Напишите существительные в нужной форме.

1. Tāvs sēdēja aiz (rakstāmgalds). 2. Ar (kas) jūs braucat uz (darbs)? 3. Ilzes brālis ir bez (darbs). 4. Man patīk iet caur (mežs). 5. Ceļš iet gar (Daugavas krasts). 6. No (Budapešta) līdz (Varšava) ir vairāk nekā 800 kilometru. 7. Paņem ('возьми') grāmatu no (galds)! 8. Vectētiņš mīl bieži staigāt pa (dārzs). 9. Annas meita strādā par (ārste). 10. Šis ir skaistākais tilts pār (Donava). 11. Vācsmāmiņa gāja uz (tirgus) pēc (piens, sviests un dārzeņi). 12. Tāvs atgriezīsies ('вернётся') pēc (mēnesis) vai (trīs nedēļas). 13. Mūsu māja atrodas pie (āzārs). 14. Māte sēž uz (dīvāns). 15. Vai tu šodien iesi uz (veikals)? 16. Kurpes ir zem (skapis).

9. Переведите на латышский язык.

1. Дети бежали вокруг дома (skriet — skrien — skrēja). 2. Мы едем на машине. 3. Мы говорим о нашей учительнице. 4. Сегодня мы не ходили в лес из-за дождя. 5. Янис учился с утра до вечера. 6. Дети шли по улице. Они шли по одному. 7. Девушка отправляет письмо по почте. 8. Мужчины разговаривают о работе и политике. 9. До обеда я работал, а после обеда я отдыхал. Потом я ходил в магазин за хлебом и молоком. 10. В воскресенье я был у друга. Он живёт у своей мамы. 11. С утра она идёт на работу, а вечером в театр. 12. Под деревом скамья (suols). 13. Моя старшая сестра работает глазным врачом.

VIENPADSMITĀ STUNDA

Разновидности первичных глаголов (типы чередований в основах, образование формы 2 лица единственного числа настоящего времени). Суффиксы имён прилагательных. Порядок слов в предложении. Двойное отрицание.

1.

Latvija

Latvijai ir ļoti izdevīgs ģeogrāfiskais stāvuoklis, juo tā atruodas pie Baltijas jūras. Latvijai ir apmēram 500 km gara jūras ruobeža un trīs lielas uostas: Rīga, Vāntspils un Liepāja. Sauszemes ruobeža Latvijai ir ar Igauniju, Lietuvu, Krieviju un Baltkrieviju. Latvijas platība nav liela — tikai 64000 km².

Latvijas reljefs ir diezgan līdzāens. Šeit nav augstu kalnu. Lielākais ir Gaiziņš (312 m virs jūras līmeņa). Gaiziņkalns atruodas skaistajā Vidzemes centrālajā augstienē. Latvijā ir ap 12000 upju, taču lielas upes ir tikai 17. Vislielākās upes ir Daugava, Gauja, Vāenta un Lielupe. Daugavas garums ir 1020 km. Daugavas krastuos netālu nuo Baltijas jūras atruodas Latvijas galvaspilsāeta Rīga. Tās krastuos atruodas arī daudzas citas pilsāetas, lielākā nuo tām ir Daugavpils. Gaujas garums ir 425 km, tās krastuos atruodas Gaujas Nacionālais parks, kā arī skaistas pilsāetas: Sigulda, Cēsis u. c.

Latvijā ir apmēram 2,6 miljōni iedzīvuotāju. Laikā, kad Latvija atradās Paduomju Savienības (PSRS) sastāvā, migrācijas dēļ pieauga iedzīvuotāju skaits pilsāetās, taču laukuos tas samazinājās. Ieceļuotāju dēļ strauji samazinājās latviešu īpatsvars Latvijas iedzīvuotāju vidū. 1935. gadā nuo Latvijas iedzīvuotājiem 75,5 % bija latvieši, 1959. gadā — 62 %. Pēc 1989. gada tautas skaitīšanas datiem Latvijā bija tikai 52 % latviešu. Uotra lielākā grupa Latvijā ir krievi — ap 900 000 cilvēku. Daudz šeit ir arī ukraiņu, puoļu un lietuviešu, kā arī dzīvo citu nacionalitāšu pārstāvji.

2.

Latvieši un latviešu valuoda

Mūsdienās ir dzīvas tikai divas baltu valuodas — latviešu un lietuviešu valuoda. Baltu valuodas pieder pie indoeirōpiešu valuodu saimes. Termins „balti“, „baltu valuodas“ zinātniskajā literatūrā lieto tikai kuopš 19. gs. vidus, pamatuojuoties uz tuo, ka baltu tautas dzīvo pie Baltijas jūras (Mare Balticum). Pasaulē ir liela interese par baltu valuodām, juo tās saglabājušas sāenas indoeirōpiešu valuodu parādības.

Latviešu valuodā Latvijā runā apm. 1,4 miljōni iedzīvuotāju. Pavisam pasaulē latviešu valuodā runā pāri par 1,5 miljōniem cilvēku, juo latvieši dzīvo Lietuvā, Igaunijā, Krievijā, Baltkrievijā, Zviedrijā, Vācijā, Anglijā, Kanādā,

ASV, Austrālijā u. c. Kuopš 1992. gada 5. maija latviešu valūda Latvijā ir atzīta ar likumu par valsts valūdu.

Sānatnē bija daudz baltu valūdu un dialektu. Tautas un ciltis, kuras runāja baltu valūdās, aizņēma apmēram 6 reizes lielāku teritoriju nekā tagad latvieši un lietuvieši. Latviešu tauta izveidojās apm. nuo 7.–8. līdz 17. gs. Tajā apvienojās latgaļu (letgaļu), sēļu, zāmgāļu un kuršu ciltis. Kādreizējo baltu cilšu valūdu pēdas ir saglabājušās latviešu valūdas dialektuos un izluoksnēs.

Liela ietekme latviešu valūdas attīstībā bija lībiešiem un lībiešu valūdai, juo šī suomugru tauta dzīvoja tagadējās Latvijas teritorijā. Diemžēl pašreiz lībiešu valūdu vairs sapruot tikai daži desmiti cilvēku. Latviešu valūdai ir sāni kontakti arī ar slāvu un ģermāņu valūdām.

3.

Pie ārsta

- Labdien! Es jūtuos ļoti slikti. Laikam āsmu saukstējusies.
- Vai jums ir klāpus?
- Jā, ir. Man bija arī stipras iesnas.
- Kas jums sāp?
- Man sāp kakls. Arī galva, mugura un plāci man reizēm sāp.
- Vai jums ir paaugstināta temperatūra?
- Jā, man ir 38°.
- Neuztraucieties! Es jūs tūlīt izmeklēšu. Ieālpuojiet! Izālpuojiet! Ālpuojiet dziļāk! Tagad, lūdzu, atveriet muti! Parādiet mēli!
- Kas man kait? Vai man nav plaušu karsuonis?
- Jums ir gripa. Vajadzēs ārstēties mājās un lietuet zāles. Lūdzu, te ir recepte.

4.

Ātrā palīdzība

- Ātrā palīdzība klausās.
- Manam tēvam ir ļoti slikti.
- Kas viņam kaiš?
- Tēvam ir sāpes sirdī.
- Cik gadu ir slimniekam, viņa vārds un uzvārds?
- Pēteris Vītuols, 69 gadi.
- Kur jūs dzīvojat?
- Brīvības ielā 21, 7. dzīvuoklis. Tas ir uotrajā stāvā.
- Gaidiet! Tūlīt braucam.

5.

Aptiekā

- Lūdzu, duodiet recepti!
- Sakiet, lūdzu, kā lietuet šīs zāles?
- Pa vienai tabletei 3 reizes dienā pēc ēšanas.

- Man vajadzīgas arī zāles pret klāpu un iesnām.
- Tās jūs varat nopirkt bez receptes.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Ответьте на вопросы.

1. Kur atrodas Latvija? 2. Cik liela ir Latvija un kādas ir tās robežas? 3. Kas ir Gaiziņš? 4. Kādas Latvijas pilsētas jūs zināt? 5. Kuo jūs varat pastāstīt par Daugavu? 6. Cik Latvijā ir iedzīvotāju un kādi tie ir pēc nacionalitātes ('по национальности')? 7. Kāpēc Latvijā ir tikai 52 % latviešu? 8. Pie kādas valuodu grupas un pie kādas valuodu saimes pieder latviešu valoda? 9. Kuopš kura laika un kāpēc latviešu un lietuviešu valodas sauc par baltu valodām? 10. Kad un kā ir izveidojusies latviešu tauta? 11. Kas ir lībieši? 12. Ar kurām valodām latviešu valodai ir sāni kontakti?

2. Ответьте на вопросы.

1. Kur jūs parasti ejat iepirkties? 2. Kuo var nopirkt piena veikalā? 3. Kuo pārduod gaļas veikalā? 4. Kuo jūs pārkat maizes veikalā? 5. Cik maksā maize? 6. Kādas uogas un augļi jums garšo? 7. Kuo tu visbiežāk pērc dārzeņu veikalā?

3. Переведите на латышский язык.

1. Я уже несколько дней плохо себя чувствую. 2. У меня кашель. 3. У меня повышенная температура. 4. Где здесь ближайшая аптека? 5. Дайте мне, пожалуйста, что-нибудь (kaut kuo) от кашля, насморка и головной боли (galvassāpes)! 6. Когда принимает зубной врач? 7. Вы ещё принимаете лекарства? 8. Как вызвать скорую помощь? 9. Пожалуйста, вызовите врача! 10. Как вы себя чувствуете? — Спасибо, намного лучше. Сегодня я уже здорова.

4. Вставьте глаголы в нужной форме.

1. Mamma virtuvē (sept) kartupeļus. 2. Jāni, (ienest), lūdzu, suomu istabā! 3. Mēs (ēst) parasti vakariņas mājās. 4. Lai Ilze (nupirkt) šodien maizi! 5. Vai jūs ātri (iemigt)? 6. Es jau (prast) runāt latviešu valodā. 7. Kas tev (patikt)? — Man (patikt) Ungārija. 8. Uzmanību! — Pa ielu (skriet) bērni. 9. Es (krāt) naudu, juo vasarā (vēlēties) braukt uz Angliju. 10. Kā tu (braukt) uz darbu? 11. Dāmas un kungi! (Sēsties), lūdzu, pie galda! 12. (Piecelt) mani rīt pulksten septiņos! 13. Vai vakar Budapeštā (līt) lietūs? 14. Es (bīties) nuo tumsas ('темнота') un slimībām ('болезни'). 15. Meitiņ, (atvērt) luogu! 16. Vai tu (pazīt) manu māsu? 17. Laiks (klūt) siltāks.

5. К следующим прилагательным прибавьте подходящие существительные.

agrs, augsts, auksts, ass, brīvs, biezs, ārts, galvānais, sāns, garšīgs, īss, karsts, vāsāls, lādains, liess, mitrs, pēdējais, vāss, plašs, plats, raibs, sirms, smags, stīprs, svaigs, šāurs, tāls, trākns.

6. Найдите в текстах (1–5) глаголы и напишите их основные формы.

Пример: ir (būt, ir (æsmu, esi, æsam, æsat), bija)

7. Найдите в текстах существительные, в которых происходит чередование согласных. Выпишите эти слова и обратите внимание на то, в каких падежах происходит чередование.

Пример: stāvuoklis (stāvuokļa, stāvuokļi)

DIVPADSMITĀ STUNDA

Правила употребления закрытых *e, ē*.
Действительные причастия прошедшего времени.
Система перфекта, аналитические формы времён.
Функции причастий, причастные обороты.

1.

Latvijas vēsture (līdz 13. gs. sākumam)

Baltu ciltis ienāca tagadējās Latvijas teritorijā ap 2. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras. Kurši dzīvoja Kurzemē, Zæmgalē — zæmgalī, Latgalē — latgalī, bet pie Daugavas — sēļi. Baltu ciltīm kaimiņuos Ziemeļkurzemē, Rietumvidzemē un pie Daugavas ietākas jūrā dzīvoja lībieši. Šurp jau no 12. gs. sāka braukt vācu tirgotāji. Viņiem līdzī brauca arī mūki, kas sāka sludināt katoļu ticību. Taču galvātais vāciešu nolūks bija šīs teritorijas iekarošana. Vācieši puostīja, laupīja, dedzināja laukus un ciemus. Iekaruotās zemes nosauca par Livoniju.

Ap 1164. gadu lībiešu zemē kuopā ar vācu tirgotājiem ieradās mūks Meinhards. Viņš iemācījās lībiešu valodu un sāka sludināt kristīguo ticību starp lībiešiem. Vēlāk Meinhards salīga mūrniekus no Gotlandes un lībiešu ciemā Ikšķilē lika uzcelt baznīcu un pili. Taču pēc Meinharda nāves (1196. g.) baznīca atzina, ka pievērst lībiešus kristīgajai ticībai ar miermīlīgu misijas darbu nevarēs. Pirmuos krustnešus braucienam uz baltu un lībiešu zemēm sapulcināja cisterciešu abats Bærtolds, kuru lībieši sadursmēs nuogalināja.

Livonijas trešais bīskaps Albārts panāca, ka pāvēsts 1199. g. izsludināja uotru krusta karagājienu uz Livoniju. 23 kuģi un 500 krustneši izbrauca uz Livoniju. Pēc tam, kad Albārts bija ielūdzis visus kristītuos lībiešu vācākuos uz dzīrēm, viņš saņēma tuos par ķīlniekiem un turēja gūstā, līdz tie apsolīja zemi nuocietinātas apmetnes būvei. Līgumu ar lībiešiem noslēdza 1200. g., un tā blakus lībiešu ciemam apmāram 15 km no jūras radās Rīgas pilsāta.

2.

Latvijas nuovadi

Latvijā ir vairāki nuovadi. Rietumos atruodas Kurzeme, kas kuopā ar tās austrumos āsuošo Zāmgali veiduoja kādreizējuo Kurzemes hārcōgisti. Rīga atruodas Vidzemē, kas ir nuovads Latvijas vidienē. Vistālāk uz austrumiem Latvijā ir Latgale. Nuovadu Daugavas kreisajā krastā, kur kādreiz dzīvuoja sēli, mēdz saukt par Sēliju.

Latvijas galvānie kultūrvāsturiskie nuovadi ir Kurzeme, Zāmgale, Vidzeme un Latgale. Tuo īpatnības var apskatīt Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā. Brīvdabas muzeju atklāja 1932. gadā. Tas atruodas 12 km nuo Rīgas centra un aizņāem gandrīz 100 hektāru lielu teritōriju Juglas āzāera krastā.

Vidzeme

Vidzemes vidū ir Gaiziņkalns. Tas ir augstākais kalns Latvijā. Vidzemes vidū atruodas arī apvidus, kuru sauc par Piebalgu. Te ir dzimuši daudzi rakstnieki un atruodas daudz muzeju. Vidzemē ir lielas pilsāetas — Valmiera un Cēsis. Valmierā ir teātris, bet Cēsīs var apskatīt sāenas pilsdrupas. Ar Vidzemes apvidu Lielvārdi saistās teikas par spēkavīru Lāčplēsi.

Sāenatnē Vidzemē dzīvuoja divas tautas: lībieši un latgaļi. Vidzemes ziemeļuos latgaļiem bija stipra valsts, kuru sauca par Tālavu. Tur valdīja Tālivaldis. Lībiešiem bija vairākas valstis. Stiprākā bija Turaida. Tur valdīja Kaupō.

3.

Latvijas daba

Latvijas daba ir skaista un daudzveidīga. Lielu daļu (41 %) nuo valsts aizņāem meži ar dažādām kuoku sugām un bagātu faunu. Lielākie meži ir Kurzemes ziemeļuos un Ziemeļvidzemē. Daudz Latvijā ir priežu mežu. Ļuoti jaukas ir bāerzu birzis. Latvijas mežuos bieži var sastapt egli. Te aug arī apses, uozuoli, liepas, alkšņi u. c. kuoki un krūmi. Kuokmateriāli ir Latvijas zaļais zaelts. Latvijas mežuos dzīvuo aļņi, brieži, stīrnas, lapsas, vilki, mežacūkas, vāveres, zaķi, eži, čūskas, piemāeram, uodzes, u. c. dzīvnieki. Ļuoti maz Latvijā tagad ir lūšu. Arī brūnuo lāci mūsu dienās Latvijā var sastapt ļuoti rēti.

Latvijas bagātība ir krāšņās dabas ainavas, tūkstuošiem āzāeru un upju, kūdra, dolomīts, kaļķakmens, grants, smilts, minerālūdeņi, ārstnieciskās dūņas. Latvijā ir apmāeram 3000 āzāeru. Vislielākie āzāeri ir Lubāns (Lubānas āzāers), Rāznas āzāers, Burtņieku āzāers, Usmas āzāers, Alūksnes āzāers.

Latvijas klimatu un dabu ietekmē jūra. Latvijā ir piejūras klimats ar mītrām, diezgan maigām ziemām un samāerā vāsām vasarām. Latvijā bieži līst lietus, samāerā maz ir saulainu dienu.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Объясните, почему в следующих словах произносятся закрытые е, ē. tagadējais, teritōrija, ēra, bet, sēļi, Kurzeme, ziemeļi, dedzināt, celt, nevarēs, krustneši, trešais, seši, apmetne, muzejs, centrs, egle, te, ūdens, apses, adrese, Amerika, apelsīns, apetīte, apmesties, apsēsties, arhitektūra, desmit, atbilde, atcerēties, ēdiens, ābece, basketbols, bēdīgs, bibliotēka, biļete, bufete, ceļojums, ceptis, cerība, dejuot, deviņi, pulkstenis, debess, dialekts, drēbes, dzērieni, tu esi, ģimene, iespējams, interese, izvēlēties, kaļķakmens, es ķeru, es ķēru, es ķeršu, ķert.

2. Ответьте на вопросы.

1. Kādas ciltis dzīvoja kādreiz tagadējās Latvijas teritōrijā? 2. Kad uz baltu un lībiešu zemēm sāka braukt vācu tirguotāji un mūki? 3. Kāds bija viņu (vāciešu) nolūks? 4. Kad lībiešu zemē ieradās mūks Meinhards un kuo viņš šeit darīja? 5. Kuo jūs varat pastāstīt par cisterciešu abatu Bærtoldu? 6. Kuo un kad panāca bīskaps Albārts? 7. Cik Latvijā ir novadu un kādi tie ir? 8. Kuo jūs zināt par Latvijas Etnogrāfisko brīvdabas muzeju? 9. Kas atrodas Vidzemē?

3. Ответьте на вопросы.

1. Cik Latvijā ir mežu un kādi tie ir? 2. Kādi kuoki aug Latvijas mežuos? 3. Kādi dzīvnieki dzīvo Latvijas mežuos? 4. Kādas dabas bagātības ir Latvijā? 5. Kādus āzārus un kādas upes Latvijā jūs zināt? 6. Kuo jūs varat pastāstīt par Latvijas pilsētām? 7. Kāds ir Latvijas klimats?

4. Вставьте в предложения формы действительных причастий прошедшего времени, образованных от данных ниже глаголов.

1. Mans (pieaudzis) brālis strādā ārzemēs. 2. (Pagājis) gadā Jānis beidza universitāti. 3. (Izplaucis) ruozes es ieliku vāzē. 4. Darbā (nuoguris) sieviete gribēja atpūsties. 5. Kur dzīvo tava (pieaudzis) meita? 6. Dārzā ir daudz (nuoziedējis) ķiršu un ābeļu. 7. Māte skatījās uz savu (aizmidzis) bērnu. 8. Ilze bieži atcerējās savu (miris) tēvu.

5. Вставьте в предложения формы времен данных глаголов.

а) сложного настоящего

1. Vai jūs (būt) Rīgā? 2. Kad (dzimt) tava māte? 3. Šuo grāmatu es jau (lasīt). 4. Jānis vēl (pamuosties — pamuodās ‘проснуться’). 5. Mēs jau (iepažīsties).

б) сложного прошедшего

1. Es (aizbraukt) uz laukiem. 2. Mēs (aiziet) uz mežu. 3. Vācmāmiņa (izvārīt — izvārīja ‘сварить’) zupu un (izcept — izсера ‘поджарить’) gaļu. 4. Bāрни (pamuosties). 5. Kad es atnācu, mani vācāki jau (piecelties).

в) сложного будущего

1. Jāni, kuo tu darīsi, kad (pabeigt) darbu? 2. Anna, kad tu man atduosi grāmatu? — Tad, kad es tuo (izlasīt — izlasīja ‘прочитать’). 3. Jānītis brauks pie vācmāmiņas tad, kad viņš (pabeigt) skolu. 4. Kad mēs (paēst) vakariņas, iesim gulēt.

6. Вставьте в предложения формы сложного настоящего времени глаголов.

1. Brāli, vai tu (paēst)? — Nē, es vēl (paēst). 2. Ilze, kur tu (nuolikt) grāmatu? — Es tuo nuoliku uz galda. 3. Kur tavs tēvs (strādāt) agrāk ('раньше')? — Viņš strādāja skolā. 4. Vai jūs (lasīt) šuo grāmatu? — Jā, es tuo (lasīt). 5. Māsiņ, vai tu jau (nuomazgāties)? — Nē, es vēl (nuomazgāties). 6. Mans vīrs vēl (piecelties — piecēlās 'встать'). 7. Viņš jau (pamuosties). 8. Stunda (beigties). 9. Mana māsa (piecelties) un jau (apgērbties). 10. Vai tu (nuopirkt) šuo jauno grāmatu? 11. Vai jūs (ielūgt) uz kāzām visus radus? 12. Vilciens diemžēl jau (aiziet). 13. Annas vectētiņš jau (mirt).

7. Образуйте от глаголов действительное причастие прошедшего времени и вставьте его в нужной форме.

1. (Pabeigt) universitāti, Anna sāka strādāt par skoluotāju. 2. (Nuopirkt) gaļu, māte devās uz mājām. 3. (Pabeigt) darbu, viņš gāja uz kinō. 4. (Izlasīt) grāmatu, Dace tuo nuolika grāmatu skapī. 5. (Nuovilkt — nuovilka 'снять') mēteli, viņš sēdās pie galda. 6. (Nuomazgāt) rokas, Anita gāja uz virtuvi gatavot vakariņas. 7. (Paēst) vakariņas, visi gāja gulēt.

8. Расскажите по-латышски о своей стране (её территория, население, важные города, горы, реки, озёра, природа, животные, климат, времена года и т. д.).

TRĪSPADSMITĀ STUNDA

Правила употребления открытых *æ*, *ǣ*.

Страдательные причастия прошедшего времени. Страдательный залог.

Сослагательное наклонение. Уменьшительно-ласкательные суффиксы.

1.

13. gs. cīņas Baltijā

Šā gadsimta sākumā vācieši nuostiprinājās lībiešu un latgaļu zemēs. Viņi izmantoja nesaskaņas starp latgaļiem un igauņiem, lai abas puses nuovājinātu. Tad zuobænbrāļi kuopā ar lībiešiem un latgaļiem uzbruka igauņiem un 1217. gadā tuos uzvarēja. Pie Saules (iespējams, pašreizējie Šauļi Lietuvā) krustnešus 1236. gada rudenī aizardēja kuopīgi žemaišu un zæmgaļu spæki. Saules kaujā Zuobænbrāļu ordeņa karaspæks tika iznīcināts. Pēc tam zuobænbrāļi apvienuojās ar Vācu ordeni.

Svarīgs notikums bija Lietuvas apvienošana (1242. g.), kuo panāca lietuviešu lielkungs Mindaugs. Viņš pieņēma kristīguo ticību, un 1251. gadā pāvēsts atzina viņu par Lietuvas valdnieku. Vācu ordenis pievērsās Zæmgalei un Kurzemei. Smagu sakāvi Vācu ordeņa karaspāeks cieta 1260. gada Durbes kaujā pret žemaišu un kuršu spēkiem.

Vispārējā sacelšanās Kurzemē un Sāmsalā beidzās 1267. gadā ar miera līgumu. Arī zæmgali 1272. gadā bija spiesti nuoslēgt miera līgumu, tuomār viņu pretestība vēl nebija salauzta. 1279. gadā zæmgāļiem radās spēcīgs vaduonis — Nameisis. Viņš turpināja cīņu un 1286. gadā stāvēja pie Rīgas vārtiem. Taču, kad Nameisis redzēja, ka viņš nespēj paglābt Ziemeļzæmgali, viņš atkāpās uz Dienvidzæmgali. Tā apvienojās ar Lietuvu un netika iekaruota.

2.

Rīga

Rīga ir Latvijas galvaspilsēta, tās politiskais, ekonōmiskais un kultūras centrs. Te dzīvuo ap 750 000 cilvāku. Rīga atruodas Daugavas upes abuos krastuos pie tās ietākas Baltijas jūrā. Pilsētas daļu Daugavas kreisajā krastā sauc par Pārdaugavu. Rīgas savdabību veiduo jūras tuvums, Daugava un ar tuo saistītie ūdeņi — Ūšzærs, Baltzærs, Juglas zærs, pilsētas kanāls u. c. Rīga ir pilsēta uz ūdens. Pat savu vārdu ieguvusi nuo nelielās Rīgas (Rīdziņas vai Rīdzenes) upītes, Daugavas labā krasta pietākas.

Tirdzniecības apmetne pie Rīdziņas upes pastāvēja vēl pirms 1201. gada, kad Rīga pirmuo reizi mināeta kā pilsēta. Daugavas tirdzniecības ceļš viduslaikos ir viena nu lielākajām tirdzniecības maģistrālēm Austrumeirōpā. Vāstures avuotuos tas mināets jau 5. gs. Latviešu Indriķa hrōnikā 1198. gadā mināets Rīgas ciems, sēnais lībiešu ciems, kur vāelāk sāka celt pilsētu. 1201. gadā sākās Rīgas nuostiprināšana ar mūriem.

Baltijas jūrai, Rīgas jūras līcim un Daugavas grīvai jeb Daugavgrīvai jau kuopš sēniem laikiem ir bijusi svarīga nuozīme. Tuo labi apzinājās bīskaps Albāerts, kurš jau 1202. gadā te nuodībināja cisterciešu kluosteri un uzcēla pili, lai nuodruošinātu kuģniecību un aizsargātu Rīgas uostu nu uzbrukumiem. Rīgas pilsētai sākumā vajadzēja augt samērā nelielā teritōrijā, kuru nu vienas puses ieruobežuoja Daugava un nu uotras puses — līkumuotā Rīdziņa. Vācā Rīdziņas uosta beidza pastāvēt 16. gadsimtā.

Rīgas vāsturi rāda tās daudzveidīgā arhitektūra. Rīgā ir daudz muzeju: Valsts Mākslas muzejs, Rīgas Vāstures un kuģniecības muzejs, Ārzemju mākslas muzejs, Raiņa Literatūras un mākslas muzejs, Teātra muzejs un daudzi citi.

Visvācākais Rīgas parks ir Dziesmu svāetku parks. Te 1873. gadā nuotika vispārējie latviešu dziesmu svāetki. Taču parks ierīkuots jau 1721. gadā pēc Krievijas cara Pētera I ieceres. Agrāk tuo sauca par Ūeizardārzu. Uotrs vācākais parks Rīgā ir Vāermanes parks (Vāermaņdārzs), kas ierīkuots 1817. gadā. Lielākais Rīgas parks — Kultūras un atpūtas parks — atruodas Mežaparkā, Ūšzæra krastā.

Rīgas sirde ir Brīvības piemineklis, kuru no 1931.–1935. gadam veidoja latviešu skulptors Kārlis Zāle. Trīs pieminekļa zvaigznes simbolizē Latvijas novadus: Kurzemi, Vidzemi un Latgali.

3.

Latviešu tautasdziesmas

Ar saulīti saderēju
Reizē darbu padarīt;
Nav saulīte nuogājusi,
Jau darbiņš padarīts.

Ziedi balta, ābelīte,
Es paklāju villainītes,
Lai birst tavi balti ziedi
Uz manām villainēm.

Skaista, skaista tā vietīņa,
Kur aug kupli uozuoliņi,
Vēl skaistāka tā vietīņa,
Kur aug uoši, kur liepiņas.

Saulīte dancuoja
Sudraba kalnā
Zeltītas kurpītes
Kājiņā.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Объясните, почему в следующих словах произносятся открытые *æ*, *ā*.
karaspāks, spāki, pilsāta, cilvāki, ietāka, Ķīšāzārs, mināts, vēsture, sāns, sāna, vālak, samārā, svātki, dzeltāns, vāsa ālpa, ālpuot, klāpus, āsmu, āsam, āka, galvānais, glāznuot, mādus, krāsla, cāturtais, vācāki, hārcōgs, mādz saukt, dāsa, bārzi, apgārbis, rāti, bādas, cāptuve, cāturtdiena, dāguns, cāpts, cāpta, sautāti kāpuosti, žāvāta gaļa, zālts, atslāga.

2. Сгруппируйте следующие слова по произношению в них а) закрытых *e*, *ē*, б) открытых *æ*, *ā*. Объясните ваше решение.

zemēs, zuobens, galvaspilsēta, nesaskaņas, uzvarēja, ūdens, apmēram, iespējams, rudens, Baltezers, ceļš, pieņēma, pieteka, uzcēla, sacelšanās, visvecākais, vispārējs, nuoslēgt, pretestība, cepumi, centrs, zelts, zeltīts, spēcīgs, te, kreklis, kluosteris, stāvēja, arhitektūra, zēns, celt, deguni, redzēja, muzejs, vecākais, nespēj, gleznotājs, pēc ieceris, atslāga, piemineklis, bēdāties, tagadējais, dēli, cepure, trešais, Kurzeme, bet, elpuot, ziemeļi, vēss, apmeklēt, ceturtais, četri.

3. Ответьте на вопросы.

1. Kas un kad uzbruka igauņiem? 2. Kuo jūs varat pastāstīt par Saules kauju? 3. Kas bija Mindaugs? Kuo viņš panāca? 4. Kas nuotika Durbes kaujā? 5. Kas

bija Nameisis? 6. Kur atrodas Rīga? 7. Kas ir Pārdaugava? 8. Kādi ēzāeri ir Rīgā? 9. Kur un kad radās Rīga? 10. Kādi muzeji ir Rīgā? 11. Kuri ir vācākie Rīgas parki? 12. Kāds piemineklis atrodas Rīgas centrā?

4. Найдите в текстах этого урока (1–3) страдательные конструкции.

5. В текстах урока встречаются а) формы сложных времён глаголов, б) формы сослагательного наклонения. Найдите их.

6. Образуйте форму страдательного залога следующих глаголов.

1. Diemžāel veikals jau (slēgt). 2. Vai vakar šis luogs (aizvērt ‘закрыть’)? 3. Mūsu pilsētā pašreiz (celt) jauna skuola. 4. Kad (izlasīt) šī grāmata? 5. Nākuošajā gadā mūsu pilsētā (uzcelt) vēl viena viesnīca. 6. Šuodien veikals jau (atvērt) nuo plkst. (= pulksten) 9.00. 7. Šajā veikalā (pārduot) dažādas preces (‘товары’). 8. Laukuos (audzēt) kartupeļi. 9. Visas biļetes uz šuo koncertu (pārduot). 10. Šis darbs (padarīt). 11. Skuolā (mācīt) angļu valuoda. 12. Slimnieki (ārstēt). 13. Vakariņas (paēst) un trauki (nuomazgāt ‘вымыть’).

7. Образуйте от следующих глаголов страдательные причастия прошедшего времени.

1. Visiem ļuoti patīk pagājušajā gadā (uzcelt) skuola. 2. Mūsu ģimene ēda pusdienās (sautēt) cūkas gaļu un (sept) kartupeļus. 3. Tīrgū es nuopirku (skābēt ‘солить’) gurķus. Diemžāel (skābēt) kāpuosti (‘квашеная капуста’) nebija garšīgi. 4. Kur ir jūsu (dzimt) puse (‘родная сторона’)? Mana (dzimt) pilsēta ir Rīga. 5. Vai latviešu valuoda ir jūsu (dzimt) valuoda (‘родной язык’)? Nē, mana (dzimt) valuoda ir ungāru valuoda. 6. (Nepabeigt) vēstuli Anna atstāja uz galda. 7. (Izlasīt) stāsts (‘рассказ’) man ļuoti patīk.

8. Образуйте форму сослагательного наклонения глаголов.

1. Kaut viņš man (piezvanīt)! 2. Kaut Jānošs (atbraukt) uz Jūrmalu! 3. Ja viņa (dzīvuot) Rīgā, mēs (satīkties) biežāk. 4. Ja man (būt) biļete, es šuovakar labprāt (iet) uz teātri. 5. Ja man (būt) laiks, es (pastaigāties) vai (iet) uz kinō. 6. Es āsmu nuogurusi. Vai tu man (nepalīdzēt ‘не помочь’)? 7. (Būt) ļuoti labi, ja tu mani (sagaidīt) stacijā. 8. Kaut ātrāk (sākties) vasara! 9. Kaut rīt (būt) silts un saulains laiks! 10. Vai jūs man, lūdzu, (nepalīdzēt) mācīties latviešu valuodu? 11. Kuo tu (darīt), ja tev (būt) daudz naudas? — Es labprāt (ceļuot). 12. Es (vēlēties), kaut mēs (būt) draugi. 13. Kā es (varēt) aizbraukt līdz centrālajai stacijai? 14. Es (gribēt) nuoduot (‘сдать’) savu čemodānu bagāžas glabātuvē.

ČETRPADSMITĀ STUNDA

Дебитив, дебитивная конструкция.
Действительные причастия настоящего времени.
Возвратные глаголы, их значения. Возвратные существительные.

1.

Livōnija (14. līdz 16. gs.)

Pēc krusta kariem bija mainījies Livōnijas jēdziens. Agrāk tas apzīmēja lībiešu apdzīvotu zemi, bet tagad Livōnija aptvēra bīskapu un Livōnijas ordeņa visu pārvaldītu teritoriju (tagadējā Igaunija un Latvija). Livōnija kļuva par 5 reliģisku valstiņu konfederāciju: Rēveles (Tallinas) bīskapija (kuo pārvaldīja Dānija, juo bīskapam bija tikai garīgā pārvalde), Rīgas bīskapija, Kurzemes bīskapija, Tērbatas (Tartu) bīskapija un Ordeņa valsts. Livōnijas konfederācijas priekšgalā formāli bija Rīgas arhibīskaps, taču Livōnijas ordeņa mestram piedēvēja galvānā militārā vara. Ordeņa mestra rezidence sākumā bija Rīgā, vēlāk Cēsīs.

Liela pārmaiņa radīja Livōnijas karš, kas ilga 25 gadus (1558–1583). Karā piedalījās Lietuva, Puolija, Krievija un Zviedrija. 1558. gadā Livōnijas robežu pārgāja krievu spēki un ieņēma Narvu un Tartu. 1561. gadā Ziemeļigaunijā ieradās zviedru karaspēks. Livōnijas karā uzvarēja Puolija un tika iznīcināts vācu krustnešu ordenis. Rīgu pakļāva Puolijai 1582. gadā, bet Livōnijas konfederācija tika sadalīta 1583. gadā. Ziemeļigauniju (Estland) ieguva Zviedrija. Livōnija tagad aptvēra tikai Dienvidigauniju un latviešu novadus Vidzemi un Latgali. Tuo ieguva Puolija un Lietuva. Daļēju patstāvību saglabāja vienīgi Rietumlatvija, kur pastāvēja Kurzemes(-Zāmgales) hārcōgiste.

2.

Latgales āzāri

Maz Latgalē ir ceļu, kas nevāestu gar āzāriem, juo ne velti Latgali mēdz saukt par ziluo āzāru zemi. Tieši Latgalē atruodas gandrīz puse visu valsts āzāru. Latvijā ir 135 āzāri, kas lielāki par 100 ha, nuo tiem 57 atruodas Latgales augstienē.

Sauleskalna pakājē mirdz Latvijas dzilākais āzārs — Drīdzis, kura dzilākā vieta sasniedz 65 m. Katrs, kas iepazīstas ar Latgali, uzskata par savu pienākumu apmeklēt arī Sauleskalnu, juo plašā Sauleskalna ainava kļuvusi par simbolu Latgales dabai. Kalna pakājei pieglaužas tikai āzāra rietumu daļas līcis, bet pats āzārs kā zila lente aizvijas tālumā un pazūd aiz meža galuotnēm.

Ežāzārs — salām bagātākais Latvijas āzārs. Daudzuo kuokiem apaugušuo salu dēļ āzārs tiešām līdzīgs eža mugurai.

Lielākais Latvijas æzærs pašreiz ir Rāznas æzærs. Līdz pat 20. gadsimta sākumam Rāznas æzærs izskatījās pavisam citāds. Tā līmenis tika pacēlts mākslīgi. Lieliska nuo rīta ir Rāznas ainava, kad æzærs atgādina dušošu milzi, kas, liekas, tūlīt sakustēsies. Rāznas æzæra platība tagad ir 5598 ha.

3.
Latviešu dzeja

* * *

Kad tevi pamet cerības
Un prieks un laime zūd bez pēdām,
Tev dvēse spītā pamuostas, —
Ir jādzīvu,
Ir jādzīvu
Nuo rūgtām bēdām.

Kā skumjas

Kā skumjas nāk pār mani mīlestība...
Ak, kādēļ ne kā gavilējuošs prieks?
Kā skumjas nāk pār mani mīlestība,
It kā pār ķiršu ziediem pavasarī
Nāk saulei garām —
Maigs un mirdzuošs sniegs.

Kārlis Skalbe (1879–1945)

Tik vēji

Nesapruot kalni,
Kuo vēluos gūt;
Nezina lejas,
Kuo sirds man jūt;
Tik vēji izkaisa,
Augstu mākuoņuos,
Manas dvēseles sapņus
Visuskaistākuos.

Jānis Jaunsudrabiņš (1877–1962)

УПРАЖНЕНИЯ

1. Выпишите из текстов (1–3) те слова, в которых произносятся закрытые *e*, *ē*. Объясните, почему это так.
2. Выпишите из текстов (1–3) те слова, в которых произносятся открытые *æ*, *ā*. Объясните, почему это так.
3. Проанализируйте грамматическую форму подчёркнутых слов (в текстах 1–3).

4. Переделайте следующие предложения в дебитив.

1. Māte gatavuo pusdienas. 2. Jānošs mācās latviešu valodu. 3. Marta gāja uz veikalu. 4. Rīt viņa ies uz tirgu. 5. Mans draugs ir darbā. 6. Mana sieva brauc uz darbu ar metrō. 7. Pēc vakariņām bērni mazgās traukus. 8. Es ceļuos agri. 9. Ilze strādās bibliotēkā. 10. Pavasarī mana māte daudz strādā dārzā. 11. Tu vakar vārīji zupu. 12. Mēs šuodien strādāsim līdz septiņiem vakarā. 13. Es tūlīt saģērbšuos un iešu. 14. Visi saudzē dabu. 15. Es satiku tevi stacijā.

5. Образуйте форму дебитива от глаголов, данных в скобках.

1. Stacija nav tālu. (Braukt) tikai 3 pieturas ar ceturto trolejbusu. 2. Jānis nuokavēja vilcienu. Nu (viņš, braukt) ar autobusu. 3. Pieduodiet, kā es varu aizbraukt uz liduostu? — (Jūs, braukt) ar autobusu. (Jūs, izkāpt) pēc 4 pieturām. 4. Es duomāju, ka (mēs, nuogriezties — nuogriežas ‘повернуть’) pa labi. — Nē, (mēs, nuogriezties). (Mēs, iet) taisni. 5. Cik (es, maksāt)? 6. Manam vīram nav laika. (Viņš) šuodien (strādāt) līdz septiņiem. 7. Kas (tu) šuodien (darīt)? — (Es) šuodien (iet) uz tirgu un (nuopirkt, kartupeļi). 8. Kuo tu darīsi vakarā? — (Es, rakstīt, vēstules). 9. (Tu) vairāk (saudzēt, sevis) un (atpūsties).

6. Вместо точек вставьте форму сослагательного наклонения или дебитива глаголов.

1. Mātei ... uz tirgu. 2. Šuodien man ... mājās, bet rīt man ... uz darbu. 3. Es labprāt šuovakar ... uz teātri. 4. Vai tu ..., ja tev ... mašīna? 5. Mūsu radiem ... pruojam rīt pēcpusdienā. 6. Kuo tu ..., ja tev ... daudz brīva laika? 7. Kas jums šuodien ...? — Man šuodien ... vēstules un ... latviešu valoda. 8. Cikuos mums ... teātrī? 9. Es ļuoti ..., kaut man ... pašam sava māja.

7. Образуйте от глаголов форму действительного причастия настоящего времени.

1. Šajā filmā mēs redzējam (grimt) kuģus. 2. Ēzærā ir daudz (peldēt) gulbju. 3. Mana draudzene ir vienmær (smaidīt). 4. Minerālūdens ir (atspirdzināt). 5. Māte nuomierināja savu (raudāt) bērnu. 6. Sniegs ir balts un (mirdzēt). 7. Pieduodiet, vai (nākt) pietura būs ōpera? 8. Vīrietis bēdīgs skatījās uz (aiziet) vilcienu. 9. (Stāvēt) ūdens nav tīrs. 10. Bērni skatījās uz (peldēt) lædu. 11. Māte ienesa istabā (degt) sveci (‘свеча’). 12. (Raudāt) meitene ir mana māsa. 13. Ārsts apskatīja (sāpēt) roku. 14. Jānim nepatīk (klusēt) meitenes. 15. Šajā tælpā atradās daudzi (gulēt) cilvæki.

8. Образуйте от глаголов причастие настоящего или прошедшего времени по смыслу предложения.

1. Ruoze drīz būs (izplaukt). 2. Ilzei ļuoti patīk (plaukt) ruozes. 3. (Paiet) gadā mēs dzīvuojām Rīgā. 4. Mans brālis nav apmierināts ar (būt) dzīvuokli. 5. Ceļa malā (augt) bærzi ir skaisti. 6. Kur strādā tavs (pieaugt) dæls? 7. Mums pa priekšu (braukt) mašīna nuogriežas pa kreisi. 8. Pie (aiziet) vilciena luoga stāvēja (smaidīt) sieviete. 10. (Nuogurt) cilvæks negrib iet uz koncertu. 11. Vai tu esi jau (piecalties)? 12. Tirgū mēs labprāt pærkam (smaržuot) ziedus. 13. Dæls, (pabeigt) skulu, iestājās universitatē. 14. Upē (peldēt) meitenes skaļi smējās.

9. Дополните предложения нужными формами возвратных глаголов.

1. Nuo rīta es parasti (mazgāties) dušā. 2. Vakar es diemžāel (piecelties) vālu. 3. Mans vīrs vienmār (apspriesties) ar mani. 4. Mēs ļuoti (priecāties) par skais-tuo ceļojumu. 5. Mātes (rūpēties) par saviem bērniem un ļuoti (lāpuoties) ar viņu panākumiem. 6. (Ģērbties) ātrāk! Mums jāsteidzas uz vilcienu. 7. Vai jūs jau (iegādāties) sev jaunu ziemas mēteli? 8. Kur mēs rīt (satikties)? 9. Kur jūs (iepažīties) ar savu sievu? 10. Es (sarakstīties) ar maniem draugiem Latvijā. 11. Ar kuo tu vakar (sarunāties)? 12. Šuodien mums ir nuoteikti (klausīties) ziņas. 13. Es (vēlēties) mācīties ungāru valuodu. 14. Vai tu vēl (atcerēties) mūsu skulu? 15. Pusdienas bija ļuoti garšīgas, un mēs diemžāel (pārēsties). 16. Kur (atrasties) tavs brālis?

10. От глаголов образуйте возвратные существительные и употребите их в нужном падеже.

1. Pēc (mazgāties) Ilze gāja uz virtuvi gatavot bruokastis. 2. Mēs ļuoti brīnījāmies par šādu viņa (uzvesties). 3. (Satikties) laikā viņi daudz runāja par dzīvi Latvijā. 4. Pēc (iepažīties) viņi devās uz kafejnīcu. 5. Šuo (vēlēties) ir grūti iz-pildīt. 6. Diemžāel Jānim ir nepieciešama (ārstēties) ārzemēs. 7. Pēc (smieties) reizēm nāk raudāšana. 8. Kaimiņiene redzēja mūsu (sasveicināties). 9. Viņš nevēlējās duomāt par (atrasties) svešā pilsētā. 10. Mūsu ģimenei ļuoti patīk (at-pūsties) pie ūdeņiem. 11. Pēc skulas (sākties) mans dāels dzīvuo pie manis. 12. Anna stāstīja mums par savu (iepažīties) ar profesōru.

PIECPADSMITĀ STUNDA

Несклоняемые имена существительные и прилагательные.

Страдательные причастия настоящего времени.

Глагольные приставки. Приставки имён существительных и прилагательных.

1.

Kurzemes hārcōgiste (1561–1795)

Kurzemes hārcōgiste izveiduojās 16. gs. vidū pēc Livōnijas kara un pas-tāvēja 234 gadus. Par tās galvaspilsētu kļuva Jāelgava. Vislielākuo uzplaukumu Kurzemes hārcōgiste sasniedza hārcōga Jāekaba laikā (1642–1682). Viņa laikā Kurzemē strauji attīstījās manufaktūras. Kurzemnieki auda audāklus un gobe-lēnus, kala naglas, ānkurus, ieruočus un naudu. Kurzemē ražuoja papīru un dāegvīnu. Vāentspilī uzcēla kuģu būvātavu un 40 gadu laikā te uzbūvēja

44 karakuģus un 79 tirdzniecības kuģus. Kuģus pārdeva ārzemēs, un hārcōgs Jākabs nuopirka arī kolōnijas: Tobago salu pie Dienvidamerikas un Andreja salu pie Gambijas upes Rietumāfrikā.

Pēc tam valdīja hārcōga Jākaba dāels — Frīdrihs Kazimirs. Viņš bija pavisam cita rakstura cilvāks un rūpējās tikai par savām izpriecām. Frīdriham Kazimiram bija grāzns galms, dārgi zirgi un itāļu ōpera Jālgavā.

Interesants Kurzemes hārcōgistē bija Ārnesta Bīrōna valdīšanas laiks 18. gs. Kurzemes hārcōgs Bīrōns veicināja tirdzniecību ar ārzemēm un uzcēla pils Rundālē un Jālgavā. Viņš bija Krievijas ķeizarienes Annas Joanovnas favorīts. Pēc viņas nāves Bīrōns kļuva uz īsu laiku pat par Krievijas valdnieku. Taču valdīja tikai 22 dienas līdz galma apvāersumam.

2.

Latvijas vēsture (17.–19. gs.)

Miers Livōnijā ilga tikai 18 gadus. Pēc tam puoļu un zviedru kara laikā, kas ilga 29 gadus, Baltija tika stipri izpuostīta. Kad izmuocītajā zemē beidzuot iestājās miers, tā bija nuo jauna sadalīta (1629. g.). Dienvidigaunija un Vidzeme piederēja Zviedrijai. Puolija paturēja Latgali, kuo sāka saukt par Inflantiju.

Zviedriem bija vajadzīga Baltijas maize. Zviedru valdība pirka labību arī Krievijā un izveda tuo caur Baltijas uostām. Latvijas zemnieki pārdeva rudzus un kļuva turīgi. Zviedru karalis Kārlis XI iegūst zemnieku cieņu tāpēc, ka viņš izdeva likumus, kas ieruoibežuoja vācu muižnieku tiesības. Šajā laikā vācu mācītājs Gliks tulkuoja latviešu valuodā Bībeli. Tās iespiešanai zviedru karalis deva 10 tūkstuošus dālderu.

17. gs. beigās vājināt Zviedrijas lielvalsts varu bija ieinteresētas Dānija, Krievija un Puolija. Pēteris I gribēja iegūt izeju uz Baltijas jūru, „luogu uz Eirōpu“, tāpēc krievu karaspāeks iebruka Vidzemē. Rīga padevās 1710. gadā, un pilsētā ienāca krievu cars. Kad 1721. gadā nuoslēdza mieru ar Zviedriju, krievi jau bija labi nuostiprinājušies Vidzemē un Igaunijā. Krievija vēl vairāk nuostiprināja savas pozīcijas, kad tā 1795. gadā anektēja Kurzemi un Lietuvu un piedalījās Puolijas galīgajā sadalīšanā. 18. gs., kad nuotika Latvijas iekļaušana Krievijas impērijā, bija ļuoti smags un nežēlīgs. Latvija tika sadalīta Kurzemes, Vidzemes, Vitebskas un Pleskavas guberņās.

1817. gadā atcēla dzimtbūšanu Kurzemē un divus gadus vēlāk Vidzemē. Taču Latgalē, tāpat kā Krievijā, tas nuotika tikai 1861. gadā.

19. gs. visā Eirōpā jūtams nemiers. Tautas (grieķi, bulgāri, serbi, ungāri, čehi u. c.), kas dzīvuoja nebrīvē, vēlējās iegūt brīvību un neatkarību. Ap gadsimta vidu spēcīgs nacionālisma vilnis pārņēma arī latviešu tautu. Sākās tautas atmuoda, un pirmie bija latvieši, kuri studēja Tārbatā. Viņi saprata, ka jārūpējas par tautas kultūru un izglītību, jāveicina nacionālā pašapziņa un jāpanāk ekonōmiskā neatkarība. Ievāruojamākie 19. gs. 50.–60. gadu jaunlatviešu darbinieki bija Krišjānis Valdemārs, Juris Alunāns, Atis Kronvalds, Krišjānis Barons u. c.

19. gs. 80. gaduos sākās jauna inteliģences kustība Latvijā, kuru sauca par Jaunuo strāvu. Jaunstrāvnieki akcentēja sociāluos, politiskuos un saimnieciskuos jautājumus. Šuo kustību cara valdība apspieda un daudzus jaunstrāvniekus, piemēram, dzejnieku Raini, arestēja un izsūtīja trimdā.

3.

Sigulda

Sigulda ir Latvijas pilsēta pie Gaujas. Sigulda vienmēr ir skaista: gan pavasarī, kad zied ievas, gan vasarā, liepu ziedu laikā. Rudenī tā ir jauka ar savām dzæltænajām un sarkanajām lapām, bet ziemā — ar sniega baltumu. Sevišķi skaista upes senleja izskatās, ja brauc pāri Gaujai ar trošu ceļu. Siguldas tuvumā ir vairākas alas. Pazīstamākās nuo tām: Gūtmaņala un Vælnala.

Siguldā un tās apkārtnē ir daudz kultūras un vēstures pieminekļu: Siguldas pils, Krimuldas pils, Turaidas pils u. c. Turaida lībiešu valuodā nuozīmē Dieva dārzs.

4.

Turaidas Ruoze

Turaidā zem væcas liepas rædzama mælna marmora plāksnīte ar uzrakstu: „Turaidas Ruoze 1601–1620“. Stāsts par Turaidas Ruozi ir skaistākā Gaujmalas teika.

Meitenīte tika atrasta kaujas laukā pēc smagas cīņas ar zviedriem. Tas nuotika maijā, tāpēc meitenīti nuosauca par Maiju. Viņa izauga jauka un skaista, un cilvæki sāka viņu saukt par Turaidas Ruozi. Viņa iemīlējās Siguldas pils dārzniekā Viktorā Heilā. Taču pēc skaistās meitenes tīkvoja arī puoļu karaspæka alguotnis Jakubovskis.

Kad Maija viņu nuoraidīja, Jakubovskis nuosūtīja meitenei viltus ziņu, ka Viktors viņu gaida pie Gūtmaņalas. Maija atnāca uz alu, bet tur viņu gaidīja Jakubovskis. Meitene nuoņēma savu lakatiņu un teica, ka tam ir burvju spæks: kurš apsien lakatiņu, kļūst neievainuojams. Maija apsēja Viktora dāvætu lakatiņu ap kaklu un teica Jakubovskim, lai viņš pārbauda burvju spæku ar zuobænu. Jakubovskis cirta, un tā gāja buojā Turaidas Ruoze.

Mūsdienās daudzi jaunlaulātie savā kāzu dienā brauc uz Siguldu un nuoliek ziedus uz Turaidas Ruozes kapa. Pēc šīs teikas motīviem Rainis ir uzrakstījis tragēdiju „Mīla stiprāka par nāvi“.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Ответьте на вопросы.

1. Kad izveidojās Kurzemes hærcõgiste? 2. Kuo jūs zināt par Jælgavu? 3. Kāda nuozīme Kurzemes attīstībā bija hærcõgam Jækabam? 4. Par kuo interesējās hærcõga Jækaba dæls? 5. Kad valdīja un kuo paveica hærcõgs Bīrõns? 6. Kas nuotika puoļu un zviedru kara laikā? 7. Kā sāka saukt Latgali? 8. Kas nuotika Vidzemē zviedru laikuos? 9. Kas tulkuoja latviešu valuodā Bībeli? 10. Kuo gri-

bēja Pēteris I? 11. Kad krievu cars ienāca Rīgā? 12. Kādās gubernās tika sadalīta Latvija? 13. Kad atcēla dzimtbūšanu? 14. Kad sākās pirmā tautas atmuoda Latvijā? 15. Kuri bija ievāruojamākie jaunlatviešu kustības darbinieki? 16. Kāpēc cara valdība izsūtīja trimdā dzejnieku Raini? 17. Kāda ir Sigulda? 18. Kas bija Turaidas Ruoze? 19. Kā gāja buojā Maija, meitene, kuru sauca par Turaidas Ruozi?

2. Проанализируйте грамматическую форму подчёркнутых слов.

3. Найдите в текстах урока те слова, в которых произносятся открытые æ, ǣ. Объясните ваше решение.

4. Вставьте в предложения подходящие страдательные причастия настоящего времени.

1. Šī grāmata ir viegli (lasīt). 2. Man šuodien veikalā jānuopārk (mazgāt) pulveris ('порошок'). 3. Jānis vakar satika (pazīt) meiteni. 4. Viņa tēvs ir (cienīt) cilvēks. 5. Pa luogu ir (redzēt) iela. 6. Istabā bija (dzirdēt) mūzika. 7. Kur, lūdzu, ir (uzgaidīt) telpa? 8. (Dzīvuot) istaba ir plaša un gaiša. 9. Mans kaimiņš ir (ievāruot) rakstnieks. 10. Vai šīs sēnes ir (ēst)? 11. Šis ūdens bez vārīšanas nav (lietuet). 12. Jums jāizkāpj (nākt) pieturā. 13. Kāds rīt (gaidīt) laiks? 14. Kuo tu darīsi (nākt) gadā? 15. Šis darbs ir (padarīt). 16. Šis slimnieks ir īpaši (kuopt).

5. Вместо точек напишите подходящие приставки.

a) 1. Cikuoš ...iet vilciens uz Rīgu? 2. Rīt nuo Rīgas ...brauks mani vēcāki. 3. Mūsu kaimiņi bieži ...meklē teātri. 4. Cikuoš ...nāk vilciens nuo Budapeštas? 5. Es jau ašsmu tev ...rakstījusi divas vēstules. 6. Vai tavs dāels jau ...beidzis universitāti? 7. Oficiants ...lēja glāzēs šampanieti. 8. Kuo tu man ...saki ...sūtīt pusdienās? 9. Vai tu jau esi ...lasījis šuo grāmatu? 10. ...mazgā, lūdzu, traukus! 11. Istaba ir vēsa. Jāni, lūdzu, ...ver luogu! 12. Marta ...suolīja man ...līdzēt mācīties ungāru valuodu.

б) 1. Kad tu ...duosi man naudu? 2. Mēs ...dāvinājām mātei dzimšanas dienā jaunu kuostīmu. 3. Lūdzu, ...gaidi mani! Es drīz nākšu. 4. Kristīn, ...pērc un ...nes, lūdzu, nuo veikala maizi! 5. Istabā ...nāca mūsu viesi. 6. Kad ...radīsies ciemiņi nuo Ungārijas? 7. Pavasarī ...kūst sniegs. 8. Diemžāel šīs puķes ir jau ...ziedējušas. 9. Šuorīt es ...cēluos vēlu. 10. Vai Ilze ...pruot ungāru valuodu? 11. Viņi ...lūdza mūs uz vakariņām. 12. Šī krāsa tev ļuoti ...stāv.

6. Напишите предложения с пятью бесприставочными глаголами. Потом с помощью словаря выберите приставочные формы этих глаголов. Напишите предложения с ними.

7. Вместо точек напишите подходящую приставку.

1. Mūsu kaimiņu ...vārds ir Kalniņi. 2. Mana tēva mati ir jau ...sirmi. 3. Pēteris uzdāvināja savai sievai dzintara ...ruoci. 4. Ilzes vīra vēcāki dzīvuo ...daugavā. 5. Šis nazis ir ...ass. 6. Jau ...vakarē viņi atgriezās mājās. 7. Šajā ...vidū ir daudz aezāru. 8. Nuo visiem gadalaikiem Annai vislabāk patīk ...vasaris. 9. Mēs nuorunājām satīkties pie ...ejas metrō.

8. Переведите на латышский язык.

1. Елгава была столицей Курляндского герцогства. 2. Там находился двор герцога и итальянская опера. 3. Герцог Бирон построил дворцы в Рундале и Елгаве. 4. Вентспилс — латвийский порт. 5. Во времена герцога Екаба там построили судовой верфь. 6. Во время польско-шведской войны Балтия была сильно опустошена. 7. Латвийские крестьяне продавали шведам хлеб и становились зажиточными. 8. В XVII веке немецкий священник Глюк перевёл Библию на латышский язык. 9. Пётр I хотел получить выход к балтийскому морю. 10. XVIII век, когда произошло включение Латвии в Российскую империю, был очень тяжёлый и жестокий. 11. В XIX веке во всей Европе началось национальное пробуждение (греков, болгар, сербов, венгров, латышей и др.). 12. В 80-е годы XIX века в Латвии началось новое движение интеллигенции, которое называли Новой Струей. 13. Очень красиво старое русло Гауи у Сигулды. 14. В Турайде находится Турайдский замок и могила Турайдской Розы. 15. В предании о Турайдской Розе рассказывается о девушке Майе, которая жила в XVII веке и из-за любви погибла у пещеры Гутманьала.

SEŠPADSMITĀ STUNDA

Сложные имена существительные и прилагательные.

Пересказывательное наклонение.

Сочинительные и подчинительные союзы и союзные слова.

Функции местного падежа.

1.

Latvijas Republika

1914. gadā Latvija atkal kļuva par karalauku, juo Vācija piesaka karu Krievijai un 1915. gadā vācu armija jau ienāk Kurzemē. Latvieši grib pretoties vāciešiem, tāpēc veidojas slavēnie latviešu strēlnieku bataljoni. Taču 1918. gada sākumā vācieši okupē visu Latviju, un latviešu strēlnieku lielākā daļa nuonāk Krievijā.

1918. gada novembrī sabiedruotuo karaspāeks piespiež Vāciju parakstīt pamiera līgumu. Karš un politiskie nuotikumi Krievijā sekmē tuo, ka Rīgā tagadējā Nacionālajā teātrī 1918. gada 18. novembrī svinīgā ceremōnijā tika proklamēta neatkarīga Latvijas Republika. Taču jaunuo valsti gaida grūti pārbaudījumi — jau 5. decembrī sarkanuo spēki pāriet Latvijas ruobežu un

1919. gada sākumā Latvijā tiek pasludināta paduomju vara. Šajā laikā vācieši uzsāk jaunu uzbrukumu, kam pretī stājas 12 000 latviešu. Cīņas ir asiņainas, taču vācieši Rīgu neieņem. 1919. gada 11. novembrī abi Daugavas krasti ir latviešu ruokās. Tāpēc 11. novembrī Latvija svin Lāčplēša dienu. 1920. gadā Latvija noslēdz miera līgumu ar Paduomju Krieviju, un tā ir pirmā valsts, kas atzīst Latvijas neatkarību.

Pirmās demokrātiskās vēlēšanas Latvijā notiek 1920. gadā. Latvijā pastāv vienpalātas parlaments — Saeima. Latvijas Saeima pieņem likumus, ievēlē prezidentu un apstiprina valdību. 1934. gada 15. maijā Kārlis Ulmanis izdara valsts apvērsumu un nodibina diktatūru. Taču ekonomikā tie ir uzplaukuma gadi, kas tāpēc tautas atmiņā ir palikuši kā labi laiki. Uotrā pasaules kara sākumā ārvalstu bankās vien Latvijas valdībai ir nuoguldītas 18 tonnas zelta.

1940. gada 17. jūnijā paduomju armijas daļas pāriet Latvijas dienvidu un austrumu robežu. Tiek organizētas jaunas parlamenta vēlēšanas, lai nodrošinātu 20. jūlijā paduomju varas nodibināšanu un Latvijas pievienošanu PSRS. 1941. gada 13.–14. jūnijā Latvijā notiek deportācija — uz Sibīriju tiek izvesti pāri par 15 000 cilvēku. 22. jūnijā sākas karš starp Vāciju un PSRS, un jau 1. jūlijā krīt Rīga. Latvijas galvaspilsēta atkal krīt paduomju spēkiem. 1944. gada 13. oktobrī, taču Kurzemē kaujas turpinās līdz Vācijas kapitulācijai 1945. gada 8. maijā.

Pēc kara Latvija nav brīva, juo atrodas PSRS sastāvā. Ilgu laiku tā ir anektēta, bet kuopš 1991. gada 21. augusta Latvija atkal ir brīva demokrātiska Republika.

2.

Latviešu folklōra

Gadsimtiem ilgi folklōra uzglabājās tautas atmiņā, un tikai kuopš 18. gs. īsti sākās latviešu folklōras pierakstīšana. Pašreiz latviešu folklōras fonduos ir ap 3 miljōni vienību: tautasdziesmas, pasakas, teikas, sakāmvārdi, parunas, mīklas, anekdotes u. c.

Īpaši bagāts ir latviešu tautasdziesmu pūrs. Krišjāņa Baruona tautasdziesmu kuopuojumā „Latvju dainas“ apvienotas ap 218 000 dziesmu. Sēnatnē latviešiem katram dzīves gadījumam ir bijušas savas dziesmas. Tās pavadījušas cilvēku nuo šūpuļa līdz kapam, bijušas ar viņu kuopā kā labās, tā ļaunās dienās.

Kas kait man nedzīvuot
Lielas jūras maliņā?
Cik jūriņa viņus meta,
Tik izmeta sudrabiņu.

Kur skriesiet, mēlni kraukļi,
Bez saulītes vakarā?
— Māmiņai ziņu duot,
Dēliņš jūras dibinā.

Latviešu pasakas ir iedalāmas 3 grupās:

- *dzīvnieku* pasakas — lai gan tajās stāstīts par dzīvniekiem, reizē atklātas cilvēku rakstura īpašības;
- *brīnumu* pasakas — tajās varuoni nuokļūst ķēniņa pilī, nuolaižas pazemē vai nuonāk debesīs;
- *sadzīves* pasakas — tuo darbība parasti notiek zemnieku mājās, un tajās atspoguļojas tautas gudrība, sirsnība un atjautība.

Daudz latviešiem ir teiku un nuostāstu par dažādu vietu, dzīvu būtņu, augu, lietu un parādību izcelšanuos.

Kā zvaigznes cēlušās

Zvaigznes cēlušās nuo uoglēm. Puiši jājuši pieguļā. Laiks bijis ļoti tumšs. Tie sākuši mest uogles gaisā, lai apgaismuotu ceļu, bet uogles atpakaļ vairs nav kritušas, un nuo tām cēlušās zvaigznes.

3.

Lāču Krišus

Kādreiz kalējs āsuot pieņēmis nuo lāču mātes dālu audzināt. Dāls āsuot ātri audzis, un viņu iesaukuši par Lāču Krišu.

Reiz Lāču Krišus āsuot teicis, lai tāvs kaļuot labu nūju. Viņš iešuot pasaulē, juo gribuot pasauli redzēt.

Labi. Tāvs nuokalis divus birkavus smagu nūju un devis dālam. Dāls āsuot cilājis, cilājis nūju un uzsviedis tuo tik augstu gaisā, ka nemaz nevarēja saredzēt. Tikai pēc liela laika nūja āsuot kritusi zemē, bet Lāču Krišus palicis mazuo pirkstiņu apakšā, un nūja tūlīt uz pirksta salīkusi.

Nekuo darīt — lai tāvs pieliekuot vēl vienu birkavu un kaļuot jaunu. Tāvs āsuot pielicis birkavu. Bet Lāču Krišus kā sviedis nūju gaisā un palicis vidējuo pirkstu apakšā, tā nūja atkal kļuvusi lika.

Lai tāvs pieliekuot vēl vienu birkavu! Tāvs pielicis birkavu, un dāls sviedis nūju atkal gaisā, bet šuoreiz nūja uz rādītāja pirksta tikai drusku salīkusi.

Nu āsuot laba, Lāču Krišus teicis un aizgājis pasaulē varuondarbus darīt.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Ответьте на вопросы.

1. Kad un kāpēc veidojās slavēnie latviešu strēlnieku bataljōni? 2. Kad tiek proklamēta neatkarīga Latvijas Republika? 3. Kāpēc 11. novembrī Latvijā svin Lāčplēša dienu? 4. Kā sauc Latvijas parlamentu? 5. Kas notiek Latvijā 1940. un 1941. gadā? 6. Kāda ir Latvijas situācija pēc uotrā pasaules kara? 7. Kad Latvija atkal kļūst brīva? 8. Kuo jūs zināt par latviešu tautasdziesmām? 9. Kas ir teikas (par kuo tās stāsta)? 10. Kas bija Lāču Krišus? Kāds viņš bija?

2. Расскажите по-латышски об истории вашей страны в XX веке.

3. Найдите в текстах (1–4) союзы.

4. Проанализируйте грамматическую форму глаголов в тексте „Lāču Krišus“. Обратите особое внимание на употребление конъюнктива.

5. Выпишите из текстов те конструкции, где существительное стоит в местном падеже.

6. Сгруппируйте следующие слова по произношению в них гласных *e, ē*. Объясните ваше решение.

republika, tāpēc, slavens, strēlnieki, novembris, sekmē, tagadējais, teātrī, neatkarīgs, spēki, ruobeža, pretī, Latvija nuoslēdz, vēlēšanas, parlaments, saeima pieņem, prezidents, apvērsums, zelts, tiek organizētas, tiek izvesti, cilvēki, pilsēta, demokrātisks, anekdote, senatnē, melni, bez, dēls, dēliņš, reizē, ķēniņš, pazeme, debesis, sadzīve, izcelšanās, uogles, grib mest, cēlušās, ceļš, kalējs, redzēt, tēvs, devis, vēl, pēc, bet, vidējais, esuot laba.

7. Проанализируйте образование сложных существительных и прилагательных. Если нужно, пользуйтесь словарём.

Ziemeļkurzeme, Rietumvidzeme, biezpiens, ceturtdiena, cūkgaļa, dienvidaustrumi, dzelzceļš, gadalaiki, Jaungads, lādusskapis, lidmašīna, Lieldienas, Ziemassvētki, pastkastīte, poliklīnika, pusnakts, pussala, rupjmaize, svešvaluodas, sviestmaize, Vācīga, vīnuogas, zobārsts, viesistaba, sauszeme, gadsimts, karaspēks, karalauks, sakāmvārdi, varuņdarbs, daudzveidīgs, divvietīgs, piecgadīgs, četrstūrainis, gaišdzeltēns, tumšzaļš.

8. Вместо точек напишите подходящие формы местоимений *kas, kurš, kura, kāds, kāda*.

1. Māja, ... es dzīvoju, ir vāca. 2. Es nopirku mēteli, ... man ļoti patīk. 3. Anna parasti nezina, ... dara viņas bērni. 4. Vai tu pazīsti cilvēku, ar ... es sarunājuos? 5. Vai tu zini, ... puķes patīk mūsu skoluotājam? 6. Mēs nezinām, ... viņš šuo grāmatu iedeva. 7. Sakiet, lūdzu, ar ... tramvaju es varu aizbraukt līdz stacijai! 8. Es gribu dzīvot tādā dzīvoeklī, ... ir manam draugam. 9. Grāmata, ... Jānis paņēma no bibliotēkas, ir pazudusi.

9. Образуйте

a) сложносочинённые предложения.

1. Laiks bija labs. Mēs sēdējām dārzā. 2. Vakar bija. Šuodien spīd saule. 3. Laiks bija jauks. Mēs negājām pastaigāties. 4. Mēs bijām nuoguruši. Mēs turpinājām darbu. 5. Es gaidīju draugu. Viņš neatnāca.

б) сложноподчинённые предложения.

1. Es teicu brālim: Atnāc pie manis! 2. Rīt būs labs laiks. Mēs brauksim uz laukiem. 3. Laiks bija slikts. Mēs braucām uz laukiem. 4. Es nevarēju atbraukt. Es biju slim. 5. Es vakar negāju uz teātri. Es biju aizņemts. 6. Es teicu mātai: Nuopērc maizi! 7. Brālis nevar braukt. Viņam ir jāstrādā.

10. Переведите на латышский язык.

Сказка о старом мельнике (dzirnavnieks), его сыне и их ослике (ēzelītis)

Было ли, не было ли, в стародавние времена (sæni laiki) жил в одной маленькой деревне старый мельник. Ничего и никого у него не было, только десятилетний сын и серый осёл (ēzelis).

В один прекрасный день старик (vācais) и его сын отправились в соседний город на базар. Сын шёл впереди (pa priekšu), вёл осла. За ними брёл (vilkties) старик.

Едва (tikkuo) они немного (nedaudz) прошли, как навстречу им попала (trāpīties) толпа (bars) ребят. Ребята смеялись во всё горло (smieties pilnā kaklā):

— Кто же видал таких двух ослов! Погляди (lūk), это сильное животное свободно гуляет, а старик с сыном идут пешком (kājām).

Подумал старик, что дети правы. Этот осёл силен, легко (viegli) бы понёс (panest) человека. Сел (uzsēsties) он на спину (mugurā) ослу, а сын шёл пешком (kājām iet) по дороге рядом.

(Продолжение следует)

SEPTIŅPADSMITĀ STUNDA

Сложные глаголы. Суффиксы глаголов. Система причастий.
Сослагательное и пересказывательное наклонение дебитива.
Функции родительного падежа.

1.

Vācrīga

Skaistākā Rīgas daļa ir Vācrīga. Tā atrodas Daugavas labajā krastā. Vācrīgā ir daudz vēstures, arhitektūras un mākslas pieminekļu. Interesantas ir ne tikai ākas, bet arī šaurās Vācrīgas ieliņas.

Pirmās mūra celtnes sēnājā Rīgā bija vairākas sētas. Viena no tām bija Livōnijas ordeņa (tagadējā Konventa) sēta. Rīgas bīskapa sēta aizņēma platību no tagadējās Jāņa ielas līdz Jāņa sētai. Bīskapa pils paliekas nav saglabājušās, juo jau 13. gs. bīskaps pārcēlās uz jaunu vietu Rīgas Duoma tuvumā.

Duoma baznīcu sāka celt 1211. gadā, taču savu pašreizējo izskatu tā ieguva vēlāk. Duoma baznīcai ir ap 90 m augsts tuornis ar zelta gaili. Slavēnas ir Duoma ērģeles.

Pētera baznīca hrōnikās pirmo reizi minēta 1209. gadā. Unikāls bija šīs baznīcas vairāk nekā 120 m augstais kuoka tuornis. Jaunajam tuornim ir metāla konstrukcija. 72 m augstumā ir skatu platforma, no kuras var redzēt Rīgas panorāmu. Pēterbaznīca ir ievērojams baroka mākslas piemineklis.

Jākaba baznīca blakus Saeimas ēkai ir katuoļu centrs. Šai baznīcai līdzās atrodas sēnu dzīvojamuo ēku komplekss „Trīs brāļi“ — viduslaiku amatnieku dzīvojamās mājas. Mazā Pils iela, kur atrodas „Trīs brāļi“, vārd uz Rīgas pili. Te dzīvo Latvijas prezidenti, kā arī atrodas 3 muzeji: Ārzemju mākslas muzejs, Vēstures muzejs, Raiņa Literatūras un mākslas muzejs. Pils vācākā daļa, kuras pamati likti 1330. gadā, veidota romāņu stilā. Šis stils Rīgas arhitektūrā valdīja 13. un 14. gs. Pāreja uz gotiku sākās 13. gs. vidū.

Viens no 28 sēnās Rīgas nuocietinājuma tuorņiem ir Pulvertuornis. Tas cēlts 14. gadsimtā. 15. gs. te glabāja pulveri, tāpēc tu sauc par Pulvertuorni. Tuornī atrodas Kara muzejs. Zviedru vārti ir vienīgie Rīgas vārti, kas saglabājušies tādi, kādi tie bija agrāk. Vārti izveidoti 1628. gadā.

2.

Teika par Rīgas dibināšanu

Vācuos laukos kāds ļoti garš vīrs, Lielais Kristaps, nesis cilvākus pāri Daugavai. Dzīvošanai un gulēšanai Kristaps uzcēlis būdu Daugavas labajā krastā. Reiz naktī Kristaps dzirdējis, ka Daugavas kreisajā krastā raud mazs bērns. Viņš tūlīt gājis pēc bērna un tu nesis pāri Daugavai. Daugavas vidū bērns palicis tik smags, ka Liels Kristaps tu tikai ar lielām pūlēm pārnesis un nuoguldījis savā būdā. Nākuošajā rītā bērna vairs nebijis. Tajā vietā, kur bērns gulējis, atradusies liela kaste, pilna ar naudu. Kristaps šuo naudu glabājis līdz savai nāves dienai. Pēc viņa nāves nauda izlietuota Rīgas dibināšanai. Pirmās Rīgas mājas celtas taisni tajā vietā, kur bijusi Kristapa būda.

3.

Latvijas garīgā kultūra

Latviešu nacionālās literatūras sākums saistās ar jaunlatviešu darbību 19. gs. 50. gaduos. 80. gadu nozīmīgākie darbi ir Andreja Pumpura eposs „Lāčplēsis“ un brāļu Kaudzīšu romāns „Mērnīeku laiki“.

19. un 20. gadsimta mijā latviešu literatūrā parādās daudzi talantīgi rakstnieki un dzejnieki: Rūdolfis Blaumanis, Anna Brigadere, Andrejs Upīts, Augusts Dāglavs, Vilis Plūduonis, Aspazija u. c. 20. gs. sākumā latviešu literatūrā ienāk viens no lielākajiem latviešu dzejniekiem un dramaturgiem — Rainis, īstajā vārdā Jānis Pliekšāns. Rainis savuos darbuos ir duomātājs un filozōfs, kas izmantuo kā reliģijas, tā folklōras sižetus.

Liela nozīme latviešu trešās atmuodas sagatavuošanā kuopš 60. gadiem bija tādiem dzejniekiem kā Ojārs Vācietis, Imants Zieduonis, Jānis Peters u. c.

Visvācākā Rīgas augstskuola ir Rīgas Tehniskā universitāte, kas dibināta 1862. gadā kā Rīgas Politehnikums un 1896. gadā pārveiduoata par augstskuolu.

Tās darbība, kas bija pārtraukta I pasaules kara laikā, tika atjaunota tikai 1958. gadā.

Latvijas Universitāte uzsāka savu darbību 1919. gadā. Pirmās Latvijas Republikas laikā darbojās Mākslas akadēmija un Konservatōrija (tagad Mūzikas akadēmija). 1939. gadā darbu uzsāka Jēlgavas Lauksaimniecības akadēmija.

Pie latviešu mūzikas klasiķiem piedāer Jānis Vītuols, Jānis Mediņš, Alfrēds Kalniņš, Andrejs Jurjāns u. c. Latvijas Nacionālā ōpera bija viens no spēcīgākajiem ōperteātriem Ziemeļeirōpā.

Liela nozīme Latvijā ir kuora mākslai, ik pēc pieciem gadiem Rīgā notiek dziesmu svātki, kad sanāc kuopā vairāki tūkstuoši dziedātāju un klausītāju no visiem Latvijas nuovadiem. Viens no populārākajiem mūsdienu komponistiem ir Raimonds Pauls.

Pie latviešu glezniecības meistariem piedāer Vilhelms Purvītis, Konrāds Ubāns, Kārlis Miesnieks, Leō Svemps. Jānis Rozentāls u. c. Nuoīmīgus darbus radījuši, piemāram, tēlnieki Kārlis Zāle, Kārlis Zāmdāga, Teodōrs Zaļkalns.

Latvijas Universitātē tagad ir atjaunota Teoloģijas fakultāte. Katuoļu semināram ir Vatikāna apstiprināts augstākās mācību iestādes statuss. Pavisam Latvijā ir reģistrētas 12 konfesijas: luterāņi, katuoļi, pareizticīgie, baptisti, ebreji, dievturi, budisti u. c. Dievturi kristīguo ticību uzskata par latviešiem svešu un cenšas atjaunot sānlatviešu ticību.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Ответьте на вопросы.

1. Kas ir Vācrlīga? 2. Kuo jūs zināt par Duoma baznīcu? 3. Kāds bija vācais un kāds ir jaunais Pēterbaznīcas tuornis? 4. Kāda baznīca atruodas blakus Saeimas āekai? 5. Kas atruodas Rīgas pilī? 6. Kāpēc Pulvertuornim ir šāds nuosaukums? 7. Kuri ir pirmie nuoīmīgākie latviešu nacionālās literatūras darbi? 8. Kas ir Rainis? 9. Kuo jūs zināt par Latvijas Universitāti? 10. Kas ir dziesmu svātki? 11. Kad un kur tie notiek?

2. Расскажите по-латышски о вашем городе.

3. Найдите в текстах конструкции с существительным в родительном падеже в функции определения. Выпишите их, ставя определяемое существительное в форму именительного падежа.

4. Найдите в тексте № 2 причастия и запишите их в соответствующую графу.

действительный залог		страдательный залог	
настоящее время	прошедшее время	настоящее время	прошедшее время

5. Образуйте форму родительного падежа от слов, данных в скобках.

1. Vai šai istabā ir daudz (skapis)? 2. Mēs vakar skatījāties baletu „(Gulbis) āzārs“. 3. Vasarā pie mums vienmāer ir daudz (viesis). 4. Annai nav (suns).

5. Diemžēl uz galda nav (nazis). 6. Kur atruodas (vīrietis) frizētava? 7. Cik (mēnesis) ir gadā? 8. Aizej, lūdzu, uz veikalu pēc (maize un sviests)! 9. Ir skaista (rudens) diena. 10. (Atvaļinājums) laikā (Jānis) ģimene atpūtās pie (Baltijas jūra). 11. Pie (māja) ir liels (ābeles) dārzs. 12. Brauciens pa (Itālija) pilsētām maksā daudz (nauda). 13. Tālāk aiz (bārzi) (birzs) rādzami (egles) un (priedes) meži. 14. Pēc (cūkas cepetis) viņi ēda (ābuoli) kūku. 15. (Ilzes brālis) bērni staigāja pa (upe) krastu bez (cāpure). 16. (Jaunība) draugi satikās uz (laukums) bez (cāturksnis) piecuos. 17. Uz (galds) vāzē ir (ruozes) ziedi, divas glāzes (vīns) un viena glāze (ūdens).

6. Употребите глаголы в нужной форме.

1. Ieva, kur tu esi (nuolikt) grāmatu? — Es tuo (ielikt) suomā. 2. Vectētiņš ir jau (piecalties), taču viņš vēl nav (apģērbties). 3. Jānošs, kur jūs bijāt (aizbraukt)? — Es biju (aizbraukt) uz laukiem. 4. Uldi, kad tu (atnākt) pie manis? — Kad es būšu (pabeigt) darbu. 5. Man ir (mācīties) latviešu valuoda. 6. Draudzene man stāstīja, ka tu drīz (braukt) uz Latviju. 7. Ja man (būt) laiks un nauda, es labprāt (atpūsties) pie Balatona. 8. Kaut drīzāk es (satikt) tevi! 9. Rīt bērniem būs (mazgāt) trauki. 10. Pilsētā runā, ka tu jau (būt, apprecēties). 11. Anna, (aiziet), lūdzu, uz aptieku un (nuopirkt) zāles! 12. Cik man (maksāt)? 13. Jāni, (pasniegt) man, lūdzu, sāli un piparus! 14. Vai jūs (nevarēt) pateikt, kur te tuvumā ir kāda laba kafejnīca? 15. Beidzuot darbs (padarīt). 16. Kad (uzcelt) šī viesnīca?

7. Переведите на латышский язык.

Сказка о старом мельнике... (продолжение)

Едва прошли они половину своего пути, как встретились им три женщины. Когда заметили (pamanīt) они старика с сыном и ослом, громко заговорили:

— Кто же (gan) видел что-либо подобное (kuo tādu)? Кто же слышал что-либо подобное? Сильный мужчина на осле едет, а бедный (vārgs) маленький ребёнок идёт пешком. Это, конечно, неправильно.

Старик в первый момент (acumirkļis) хотел с ними поспорить (strīdēties ar), однако потом подумал, что женщины всё-таки, кажется, правы. Слез с (nuokāpt no) осла и посадил сына ему на спину (uzsēdināt kam mugurā). Так они отправились дальше.

(Продолжение следует)

ASTUONPADSMITĀ STUNDA

Полупричастия.
Исторические чередования гласных.
Функции дательного падежа.

1.

Baltijas jūra — Dzintarjūra

Tāpat kā Latvijas zeme — augstienes un zemienes, pauguri un līdzænumi, upes un æzæri, tā arī Baltijas jūra radusies vienā un tajā pašā laikā, atkāpjoties šļūduonim. Jūrai un zemei sænatnē bija citāds izvietuojums. Tur, kur tagad ir zeme, bija ūdens. Tur, kur tagad šalc Baltijas jūra, bija zeme. Tikai pirms kādiem 3000 gadiem Baltijas jūra un Rīgas līcis kļuva apmæram tādi, kādus tuos rædzam mūsdienās. Taču arī vēl tagad jūras krastu veiduošanās turpinās, juo viļņi nepārtraukti vietām izskaluo krastus, vietām veiduo smilšu sanæsumus. Tā gadu nuo gada jūra graužas dziļāk zemē, bet citā vietā atkāpjas, atstādama aiz sevis smiltājus — jaunas krastmalas.

Mainīga ir jūra, un daudzveidīgi tās krasti. Kurzemes piekrastē pie Labraga, Pāviluostas un Jūrkalnes krasti ir augsti un stāvi. Stāvi krasti ir arī Vidzemes jūrmalā pie Tūjas. Starp Mærsragu un Ænguri, tāpat arī starp Tūju un Ainažiem jūras krasts ir akmeņains. Liepājas pusē pie Papes tieši jūrā iestiepjas Nidas purvs, savukārt Vidzemes jūrmalas ziemeļdaļā nuo Salacgrīvas līdz Ainažiem un tālāk arī Igaunijas piekrastē kilometriem tālu plešas tā sauktās randu pļavas un lielas niedru un mældru audzes.

Tuomær pārsvarā jūrmala Latvijā ir læzæna un smilšaina, ar plašu liedagu un priedēm apaugušām kāpām. Jūrmalas smiltis ir smalkas un baltas, un krasts ir tik læzæns, ka var iebrist tālu jūrā. Priežu un jūras gaisss veicina slimnieku atveseļošanuos, duod cilvækiem spæku un mundrumu. Tāpēc Rīgas līča piekrastē uzbūvæts daudz sanatōriju un atpūtas namu.

19. gs. pirmajā pusē Rīgas jūrmalu apmeklēja galvænuokārt tikai rīdzinieki, bet vēlāk, 19. gs. uotrajā pusē un 20. gs. sākumā, daudz atpūtnieku brauca nuo Krievijas. Sākumā uz jūrmalu varēja braukt pa zemes ceļu, pēc tam, sākuot ar 1844. gadu, regulāru satiksmi starp Rīgu un Jūrmalu atklāja kuģītis. 1877. gadā uz Rīgas jūrmalu atklāja dzelzceļu. Tagad daudzas mazas pilsētinas un apdzīvuotas vietas, kas atruodas pie Rīgas jūras līča kā Kurzemes, tā Vidzemes krastā, ir apvienuotas vienā pilsētā ar nuosaukumu Jūrmala.

Baltijas jūra tiek dævæta arī par Dzintarjūru. Tālā sænatnē te augušas priedes, kam nuo stumbra tecēja daudz sveķu, kuri krājās kuoku pakājē. Zemes slānis ar sveķiem nuonāca jūras dibenā. Laiks un ūdens spiediens pārvërta sveķus par skaistu akmeni, kuo sauc par dzintaru. Jūras ūdeņi atsædz dzintara nuo-

gulumus un izskaluo tā gabalus krastā. Dzintara gabali ir ļoti dažādi. Tuo krāsa var būt nuo bāli dzeltēnas līdz tumši brūnai. Nuo dzintara gatavuo skaistas ruotaslietas: grædzænus, krelles, apruoču puogas.

Gadu simteņiem Baltijas jūra dævusi iztiku piekrastes iedzīvuotājiem, kuri savās nelielajās laivās devās tālu jūrā. Agrāk Latvijā gar visu jūras piekrasti bija izvietuojušies zvejnieku ciemi. Mūsdienās daudzi nuo tiem ir pamæsti.

Baltijas jūra ir svarīgs tirdzniecības ceļš, kurš saista Rietumu zemes ar Austrumu zemēm. Latvijas lielākās jūras uostas — Rīga, Ventspils un Liepāja — jau nuo sæniem laikiem kalpuojušas par piestātnēm daudzu zemju tirdzniecības kuģiem.

2.

Daugava

Nuo Valdaja augstienes uz Baltijas jūru cauri Latvijai steidzas tās lielākā upe Daugava. Latvijas teritorijā Daugava sava ceļa lielākuo daļu veic pa šļūduoņu izgrauztuo senleju, kuras krasti vietām ir stāvi un augsti. Daugavas senleja kādreiz (pirms elektrostaciju celtniecības) bijusi viena nuo skaistākajām vietām Latvijā. Īpaši krāšņa bijusi Kuokneses apkaime, kur, Pērsei ietækuot Daugavā, veiduojās ūdenskritums. Daugavas krastā pie pašas kraujas atruodas pirms daudziem gadsimtiem cæltas akmens pils drupas. Daugavas pretējā krastā slējās augsta klints — Staburags jeb Staburadze, kurai cauri sūcās pazemes avuots un kā asaras sīkām straumītēm plūda lejup.

Ilgus gadsimtus Daugava bija palīdzējusi cilvēkiem — gan duodama tiem zivis, gan arī pārvadādama dažādas kravas. Vēlāk radās dzelzceļi, un pārvadājumi pa ūdensceļiem samazinājās. Cilvēki deva Daugavai citu darbu — ražuot elektriskuo strāvu.

3.

Teika par Staburagu

Sænajuos laikuos Daugavas krastā netālu nuo Kuokneses dzīvuojis jauns zvejnieks. Vakaruos viņš bieži ģries pāri upei uz pretējuo krastu, kur uz augstas klints gaidījusi viņa līgava. Jau pienācis rudens ar vējiem un lietiem, bet puisis pievakarēs arvien airējies pie savas izrædzætās, kas jau iztālēm bijusi rædzama uz stāvās klinšu radzes.

Reiz, kad jau nuorunājuši kāzu dienu, puisis pie savas sadærætās aizkavējies ilgāk. Uznākusi spēja tumsa. Sacēlies negaiss. Kad laiva jau bijusi Daugavas vidū, pēkšņi brāzies pāri viesulis. Tas apgāzis laivu, un puisis nuogramis dzelmē.

Nelaimīgā līgava palikusi raudam augstajā krastā. Raudājusi dienām un naktīm, lūgdamās, lai Daugava atduod viņas mīluotuo. Tā rauduot, gluži sastingusi un pamazām pārværtusies par akmens radzi, taču asaras nav rimušas tecēt.

Ļaudis šuo klinti nuosaukuši par Staburadzi jeb Staburagu.

4.

Svētki Latvijā

Plaši Latvijā tiek svināti Ziemassvētki, Lieldienas un Jāņi. Visplašāk pazīstamā Ziemassvētku tradīcija ir ķekātās iešana. Visbiežāk sastuopamās maskas ir lācis, zirgs, dzērve, vilks, kaza, nāve u. c. Ziemassvētkiem raksturīgs bagātīgs mielasts. Kā liecina tautas ticējums, Ziemassvētkuos vajag deviņas reizes ēst, tad būs bagāts.

Lieldienas ir laiks, kad diena kļūst lielāka (garāka) par nakti. Nedēļu pirms Lieldienām ir Pūpuolu svētdiena, kad daudzi nāk ar pūpuolu zariem ruokā un daudzās mājās tie stāv vāzē uz galda. Uolu krāsuošanai izmanto sīpuolu mizas, rudzu zelmeni, bārzu lapas, skuju, sūnas. Iecienītākās krāsas ir zaļa un dzeltēna. Sēna tradīcija Lieldienās ir šūpuošanās.

Jāņi sākas ar Zāļu vakaru (23. jūnijs), kad tēlpas tiek pušķuotas bārzu un uozuolu zariem, vīti vainagi. Naktī uz 24. jūniju tiek dedzinātas Jāņu ugunis un ugunskuri, dziedātas Jāņu jeb Līguo dziesmas.

Visas puķes nuoziedēja,
Papardīte vien nezied;
Tā ziedēja Jāņu nakti
Zeltītiem ziediņiem.

Laba laba Jāņa māte,
Vēl labāks Jāņa tēvs:
Jāņa māte sieru deva,
Jāņa tēvs alutiņu.

Es jums saku, jaunas meitas,
Jāņu nakti neguliet;
Kas gulēs Jāņu nakti,
Mūžam vīra nedabūs.

УПРАЖНЕНИЯ

1. Ответьте на вопросы.

1. Kad radusies Baltijas jūra?
2. Kad jūra un Rīgas līcis kļuva tādi, kādus mēs tuos rēdzam mūsdienās?
3. Kā turpinās jūras krastu veidošanās?
4. Kurās Latvijas vietās jūras krasti ir augsti un stāvi?
5. Kur jūras krasts ir akmeņains?
6. Kāda tuomēr pārsvarā ir jūrmala Latvijā?
7. Kāpēc Rīga līča piekrastē izbūvēts daudz sanatoriju un atpūtas namu?
8. Kad uz Rīgas jūrmalu atklāja dzelzceļu?
9. Kāpēc Baltijas jūru sauc par Dzintarjūru?
10. Kā radies dzintars?
11. Kādā krāsā ir dzintars?
12. Kas bija Baltijas jūras piekrastes dzīvuotāji?
13. Kuras ir Latvijas lielākās jūras uostas?
14. Kāda bija Daugava pie Kuokneses?
15. Kas bija Staburags?

2. Объясните, как образованы следующие слова. Если нужно, пользуйтесь словарём.

augstiene, zemiene, līdzenums, sēnatne, veiduošanās, smiltāji, krastmala, piekraste, jūrmala, akmeņains, smilšains, slimnieks, rīdzinieks, nuosaukums, spiediens, apruoce, ūdenskritums, samazināties, Lieldienas, ticējumi, alutiņš.

3. Выпишите из текстов (1–4) действительные причастия.

4. Выпишите из текстов (1–4) страдательные причастия.

5. В текстах урока есть 4 полупричастия. Найдите их.

6. Образуйте от глаголов полупричастия в нужной форме (с помощью суффиксов *-dams, -dama, -damies, -damās*).

1. (Celties) kājās, Pēteris apgāza krāslu. 2. (Iet) pa mežu, meitenes klausījās putnu dziesmās. 3. Mana māte (skatīties) televizōru, aizmiga. 4. (Ceļot) mēs iepazīstamies ar daudzām zemēm un tautām. 5. Vācmaņiņa bija ļoti piekususi, (strādāt) no rīta līdz vakaram pa dārzu. 6. (Mācīties) Ungārijā, Dace iepazīs ar savu nākamuo vīru un apprecējās. 7. (Peldēties) viņa vāruoja skaistuos āzāera krastus. 8. (Strādāt) bibliotēkā, Jānis aizmirsa piezvanīt savai mātai. 9. (Braukt) vilcienā, Marta lasīja avīzi.

7. Прочитайте вслух следующие слова и обратите внимание на случаи, где произношение отличается от написания. Объясните это явление.

plats, plašs, mežs, tumšs, atbalss, atbraukt, atduot, aizsargāt, aizstāvēt, aizmirst, apdzīvot, apciemuot, apbrīnuot, apgāzt, izcept, izkāpt, izplaukt, izsaukt, uzkuopt, uzplaukums, uzsākt, uzsēsties, uzsviest, trešdiena, piektdiena [piegdiena], dzelzceļš, glābt, kāds, birzs, darbs, luogs, lūgt, nākdams, braukdams, pusdienas, nāsdams, zuobs, beigt, slēgt, biežpiens, sniegs, augsts.

8. Употребите глаголы в нужной форме.

1. Lūdzu, (atvērt) luogu, Jāni! 2. Mana māsa parasti (iemigt) ļoti agri. 3. Rudenī kuokiem (krist) lapas. 4. Anna (nuolikt) vāzi uz galda. 5. Marta, (ielikt), lūdzu, atslāegas savā suomā! 6. Kaimiņiem (nepatikt) mūsu suns. 7. Šajā veikalā es parasti (pirkt) maizi. 8. Vai tu (prast) angļu valuodu? 9. No rīta viņš (uzvilkt) mēteli un brauc uz darbu. 10. Šuodien diemžāel es (justies) ļoti slikti.

9. Выпишите из текстов (1–4) конструкции с существительным в дательном падеже.

10. Переведите на латышский язык.

Сказка о старом мельнике... (продолжение)

В конце (beigas) деревни встретились с тремя мужчинами. Мужчины стали ругать (bārt) мальчика:

— Кто же видел что-либо подобное? Кто же слышал что-либо подобное? Десятилетний мальчик сидит на осле, а старик идёт пешком. Плохо дело!

Старик теперь уж тоже не хотел спорить. Думал, что правы, наверное, и эти люди. Сел на спину ослу и он за сыном. Так шли дальше в город.

Однако на поле снова встретились с несколькими людьми. Возмущённые (*sašutuši*) они кричали (*kliegt*):

— Кто же видел что-либо подобное? Кто же слышал что-либо подобное? Два сильных человека сидят на одном бедном, маленьком осле. А несчастное (*nabags*) животное еле в силах идти. Это не лошадь, а только маленький осёл.

(Окончание следует)

DEVINPADSMITĀ STUNDA

Квазипричастия на *-uot*, *-uoties* и *-am* (*-ām*), *-amies* (*-ā mies*).

Исторические чередования согласных (*j*-палатализация).

Функции винительного падежа.

1.

Kurzeme

Kurzeme ir viens no Latvijas kultūrvēsturiskajiem novadiem. Tam nosaukumu dāvusi senā baltu cilts kurši, un reizēm šuo apvidu dēvē par Kuršu. Kuršu apdzīvotie apgabali aizstiepās uz dienvidiem un iesniedzās tagadējās Lietuvas teritorijā. Savukārt Kurzemes pussalas ziemeļuos un austrumuos gar jūras krastu dzīvoja lībieši.

Stāstot par 7.–13. gadsimta notikumiem Baltijā, skandināvu sāgas lielu uzmanību veltī gan skandināvu vikingu iebrukumiem Kurzemē, gan kuršu iebrukumiem Dānijā un Zviedrijā. Pirmās sadursmes uz jūras ar vāciešiem notika jau 12. gs. uotrajā pusē. Zuobænbrāļu ordenis 1236. g. kaujā ar lietuviešiem un zæmgaļiem pie Saules tika pilnīgi sagrauts. Tad Kurzemes iekarušanai pievērsās Livõnijas ordenis, un ap 1245. g. Kurzeme bija pakļauta.

13.–14. gs. vācu iebrucēji Latvijā uzcēla apmāram 100 mūra pilis. 20 no tām tika uzceltas Kurzemē, piemāram, Væntspilī, Aizputē, Dundagā, Alsungā u. c. Citas pilis tika uzceltas galvænuokārt Gaujas un Daugavas upes baseinā. Šuodien no pilīm lielākuoties ir palikušas drupas un tikai nedaudzas vēl ir apdzīvuojamas vai citādi izmantuojamas. Nuo Kurzemes pilīm vēl ir apdzīvuojama Āduoles pils, kas celta 1275. gadā.

2.

Usmas æzærs

Kurzemes skaistākais æzærs — Usmas æzærs — ir viens nuo lielākajiem æzæriem Latvijā. Tā garums ir 13,5 km, bet platums — 4,5 km. Usmas æzæra lielākais dziļums ir 27 m.

Æzærā ietæk deviņas upes un upītes, bet iztæk vienīgi Ængures upe. Æzæru izdaiļuo septiņas salas, nuo kurām lielākā ir Muoricsala. Muoricsalas rezervāts, kas dibināts 1912. gadā, ir vēcākais dabas rezervāts Latvijā.

Usmas æzærs ir væss, juo tas saņæm ūdeņus nuo daudziem avuotiem. Gar æzæra krastiem aug niedres un meldri. Usmas æzærs ir bagāts ar zivīm. Usmas mežuos ir daudz uogu un sēņu.

3.

Latviešu teikas par æzæriem

Daļa teiku stāsta, ka sænāk visi æzæri laidušies pa gaisu. Tā arī Lubāns. Tikai sava lieluma dēļ tas nav varējis izmeklēt tik plašu vietu, kur apmesties. Laižuoties tas ļuoti piekūsis un apmeties starp Praulienu un Lazduonu gulēt dienvidu. Pēc atpūtas piecēlies un laidies tālāk, bet guļasvietā atstājis zābaku. Kur zābaks palicis, tur izcēlies æzærs, kas nuosaukts par Mælnuo æzæru. Pret vakaru tas nuolaidies atkal citā vietā paēst vakariņas. Paēdis laidies tālāk, bet uz galda palicis viens šķīvis. Tur cēlies æzærs, kuo nuosaukuši par Baltuo æzæru. Tikai uotrā dienā ap pusdienu Lubānam gadījies laisties pāri lielam klajumam. Nuoværuojis, ka tur varēšuo labi izstiepties, un nācis zemē, kur palicis uz dzīvi.

Citās teikās æzærs ruodas kā suods. Diezgan daudzās teikās tas ir bargs un divkāršs: suodāmie vispirms iegrimst zemē ar visām ækām (bieži tās ir pilis un baznīcas), un pēc tam šuo bedri piepilda ūdens — veiduojas æzærs.

4.

Teika par Usmas æzæra izcelšanos

Stāsta, ka Valgales purvuos, kur tagad ir pļavas, sænātnē bijis æzærs bez nuosaukuma.

Ja æzæram nav bijis vārda, tas ilgi nevarējis stāvēt uz vietas, tāpēc piecēlies gaisā, lai mæklātu jaunu vietu. Tur, kur tagad ir Usma, sænuos laikuos stāvējusi pirtiņa. Māte næsusi bærnu pirtiņā mazgāt. Kad æzærs, stipri šņāk-dams, laidies pāri, bærns iesaucies: „Mamm, Usma nāk!“ Æzærs kritis zemē un dabūjis vārdu Usma. Vieta, kur stāvējusi pirtiņa, kļuvusi par salu.

5.

Alūksnes pils

Viduslaikuos Vācijā pastāvēja tāda mānticība, ka ikvienas pils vai baznīcas pamatuos jāiemūrē dzīvs cilvæks, tikai tad pils vai baznīcas mūri būs stipri, nesagraujami. Šim cilvækam labprātīgi jāļaujas iemūrēties. Šiem māņiem ticēja arī tie bruņinieki un ordeņa brāļi, kas bija iebrukuši mūsu zemē un cēla te savas

pilis cietuokšņus. Tāpēc, kad sanākuši bruņinieki gudruot par pils celšanu Alūksnes āzæra salā, tie meklējuši kādu cilvæku, vislabāk jaunavu, kas labprātīgi aplicinātu savu vëlēšanuos tikt iemūrætai pils mūrī.

Alūksnes ciemā bijis dārznieks latvietis, kam bijusi skaista meita vārdā Marija. Paši lielākie nuo bruņiniekiem kuopā ar bīskapu aizgājuši uz dārznieka mājīņu un jautājuši viņa meitai: „Vai tu gribi nest jaunceļamās pils atslægas?“ Meita, nekuo nuo visām briesmām nezinādama, atbildējusi: „Gribu gan.“ Tad bīskaps Mariju svētījis ar pacæltu krustu un viņai teicis: „Tad nāc mums līdzi, mīlā jaunava!“

Viņi aizvæduši Mariju uz salu un likuši nuostāties ar seju pret rītiem. Ātri vien viņai sasetas ruokas un kājas, viņa piesaistīta pie staba un ruokās ieduota liela sudraba atslæga. Lai meitas kliegzieni nesatrauktu vietējuos iedzīvuotājus un mūra cæļājus, pats bīskaps nuo zeltīta biķera Marijai iedevis vīnu ar miega zālēm. Drīz vien akmeņi bijuši aplikti Marijai visapkārt, un tā viņa arī tur palikusi stāvam, nenākuot pie samaņas. Pili nuosaukuši meitenei par guodu par Marienburgu (pilsætas latviešu valuodas nuosaukums — Alūksne).

УПРАЖНЕНИЯ

1. Ответьте на вопросы.

1. Kā radies Kurzemes nuosaukums? 2. Kas kādreiz dzīvoja Kurzemē? 3. Cik liels un dziļš ir Usmas æzærs? 4. Kas atruodas Muoricāsalā? 5. Kāpēc Usmas æzærs ir vāess? 6. Ar kuo ir bagāts Usmas æzærs? 7. Kuo stāsta teikas par æzæru izcelšanuos? 8. Kuo stāsta teika par tuo, kā radies Lubānas æzærs? 9. Kāda māņticība pastāvēja viduslaikuos? 10. Kuo bruņinieki izdarīja ar Alūksnes dārznieka meitu Mariju?

2. В которых формах следующих слов происходит чередование согласных? Почему?

a) cilts, lībietis, sadursme, vācietis, lietuvietis, pils, upe, ūdens, zivs, sēne, grāvis, cietuoksnis, apluoksne, zāle, akmens, ābece, cālis, brillis, ezis, vecis, vilnis, ruoze, māte, birzs, paparde, drēbe, zvaigzne, vāestule, ziepes, klints, nakts, durvis, guovs, apse;

б) aizstiepties, iesniegties, pievērsties, uzcelt, laisties, gulēt, piecelties, saukt, nākt, satraukt, aizbraukt, apgāzt, apģērbties, apsēsties, atgriezties, atkāpties, atsegt, uzkuopt, uzlūgt, uzpuosties, uzsviedu, uztraukties.

3. В текстах урока есть 6 полупричастий и квазипричастий. Найдите их.

4. Образуйте от глаголов квазипричастия в нужной форме (с помощью суффиксов *-uot*, *-uoties*). Обратите внимание на то, что подлежащее стоит в дательном падеже.

1. (Mazgāt) traukus, Anna saplēsa šķīvi. 2. (Nākt) nuo darba, viņa iegāja veikālā. 3. (Ceļuot) mēs labi atpūtāmies. 4. (es, ienākt) istabā, visi apkļusa. 5. (Steigties) uz darbu, viņa pazaudēja lietussargu. 6. (Jānis, braukt) uz Bala-

tonu, saplīsa mašīna. 7. (Sniegt) ruoku, neaizmirstiet pasmaidīt. 8. (Kuģis, braukt) pa jūru, sacēlās vētra. 9. (Skatīties) lugu, mēs daudz smējāties. 10. (Lietus, aiziet), sāka spīdēt saule. 11. (Putni, aizliduot) uz dienvidiem, āzārs un mežs kļuva klusāki. 12. (Iziet) nuo tālpas, izslēdziet gaismu! 13. (Tāēvs, aizbraukt), mazā Dacīte sāka raudāt. 14. (Satikties) viņi vienmār gāja uz šuo kafejnīcu. 15. (Grāmatas, krist) nuo galda, atskanēja truoksnis.

5. Образујте квазипричастия с суффиксами *-am, -ām, -amies, -āmies*.

1. Jānis dzirdēja (sava draudzene, spēlēt) klavieres. 2. Putni juta (tuvuoties, negaiss). 3. Tuvuоjuoties mājai, vācāki dzirdēja (dāli, sarunāties). 4. Visi juta (tuvuoties, pavasaris). 5. Māte dzirdēja (dāels, mazgāt) ruokas. 6. Es redzēju (bāрни, peldēties) upē. 7. Mēs dzirdējām (mūsu kaimiņi, strīdēties). 8. Vīrs redzēja (sava sieva, ieiet) kurpju veikalā. 9. Ieva palika mājās (skatīties) televizōru. 10. Man negribējās iet uz kinō, tāpēc es paliku (sēdēt) dārzā. 11. Es dzirdēju (Anna) skaļi (smieties).

6. Употребите слова, данные в скобках, в нужной форме.

1. Maija labprāt (rudens) kuopā ar (savs suns) iet uz (mežs), juo tur ir daudz (sēne). 2. Pēc (atkusnis) laiks kļuva atkal siltāks. 3. Upes (ūdens — Pl.) plūda bez (truoksnis). 4. Pie (dzīvuojamā māja) ir liels (ābeles) dārzs. Tas ļuoti patīk (mūsu viesis — Pl.). 5. Kur šeit ir tuvākā (sieviete) frizētava? 6. Kur (tavs trauku skapis) atruodas (šampanietis) glāzes? 7. Baltijas jūras krastā ir skaisti (smiltis) liedagi un aug (priedes) meži. 8. (Drēbes) veikalā vienmār ir daudz (ļaudis). 9. Cik (apluoknes) jums vajag? 10. Jānis šuodien ies pie (acis, ārste). 11. Vai tev garšuo (zivis) zupa? — Jā, sevišķi man garšuo (lasis — Pl.).

7. Переведите на латышский язык.

Сказка о старом мельнике... (окончание)

Теперь уж и старый мельник потерял терпение (pacietība).

— Неужели людям ничто не хорошо? Не хорошо, что идём пешком. Не хорошо ни то, что я сижу, ни то, что мой сын сидит на осле. Если вдвоём (divatā) сидим, и это беда (puosts).

Подумал немного (mazliet paduomāt), вместе с сыном поднял (uzcelt) осла на плечи и так пошли дальше.

Когда наконец прибыли в город, их встретил сильный (varāens) смех (smiekli). Где только проходили (iet garām), люди так смеялись, что на глазах у них выступали слёзы (asaras viņiem izsprāga nuo acīm). Вот уж наверняка, что таких трёх ослов ещё действительно (patiešām) никто в мире (pasaule) не видел.

DIVDESMITĀ STUNDA

Словообразовательные модели. Система словоизменения.
Исторические чередования согласных (*i*-палатализация заднеязычных,
диссимиляция и выпадение зубных). Управление глаголов.

1.

Latvijas himna

Latvijas valsts himnas „Dievs, svētī Latviju!” vārdu un melōdijas autōrs ir viens nuo pirmajiem latviešu komponistiem — Kārlis Baumanis (pēc kādreizējās tradīcijas parasti Baumaņu Kārlis). Viņš ir dzimis 1835. gadā Limbažuos. Baumaņu Kārlis ir mācījies skuoluotāju seminārā, kur apguvis pedagogiju, svešvaluodas un mācījies spēlēt vijuoli un ērģeles. Pēc semināra beigšanas Baumaņu Kārlis strādā par skuoluotāju gan Latvijā, gan pēc tam Pēterburgā. Viņu ļuoti interesē mūzika, un viņš arī Pēterburgā mācās klavierspēli: drīz viņš sāk komponēt savas pirmās dziesmas.

Kad Latvija gatavuojās pirmajiem dziesmu svētkiem, Baumaņu Kārlis at-sūtīja vairākas savas dziesmas, starp tām arī „Dievs, svētī Latviju!”. Pirmuo reizi tuo arī dziedāja kuori Pirmajuos latviešu dziesmu svētkuos Rīgā 1873. gadā. Patriotiskā, vienkāršā un sirsnīgā dziesma kļuva populāra.

Par Latvijas valsts himnu dziesma „Dievs, svētī Latviju!” apstiprināta 1920. gadā. 1945. gadā šī himna tika aizliegta. Par valsts himnu dziesma „Dievs, svētī Latviju!” tika atjaunuota 1990. gada februārī.

Latvijas Republikas valsts karuogs ir tumši sarkans ar baltu svītru vidū. Karuoga krāsu juoslu platuma attiecības ir 2:1:2 (divi — viens — divi).

Dievs, svētī Latviju!

K. Baumaņa mūzika un teksts

Dievs, svētī Latviju,
Mūs' dārguo tēviju,
Svēti jel Latviju,
Ak svētī jel tuo!

Kur latvju meitas zied,
Kur latvju dāēli dzied,
Laid mums tur laimē diet,
Mūs' Latvijā!

2.

Lielupe

Nerauguoties uz savu vārdu, Lielupe ir tikai 191 km gara. Tā sākas pie Bauskas, kur sastuopas, satāek kuopā divas citas upes — Mūsa un Mēmele. Bauska ir vāca pilsāeta, kas atruodas sānu tirdzniecības ceļu krustuojumā. Pus-salā starp Mūsu un Mēmeli atruodas Livōnijas ordeņa pilsdrupas.

Zāmgales auglīgajā līdzāenumā agrāk cēla grāznas pilis un ierīkuoja par-kus. Pie Bauskas vācā parkā atruodas ap 1800. gadu cāltā Kaucmindes pils.

Tālāk Lielupes kreisajā krastā rēdzama 18. gadsimta beigās celtā Mežuotnes pils. Skaistākais Zæmgalē ir Rundāles pils ansamblis, kas veiduots 18. gs. pēc Rastrelli projekta.

Tuvuojuoties Jælgavai, Lielupe kļūst par īstu līdzænuma upi, kas zæmuos krastuos gar pļavām un tīrumiem nesteidzīgi plūst uz jūru. Jælgava ir viena nuo Latvijas væcākajām pilsætām, sæns tirdzniecības, amatniecības un kultūras centrs. Kādreiz tā bija Kurzemes hærcōgistes galvaspilsæta. Uz salas starp Lielupi un Driksas upi paceļas Rastrelli celtā Jælgavas pils. Tur tagad atruodas Latvijas Lauksaimniecības universitatē (bijusī Lauksaimniecības akadēmija).

Aiz Jælgavas Lielupe nuonāk līdzænumā. Līdz 17. gs. beigām Lielupe ietecēja Daugavā. Tad lædus iešanas laikā un plūduos tā izgauza jaunu gultni uz jūru. Væcā Lielupes ietæka saglabājusies kā Bullupe, pa kuru Lielupe juopruojām ir savienuota ar Daugavu.

3.

Pasaka par uosi

Uosis ir væcs akls vīrs. Pavasarī, kad bærzs, ieva, apse un citi lapu kuoki jau sen ir apgærbusies vasaras drēbēs, uosis vël stāv ziemas kažuokā, it kā uz lauka vël gulætu sniegs un lædus. Vælāk, kad jau upītes sāk çaluot, vējš pa lapām çaukstēt, visādi kukainīši dūkt, uosis prasa liepai un bærzam: „Mīļie kaimiņi, kas tas par truoksni? Kas tur tik skaisti skan un dzied?”

Kaimiņi viņam atbild: „Vai tu neredzi, ka pavasaris ir atnācis?”

Uosim nu tiek kauns, ka viņš nekā nav redzējis. Viņš nuo bailēm atpleš savas acis un ātrumā apgērbjas ar lapām, kas iznāk starainas kā saplīsušas.

Rudenī uosis grib gudrāks būt, lai citi kuoki nerædzætu, ka viņš akls. Kā tikai parādās aukstie vēji, tā viņš jau duomā, ka ziema klāt, nuomæt savas lapas un ievælkas kailajā mizā kā gliemezis savā vākā. Tā nu viņš jūt vasaras jaukumu daudz mazāk par citiem kuokiem.

Visi kuoki salapuoja,
Uosis vien nelapuoja;
Tad uošam lapas plauka,
Kad atskrēja lakstīgala.

Nuoiet saule vakarā,
Meža galus pušķuodama:
Liepai lika zælta kruoni,
Uozuolam(i) sudrabiņa.
Mazajam kārkliņam
Uzmauc zælta gredzentiņu.

Ai, tævu zemīte,
Tavu jaukumiņu:
Smildziņa ziedēja
Sudraba ziedus.

(latviešu tautasdziesmas)

УПРАЖНЕНИЯ

1. Выпишите из текстов а) причастия, б) полупричастия и квазипричастия.

2. Объясните, как образованы следующие слова.

kādreizējs, beigšana, mājskuoluotājs, atjaunuots, platums, krustuojums, pussala, auglīgs, līdzenums, tuvuoities, tīrums, amatniecība, purvainis, ietecēt, pavasaris, apģērbties, salapuot, jaukumiņš, smildziņa.

3. Дополните предложения нужными формами данных глаголов.

1. Meitenes, (nākt) ātrāk! Citādi mēs (nuokavēt) vilcienu. 2. Viņa pašreiz (atpūsties) pie Baltijas jūras. 3. Kur tu (atpūsties) pagājušajā gadā? 4. Vakaruos es parasti (sēdēt) pie šī galda un (skatīties) televizōru, tad (nuogērbties), (izslēgt) gaismu, (apgulties) un ātri (aizmigt). 5. Puiši, (uzvilkt) mēтели, (aiziet) uz veikalu un, lūdzu, (nuopirkt) produktus! 6. Tu man (patikt). Druoši vien tu jau (zināt), ka es tev (pievērst) uzmanību. 7. Cikuos (beigties) koncerts? Kur mēs pēc tam (ēst) vakariņas? 8. (Sākt) ar vakardienu, Pēteris (dzīvuot) Jūrmalā. 9. (Ciest) sāpes, vīrietis skaļi (vaidēt). 10. Vakar (pūst) stiprs vējš, un (krist) zars (sasist) Jānim galvu. 11. Tālumā ir (redzēt) skaists aezāers. Tā krastuos nesen tika (uzcelt) jauna viesnīca. 12. Vai tava māsa ir jau (precēties)?

4. Образуйте предложения с помощью данных слов. Употребите подходящие предлоги.

1. Māmiņ, neuztraucies (es)! 2. Es taču drīz atgriezīšuos (brauciens pa jūru). 3. (Kas) ir apprecējies tavs brālis? Vai viņš pašreiz kuopā ar savu sievu ceļuo (dienvidi)? 3. Māte priecājas (dāela panākumi), taču viņa bāedājas (tas), ka dāels ilgi neatbild (viņas vāestules). 4. Anita, apsēdies, lūdzu, (krāsls) un atbildi (es), kāpēc tu vakar neatnāci (mēs)? 5. Nebrīnies (tas), ka kaimiņi uzaicināja tevi (pusdienas)! 6. Vai tu dusmuojies (es) par tuo, ka es tevi neiepažīstināju (tāvs)? 7. Pagājušajā nedēļā Marta ciemuojās (Jānis). Viņš izskatās (sava māte). 8. Mana meita draudzējas (kaimiņu meitene). Viņa pašreiz diemžāel slimuo (plaušu karsuonis). 9. Dacīt, nuoliec puķes (galds) un pastāsti man (savi jaunie draugi)! 10. Vīrietis pienāca (mēs) un sasveicinājās (visi). 11. Tagad jau Uldis ir šķīries (es), taču viņš tīkuo (mūsu mašīna).

5. Переведите на латышский язык.

Однажды король Матьяш прогуливался в горах Буды. Он остано-вился (apstāties) перед каким-то садом: очень старый человек сажал (stādīt) в своём саду деревья. Король несколько минут молча смотрел. Тем време-нем старик непрерывно (nepārtraukti) сажал.

— Может ты достаточно (pietiekami) не работал, когда был моло-дым? — спросил король. — Теперь уж тебе надо бы отдохнуть!

— Достаточно работал, однако работа для меня радость. Буду несча-стен, если надо будет прекратить (pārtraukt). Ещё несколько лет хотел бы работать.

— Сколько тебе лет?

— Ровно сто лет от роду.

— И ты думаешь, что ещё увидишь плоды этих деревьев?

— Если бог захочет, увижу. Если не захочет, увидят мои дети и внуки. Но обещаю (arsuolīt), что если буду жить, принесу тебе плоды.

Росли, росли фруктовые деревья, старик долгие годы ухаживал за ними. Годы спустя среди листвы были красивые красные яблоки. Король Матьяш, наверное, забыл старого человека, но тот не забыл своего обещания (suolījums). Положил яблоки в корзину (gruozs) и ушёл в замок Буды.

— Помнишь ли ещё, мой король, того старого человека, который несколько лет назад (pirms) сажал в своём саду деревья?

— Помню, помню, — сказал король и улыбнулся.

— Тогда я пообещал, что принесу плоды с дерева. С тех пор пять лет ухаживаю за ними. Вот, мой господин король, первый урожай (ražā).

Король поблагодарил (pateikties) за яблоки. Его слуги (kalps) наполнили золотом корзину старого человека. Господа, которые были в зале (zāle) удивлялись тому, что король дал золото бедному старику. Но король Матьяш сказал им:

— Очень уважаю (sienīt) этого человека. Кто с молодости до 100 лет работает и всё ещё думает о будущем (nākuotne), тот достоин королевской почести (raguodinājums).

СОДЕРЖАНИЕ

1. **Знакомство**
Латышский алфавит. Звуки латышского языка. Ударение. Общие сведения о склонении, типы склонения имён существительных, образование множественного числа. Личные местоимения. Вопросительные местоимения *kas, kāds, -a*. Спряжение глагола *būt* в настоящем времени3
2. **Где и когда?**
Позиционные изменения звуков. Указательные местоимения *tas, šis*. Вопросительные слова *kur, kad*. Местный падеж. Чередование согласных в склонении существительных. Отрицание при глаголе. Спряжение вторичных глаголов в настоящем времени. Общий вопрос5
3. **Наша семья**
Притяжательные местоимения. Общие сведения о спряжении, структурные типы глаголов. Прошедшее и будущее время. Количественные числительные *1–9*8
4. **Дома: кто что делает?**
Винительный падеж. Предлоги *par, pa, ar, uz*. Краткостное и долготное спряжение. Спряжение смешанных глаголов на *-īt: lasīt*. Спряжение первичных глаголов *ēst, dzert, braukt, iet*. Количественные числительные *10–1000*11
5. **Как дела? Время по часам**
Дательный падеж. Употребление дательного падежа с глаголами *patikt, garšuot, sāpēt*. Предлог *līdz*. Дательный падеж множественного числа при предлогах. Спряжение смешанных глаголов на *-ēt: mīlēt*. Спряжение первичных глаголов *duot, salt, pirkt, mest*14
6. **Времена года. Прогноз погоды. Даты и дни недели**
Родительный падеж. Предлоги, управляющие родительным падежом. Порядковые числительные, склонение местоименных форм. Чередование согласных в форме 2 лица единственного числа настоящего времени (*sēdēt, gulēt, pūst, nākt*)18
7. **Вечером будут гости**
Система склонения имён существительных. Звательный падеж. Склонение прочих имён. Склонение числительного *trīs*. Возвратные глаголы. Спряжение первичных глаголов *likt, cept, griezt, prast, ģērbties*21
8. **Поездка в Латвию**
Местоименные формы имён прилагательных, склонение. Употребление неместоименных и местоименных форм. Разновидности вторичных глаголов: *duomāt, dzīvuot, medīt, meklēt*24
9. **Свободное время. В кафе**
Склонение местоимений *es, mēs, tu, jūs; seviš; šis, tas; kas; pats*. Суффиксы имён существительных. Разновидности смешанных глаголов: *aicināt, gaidīt, gribēt*; особенности некоторых глаголов (*dziedāt, gulēt, mācīt, mācēt*)28

10. Покупки. Новая квартира. Разговор по телефону Степени сравнения имён прилагательных и наречий, сравнительные обороты. Повелительное наклонение глаголов, способы выражения побуждения. Система предлогов (значение, управление)	32
11. Латвия. Латыши и латышский язык. У врача Разновидности первичных глаголов (типы чередований в основах, образование формы 2 лица единственного числа настоящего времени). Суффиксы имён прилагательных. Порядок слов в предложении. Двойное отрицание	36
12. История Латвии (до начала XIII в.). Регионы Латвии. Видземе. Природа Латвии Правила употребления закрытых <i>e</i> , <i>ē</i> . Действительные причастия прошедшего времени. Система перфекта, аналитические формы времён. Функции причастий, причастные обороты.....	39
13. Борьба Балтии в XIII в. Рига. Латышские народные песни Правила употребления открытых <i>æ</i> , <i>ǣ</i> . Страдательные причастия прошедшего времени. Страдательный залог. Сослагательное наклонение. Уменьшительно-ласкательные суффиксы	42
14. Ливония (XIV–XVI вв.). Озёра Латгалии. Латышская поэзия Дебитив, дебитивная конструкция. Действительные причастия настоящего времени. Возвратные глаголы, их значения. Возвратные существительные.....	46
15. Курляндское герцогство (1561–1795). История Латвии (XVII–XIX вв.). Сигулда. Турайдская Роза Несклоняемые имена существительные и прилагательные. Страдательные причастия настоящего времени. Глагольные приставки. Приставки имён существительных и прилагательных.....	49
16. Латвийская Республика. Латышский фольклор Сложные имена существительные и прилагательные. Пересказывательное наклонение. Сочинительные и подчинительные союзы и союзные слова. Функции местного падежа	53
17. Старая Рига. Предание об основании Риги. Духовная культура латышей Сложные глаголы. Суффиксы глаголов. Система причастий. Сослагательное и пересказывательное наклонение дебитива. Функции родительного падежа	57
18. Балтийское море — Янтарное море. Даугава. Предание о Стабураге. Праздники в Латвии Полупричастия. Исторические чередования гласных. Функции дательного падежа.....	61
19. Курземе. Озеро Усма. Латышские предания об озёрах. Замок Алуксне Квазипричастия на <i>-uot</i> , <i>-uoties</i> и <i>-am</i> (<i>-ām</i>), <i>-amies</i> (<i>-āmies</i>). Исторические чередования согласных (<i>j</i> -палатализация). Функции винительного падежа	65
20. Латвийский гимн. Лиелупе. Сказка о ясене Словообразовательные модели. Система словоизменения. Исторические чередования согласных (<i>i</i> -палатализация заднеязычных, диссимилиация и выпадение зубных). Управление глаголов	69

Учебное издание

Дайна Нитиня, Аранка Лацхази

ТЕКСТЫ И УПРАЖНЕНИЯ
Материалы к курсу латышского языка

Ответственный редактор А. В. Андронов

Лицензия ЛП № 000156 от 27.04.1999.

Авт. л. 4,06. Печ. л. 4,75. Тираж 100 экз. Заказ № 718.

Филологический факультет СПбГУ.
199034, Санкт-Петербург, Университетская наб., 11.

ОНУТ филологического факультета СПбГУ.
199034, Санкт-Петербург, Университетская наб., 11.

